

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Sürdürülebilir Kırsal Yaşamın Peyzaj Unsurları
Çerçevesinde Planlanması: Kırsal Yaşam Modeli**

Suna YÜZGEÇ

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Mayıs, 2025

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAYI

Sürdürülebilir Kırsal Yaşamın Peyzaj Unsurları
Çerçevesinde Planlanması: Kırsal Yaşam Modeli

Suna YÜZGEÇ

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Bu Yüksek Lisans Tezi .././.... Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından
Değerlendirilmiş ve Oy Birliği / Oy Çokluğu ile Kabul Edilmiştir.

Jüri : Prof. Dr. Nuriye SAY (Danışman)
: Doç. Dr. Nermin Merve YALÇINKAYA
: Dr. Öğr. Üyesi Gülay TOKGÖZ

Bu Tez Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında Hazırlanmıştır.

Tez No:

Prof. Dr. Sadık DİNÇER
Enstitü Müdürü

Bu çalışma Ç. Ü. Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Koordinasyon Birimi Tarafından
Desteklenmiştir.

Proje No: FYL-2023-15977

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge ve fotoğrafların
kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere
tabidir.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	I
ABSTRACT.....	II
TEŞEKKÜR.....	III
ÇİZELGELER DİZİNİ	IV
ŞEKİLLER DİZİNİ	VI
SİMGELER VE KISALTMALAR	VIII
1.GİRİŞ	1
1.1. Kuramsal Çerçeve	4
1.1.1. Kır ve Kent Kavramının Tarihsel Süreci	7
1.1.2. Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımının Gelişimi	11
1.1.3. Gelişmiş Ülkelerin Kırsal Yaşam Modeli Örnekleri.....	13
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	23
3. MATERYAL VE METOT	31
3.1. Materyal	31
3.2. Metot	33
4. BULGULAR VE TARTIŞMA	39
4.1. Alanın Fiziksel Yapısı.....	39
4.1.1. Yükselti Kuşakları.....	39
4.1.2. Eğim	39
4.1.3. Bakı	41
4.1.4. Hidroloji	41
4.1.5. Sıcaklık.....	42
4.1.6. Yağış	43
4.1.7. Toprak	44
4.1.8. Arazi Yetenek Sınıfları.....	46
4.1.9. Flora	47
4.1.10. Fauna	48
4.2. Türkiye’deki Kırsal Kalkınma Politikalarının Değerlendirilmesi.....	49
4.3. Türkiye’deki Kırsal Kalkınma Politikalarının Tarihsel Süreci	50
4.4. Mevcut Politikaların Kırsal Kalkınma Bağlamında Analizi	53
4.5. Karaisalı’nın Nüfus Değişim Hızı Analizi.....	60
4.6. Karaisalı’daki Nüfus Değişiminin Kırsal Kalkınma Politikalarıyla İlişkisi	72

4.6.1. Karaisalı'daki Nüfus Değişim Analizinin Mevcut Kırsal Kalkınma Politikaları Bağlamında Değerlendirilmesi	72
4.7. Anketlerin Değerlendirilmesi.....	75
4.7.1. Yetkililere Uygulanan Anket Sonuçları	75
4.7.2. Yöre Halkına Uygulanan Anket Sonuçları.....	81
4.7.3. Anket Sonuçlarına Göre Mahallelerin Değer, Sorun ve Çözüm Analizi	89
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	97
5.1. Yerel Kaynakların Çözümlerde Değerlendirilmesi.....	98
5.2. Yeni Kırsal Yaşam Modelinin Çözüm Olarak Değerlendirilmesi	99
KAYNAKLAR	103
ÖZGEÇMİŞ	109
EKLER.....	111
Ek 1. Anket İzin İstem Dilekçesi	113
Ek 2. Yetkililere Yapılan Anket Formu	114
Ek 3. Yöre Halkına Yapılan Anket Formu.....	118

Sürdürülebilir Kırsal Yaşamın Peyzaj Unsurları Çerçevesinde Planlanması: Kırsal Yaşam Modeli

Suna YÜZGEÇ

Danışman: Prof. Dr. Nuriye SAY

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

ÖZ

Dünyada ve Türkiye’de kırsal toplumun incelenmesinde sosyolojik olarak iki temel yaklaşım görülmektedir. İlk yaklaşım olan kuramsal çalışmalar daha çok toplumsal yapı ve kırsal dönüşümün süreçlerini içermekte olup, ikinci yaklaşım olarak ise mikro düzeyde gerçekleştirilen ve uygulamaya dayalı saha çalışmaları benimsenmektedir. Bir yerleşim mekânı olan kırsal alanlar, doğal çevre ve toplumsal yapı olmak üzere iki temel unsur kapsamında incelenmektedir. Bu iki unsurun sürekli olarak birbirleri ile etkileşim içerisinde olması coğrafya, ekonomi, ziraat, jeoloji ve antropoloji gibi alanlar ile de doğrudan ya da dolaylı olarak etkileşim içerisinde olduğunu göstermektedir.

Türkiye’de uzun yıllara ait veriler incelendiğinde kırsal ve kent nüfusu arasındaki geçişkenliğin değişkenlik gösterdiği bilinmektedir. Öncelikle 1980’li yıllardan sonra ülkenin üst ölçekli stratejik planlamalarının doğal bir sonucu olarak, kırsal nüfus hızla azalmış kent nüfusu artış göstermiştir. Kent nüfustaki hızlı artış bir yandan kırsal alandaki üretim dokusunda farklılık oluşturmuş diğer yandan altyapı açısından yeterli hazırlığın olmadığı kentlerde sosyokültürel ve ekonomik problemlerin oluşmasına neden olmuştur. Bu çalışmada, Adana’nın Karaisalı ilçesindeki mahallelerin (köylerin) sosyal, kültürel ve ekonomik koşulları, ekosistem hizmetleri, ve sürdürülebilirlik bağlamında ele alınmış, yaşam kalitesini ve halkın refah seviyesini arttırabilmek, kırsaldaki imajın düzeltilerek özellikle genç nüfusun kırsalda kalmasını sağlayabilmek amacıyla alanın potansiyeli araştırılmıştır. Kırsal kalkınma yaklaşımı ile belirlenecek olan kırsal yerleşim merkezlerinin seçiminde anket tekniği kullanılarak kırsalın dinamiklerinin güncel gereksinimler doğrultusunda dönüştürülmesi ve gerekli stratejilerin geliştirilmesi hedefiyle öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kırsal Peyzaj Planlama, Kırsal Yaşam, Kırsal Kalkınma, Tersine Göç, Ekosistem Hizmetleri

**Planning of Sustainable Rural Life within the
Framework of Landscape Elements, Rural Life Model**

Suna YÜZGEÇ

Supervisor: Prof. Dr. Nuriye SAY

Department of Landscape Architecture

ABSTRACT

There are two main sociological approaches to the study of rural society in the world and in Türkiye. The theoretical studies, which are the first approach, mostly include social structure and the processes of rural transformation, while field studies based on micro-level and practice are adopted as the second approach. Rural areas, which are a settlement place, are analyzed within the scope of two basic elements: natural environment and social structure. The fact that these two elements are in constant interaction with each other shows that they are in direct or indirect interaction with fields such as geography, economy, agriculture, geology and anthropology.

When the data for many years in Türkiye are analyzed, it is known that the transitivity between rural and urban population varies. First of all, as a natural consequence of the country's high-scale strategic planning after the 1980s, the rural population decreased rapidly and the urban population increased. The rapid increase in the urban population has created a difference in the production texture in rural areas on the one hand, and on the other hand, it has caused sociocultural and economic problems in cities where there is not enough preparation in terms of infrastructure. In this study, the social, cultural and economic conditions of the neighborhoods (villages) in Karaisalı district of Adana are discussed in the context of ecosystem services and sustainability.

Keywords: Rural Landscape Planning, Rural Life, Rural Development, Reverse Migration, Ecosystem Services.

TEŞEKKÜR

Öncelikle, Yüksek Lisans tez sürecimde bana rehberlik eden, her aşamada değerli bilgi ve tecrübeleriyle süreci şekillendiren ve çalışmamı derinleştiren, desteğiyle zorlukları kolaylaştıran kıymetli danışmanım Prof. Dr. Nuriye Peker SAY'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Kendisi, akademik kariyerimde bana yol gösteren bir rehber olmanın ötesinde, bilimsel düşünceye olan inancımı ve motivasyonumu güçlendirmiştir.

Bu süreçte, bilgi ve deneyimleriyle bana büyük katkılar sağlayan, her zaman ulaşılabilir olan ve teşvik edici tutumuyla bana güven veren değerli hocam Doç. Dr. Nermin Merve YALÇINKAYA'ya en içten teşekkürlerimi sunarım. Çalışmalarımı titizlikle incelemiş, değerli geri bildirimleriyle tezin daha sağlam bir temele oturmasına katkıda bulunmuştur. Ayrıca, konu seçimimde bana ilham veren ve araştırmalarından faydalandığım Dr. Öğr. Üyesi Gülay TOKGÖZ'e şükranlarımı sunarım. Onun çalışmaları, bu tez için önemli bir yol haritası oluşturmuştur.

Yüksek Lisans tez sürecinde yanımda olan, desteği ve arkadaşlığıyla her zaman bana güç veren en yakın arkadaşım Türkan SİĞİRCİ'ye teşekkür ederim. Onun varlığı, yalnızca bu süreçte değil, hayatım boyunca benim için bir güven kaynağı olmuştur. Ayrıca, bu zorlu yolculukta her an yanımda olan ve manevi desteğiyle beni ayakta tutan yol arkadaşım Oğuz Eren ŞIK'a teşekkür ederim. Zorluklar karşısında birlikte mücadele etmenin ne kadar kıymetli olduğunu bana bir kez daha gösterdi.

Bu çalışmayı gerçekleştirmemde en büyük desteği sağlayan, sevgileri, fedakârlıkları ve dualarıyla her zaman yanımda olan annem Fatoş YÜZGEÇ'e ve babam Murat YÜZGEÇ'e derin bir minnet duyuyorum. Onların verdiği destek ve inanç, bu başarıyı mümkün kılan en önemli unsurlardan biri olmuştur. Her adımda hissettiğim güven, onların sonsuz sevgisinden kaynaklanmaktadır.

Bu süreçte fiziksel olarak yanımda olamasalar da ruhen varlıklarını hep hissettiğim, başarımdan gurur duyacaklarına inandığım rahmetli dedem Rıdvan YÜZGEÇ ve amcam Bülent ÇALIŞKAN'ı saygı ve özlemle anıyorum. Onların bana kazandırdığı değerler ve miras bıraktıkları güzel anılar, bu çalışmada beni motive eden önemli bir güç kaynağı olmuştur.

Bu tezi, adını andığım tüm bu kıymetli insanlara ithaf ediyor ve onlara içtenlikle teşekkür ediyorum. Her biri, hayatımın farklı bir döneminde bana destek olmuş, cesaret vermiş ve başarıma katkıda bulunmuştur. Bu süreçte öğrendiğim en değerli şeylerden biri, insanın tek başına değil, sevdikleriyle birlikte daha güçlü bir şekilde ilerleyebileceğidir. Bu çalışmanın bir parçası oldukları için hepsine sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 3.1. Adana ilçelerinin gelişmişlik sıralaması ve nüfus durumu	32
Çizelge 3.2. Karaisalı ilçesinin üç farklı bölgeye göre kırsal yerleşim örneklemeesi	36
Çizelge 4.1. Arazi yetenek sınıflarının özellikleri.....	46
Çizelge 4.2. Kalkınma belgelerinde kırsal kalkınma hedefleri, ilişkisi ve eksiklikleri	57
Çizelge 4.3. Sürdürülebilir kalkınma amaçları.....	58
Çizelge 4.4. Türkiye’deki mevcut kırsal kalkınma politikalarının güçlü ve zayıf yönleri.....	59
Çizelge 4.5. Türkiye’deki mevcut kırsal kalkınma politikalarının fırsatlar ve tehditleri	59
Çizelge 4.6. Nüfus değişim hızı, sınıflandırması ve istatistiki veriler	60
Çizelge 4.7. 18 mahalleye ait nüfus değişim analizi verileri.....	71
Çizelge 4.8. Karaisalı yerelindeki bulgular ve ulusal politikalarla olan ilişkisi, yeni model ihtiyacı	74
Çizelge 4.9. Nüfus artışı ve göç konusunda kullanılan yerel yönetim stratejileri.....	76
Çizelge 4.10. Kırsal yaşamda ekonomik ve sosyal kalkınmayı sağlamak amaçlı alınması gereken önlemler.....	76
Çizelge 4.11. Ekolojik açıdan sürdürülebilir kullanım için geliştirilen projeler	76
Çizelge 4.12. Ekolojik dengenin korunması ve sosyal kalkınma için yapılan işbirliğinin yeterliliği.....	77
Çizelge 4.13. Ekosistemin sürdürülebilirliği ve sosyal kalkınmanın sağlanması için odak konular	77
Çizelge 4.14. Kültürel ürünlerin korunması ve tanıtımı ile ilgili çalışmalar.....	77
Çizelge 4.15. Kültürel değerlerin korunmasına yönelik işbirlikleri.....	78
Çizelge 4.16. Bölgedeki turizm faaliyetlerinin cazip hale getirilmesi	78
Çizelge 4.17. Turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi için gerekli altyapı yatırımları.....	78
Çizelge 4.18. Turizmin kırsal kalkınmaya katkısını arttırmak için izlenmesi gereken stratejiler	79
Çizelge 4.19. Rekreatyoneel faaliyetlerin kırsal kalkınmayı destekleyip yerel halkı motive etmesi	79
Çizelge 4.20. Bölgedeki ekonomik faaliyetlerin çeşitlenmesi için öncelikli projeler	80
Çizelge 4.21. Kırsal kalkınma ve sürdürülebilirliğin desteklenmesi için gerekli işbirlikleri	80
Çizelge 4.22. Ekonomik faaliyetlerin verimli hale gelmesi için yürütülen çalışmalar	80
Çizelge 4.23. Mahalledeki altyapı hizmetlerinin yeterliliği	82
Çizelge 4.24. Mahalledeki sağlık hizmetlerinin yeterliliği	82
Çizelge 4.25. Mahalledeki internet ve iletişim hizmetlerinin yeterliliği.....	82
Çizelge 4.26. Mahalledeki eğitim olanaklarının yeterliliği	82
Çizelge 4.27. Mahalledeki ulaşım olanaklarının yeterliliği	83
Çizelge 4.28. Mahalledeki en yaygın ekonomik faaliyet	83

Çizelge 4.29. Mahallede ekonomik gelir elde edilen tarımsal faaliyetler	83
Çizelge 4.30. Tarımda karşılaşılan en büyük zorluklar.....	84
Çizelge 4.31. Tarımda teknolojik gelişmelerden yararlanma durumu	84
Çizelge 4.32. Bölgede tarım dışı sektörlerin talep durumu	84
Çizelge 4.33. Mahalledeki sosyal aktiviteler ve etkinliklerin yeterliliği.....	85
Çizelge 4.34. Mahalledeki kadınların iş hayatına katılım durumu.....	85
Çizelge 4.35. Gençlerin eğitim ve iş olanakları konusundaki sıkıntıları.....	85
Çizelge 4.36. Mahalledeki tarihi ve kültürel değerlerin korunması	86
Çizelge 4.37. Mahallede olması gereken kültürel aktivitelerin durumu	86
Çizelge 4.38. Mahalledeki atık yönetimi	86
Çizelge 4.39. Mahalledeki doğal varlıkların (su, toprak, orman vb.) korunması için gerekli önlemler	86
Çizelge 4.40. Yenilenebilir enerji kullanımının desteklenmesi durumu	87
Çizelge 4.41. Mahallede yaygınlaşması beklenen faaliyetler	87
Çizelge 4.42. Sosyal olanakların öncelik durumu.....	87
Çizelge 4.43. Mahalledeki nüfusun değerlendirilmesi.....	88
Çizelge 4.44. Gençlerin mahallede kalıp çalışması için gerekli olanaklar.....	88
Çizelge 4.45. Mahalledeki göç durumu	88
Çizelge 4.46. Karaisalı ilçesine bağlı 18 mahalleye ait değer, sorun, çözüm tablosu.....	89

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1.	1950’den Günümüze Kır-Kent Nüfus Hareketliliği Temsili Gösterim .	2
Şekil 1.2.	Yeni Kırsal Yaşam Modeline Duyulan İhtiyaç Hiyerarşisi	5
Şekil 1.3.	Kırsal ve Kentsel Alanlardaki Ekonomik Gelişim Süreci .	7
Şekil 1.4.	Sürdürülebilir Kalkınma Modelinin Tanımlanması	11
Şekil 1.5.	Bir Köy Bir Ürün (OVOP) Örneği, Japonya-	13
Şekil 1.6.	Hollanda Tarımında Sürdürülebilirlik ve Teknoloji Kullanımına Bir Örnek	15
Şekil 1.7.	Hollanda’nın Tarım Başarısı, Flevoland	15
Şekil 1.8.	Almanya’da Gelişmiş Kasaba Örneği ve Tesisler,	16
Şekil 1.9.	Almanya’da Gelişmiş Kasaba Örneği,	17
Şekil 1.10.	Yeni Köy Hareketi, Güney Kore, Sri Lanka	18
Şekil 1.11.	Göller Bölgesi, İngiltere	19
Şekil 1.12.	Kibbutz ve Moshav Modelleri, İsrail	20
Şekil 3.1.	Çalışma Alanı (Adana ili, Karaisalı ilçesi)	31
Şekil 3.2.	Türkiye’nin İlçe Gelişmişlik Durumunda, Adana’nın Karaisalı ilçesinin Yeri	32
Şekil 3.3.	Tez Akış Şeması	34
Şekil 3.4.	Çalışma Alanına Ait Bölgelendirme Haritası	35
Şekil 4.1.	Karaisalı ilçesi Yükselti Haritası	39
Şekil 4.2.	Karaisalı ilçesi Eğim Haritası	40
Şekil 4.3.	Karaisalı ilçesi Bakı Haritası	41
Şekil 4.4.	Karaisalı ilçesi Hidroloji Haritası	42
Şekil 4.5.	Karaisalı ilçesi Sıcaklık Haritası	43
Şekil 4.6.	Karaisalı ilçesi Yağış Haritası	44
Şekil 4.7.	Türkiye’deki Kırsal Kalkınma Politikalarının Tarihsel Akış Şeması	52
Şekil 4.7.	18 Mahalleye Ait Ortalama Nüfus Hareketliliği Değerlendirmesi	61
Şekil 4.8.	“Azalan” Sınıfta Yer Alan Bekirli Mahellesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği	62
Şekil 4.9.	“Belirgin Azalan” Sınıfta Yer Alan Kırıklı Mahellesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği	62
Şekil 4.10.	“Kararsız Değişim” Sınıfta Yer Alan Selampınar Mahellesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği	63
Şekil 4.13.	“Kararsız Değişim” Sınıfta Yer Alan Ömerli Mahellesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği	64
Şekil 4.14.	“Belirgin Azalan” Sınıfta Yer Alan Nuhlu Mahellesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği	65
Şekil 4.15.	“Kararsız Değişim” Sınıfta Yer Alan Nergizlik Mahellesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği	65

Şekil 4.16. “Kararsız Değişim” Sınıfta Yer Alan Kırılan Mahellesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği	66
Şekil 4.17. “Belirgin Azalan” Sınıfta Yer Alan Çorlu Mahellesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği	66
Şekil 4.18. “Kararsız Değişim” Sınıfta Yer Alan Eğlence Mahellesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği	67
Şekil 4.20. “Kararsız Değişim” Sınıfta Yer Alan Karakılıç Mahellesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği	68
Şekil 4.21. “Kararsız Değişim” Sınıfta Yer Alan Kuşçusofulu Mahellesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği.....	68
Şekil 4.22. “Azalan” Sınıfta Yer Alan Barakdağı Mahellesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği.....	69
Şekil 4.23. “Kararsız Değişim” Sınıfta Yer Alan Gildirli Mahellesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği	69
Şekil 4.24. “Belirgin Azalan” Sınıfta Yer Alan Çukur Mahellesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği	70
Şekil 4.25. “Kararsız Değişim” Sınıfta Yer Alan Etekli Mahellesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği	70
Şekil 4.26. Yetkililerin Yaş, Cinsiyet, Eğitim Durumlarının Belirlenmesi	75
Şekil 4.27. Yöre Halkının Yaş, Cinsiyet, Eğitim Durumlarının Belirlenmesi.....	81
Şekil 4.28. Yöre Halkının Hanede Yaşayan Sayısı, Çalışan Sayısı Ve Çalışma Durumlarının Belirlenmesi.....	81

SİMGELER VE KISALTMALAR

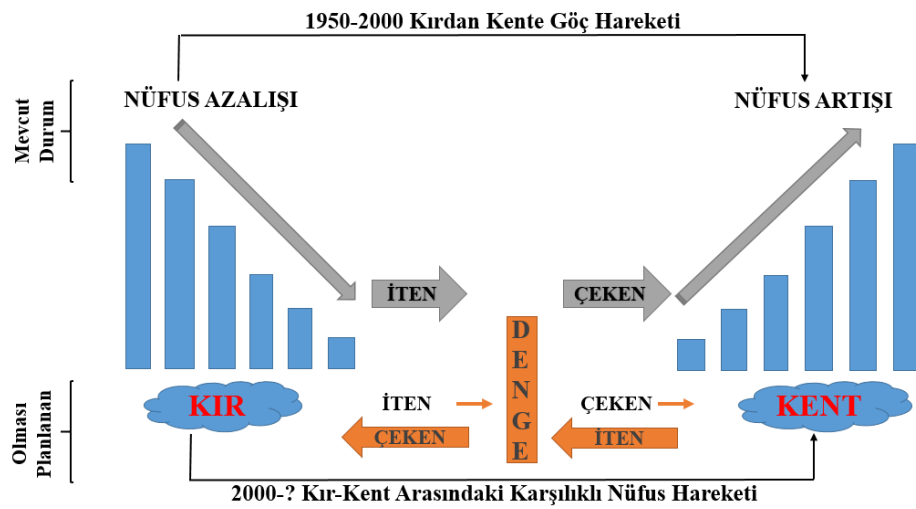
CAP	:Ortak Tarım Politikası
CICES	:Uluslararası Ekosistem Hizmetleri Sınıflandırma Sistemi
GSLF	:Küresel Saemaul Liderlik Forumu
MEA	:Milenyum Ekosistem Değerlendirmesi
NDH	:Nüfus değişim hızı
NDS	:Nüfus değişim sınıfı
OVOP	:One Village One Product (Bir Köy Bir Ürün Hareketi)
PEFC	:Orman Sertifikasyon Şemasını Destekleme Programı
SEGE	:Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Endeksi Raporu
SKA	:Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları
USGS	:Amerikan Jeolojik Araştırmalar Dairesi
TFV	:Tarımsal faktör verimliliği
YKYM	:Kırsal gelişim sürecindeki etkisi ve yeni kırsal yaşam modeli
ZAK	:Katı Atık Toplama ve Değerlendirme Kuruluşu
LIDAR	:Lazer Görüntüleme Algılama ve Mesafe Belirleme
DEM:	Sayısal Yükseklik Modeli
CORINE	:Çevresel Bilginin Koordinasyonu
EUNIS	:Avrupa Doğa Bilgi Sistemi
KKYDP	:Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı
IPARD	:Katılım Öncesi Mali Yatırım Aracı
LEADER	:Kırsal Ekonominin Kalkındırılması İçin Faaliyetler Arasındaki Bağlantılar
SDG	:Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları
KÖYDES	:Köy Altyapısının Desteklenmesi ve Geliştirilmesi Projesi

1.GİRİŞ

Küresel ölçekte değerlendirildiğinde, endüstri devriminden sonra hızlı bir şekilde kentsel alanların oluşması sonucu kırsaldan bu alanlara yoğun bir göç hareketi başlamıştır. Bu göçün temel gerekçesi ekonomik koşulların ve yaşam standartlarının yükseltilmesi talebiyle doğrudan ilişkilidir. Günümüze kadar gelen bu yoğun göç hareketi sonucunda, özellikle gelişmekte olan ülkelerde kent alanlarında çok daha belirgin görülmekle birlikte farklı boyutlarda birçok sorunla karşılaşmıştır. Kentleşme ve beraberinde gelen yoğun göç hareketi ile birlikte, ekosistemler yaşayanların biyolojik ve ekolojik ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmıştır. Kentsel alanlardaki yığılmanın yarattığı sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel ve ekolojik sorunların yanında, iklim değişikliğinin olumsuz etkileriyle çok daha belirgin hale gelen çevresel sorunlar birçok kurum, kuruluş, bilim adamı ve araştırmacı için temel ilgi odağına dönüşmüştür (Say ve ark, 2014). Dolayısıyla bilinen ve yaşanan olumsuzlukların etkisiyle, kırsalda ekosistem hizmetleri ve peyzaj unsurları ekseninde ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilerek geliştirilmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda, kırsaldan kente göçün önüne geçilmesiyle birlikte kırsal ve kent arasındaki gelişmişlik farkının azaltılacağı öngörülmektedir.

Kırsal ve kentsel yaşam alanları arasındaki nüfus geçişkenliği tarihsel süreçte her dönem; konuyla ilgili politika yapıcılarının, bilim adamlarının ve araştırmacıların tartışma konusu olmuştur. Özellikle yoğun nüfus hareketliliği kırsal ve kentsel alanlarda yeni yerleşim alanı planlama konularında oldukça önemli parametrelerden biri olmuştur. Planlama çalışmaları, ülkelerin genel sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapılarına göre değişiklik göstermekle birlikte; bazı ülkelerde kırsal nüfusun azalmasıyla gelişmişliğin dolayısıyla toplumsal refahın artış göstereceği tespiti yapılmıştır. Bazı ülkeler için ise belli bir denge gözetilerek kırsalda yaşamın ve üretimin sürdürülebilir bir şekilde devam etmesinin toplumun genel refahı için yararlı olacağı vurgulanmıştır. Ülkelerin uzun vadeli toplumsal refah hedefleri ve küresel perspektifteki eğilimleri doğrultusunda oluşturdukları stratejik planlarda, kırsal yaşam alanlarının mevcut ve gelecekte dönüştürülmesi hedeflenen durumları için farklı faktörler değerlendirilmektedir. Bu faktörlerin koşullara uygun tespiti ve belirlenen hedeflere ulaşılmasında izlenecek sürecin ilk adımı, kırsal alanlardaki nüfus değişiminin uzun yıllara dayalı güvenilir verilerle değerlendirilmesidir. Bu bağlamda, öncelikle kırsal alanlardaki nüfus yoğunluğu ile kırsaldaki ekonomik faaliyetlerin çeşitliliği ve yeterliliği bilimsel kriterlerle ilişkilendirilmelidir. Bu değerlendirme yapılırken, ekonomik getirili faaliyetler ile ekosistem hizmetleri arasındaki etkileşimin bir denge içerisinde ele alınması da zorunluluktur. Doğal kaynakların, ekonomik faaliyetler sonucunda zarar görmesi kırsalda yaşamın sürdürülebilirliğinin önündeki engellerden birisi ve kırsal alan planlamasında da değerlendirilmesi gereken öncelikli konu olmuştur. Bilindiği üzere, ülkemizde kırsalın karakteristik ekonomik faaliyeti tarımsal üretimdir. Bölgesel olarak farklılık göstermekle birlikte tarımsal üretimin yanında turizm faaliyetleri de kırsalda yaşayan insanlar için ekonomik katma değer

durumundadır. Dolayısıyla ekonomik faktörler ile ekolojik faktörlerin birarada ve dengeli bir şekilde planlanması sonucunda kalkınmadan söz edilebilmektedir. Buna göre; kırsal ve kentsel yaşam alanları arasındaki nüfus hareketinin ülkelerin üst ölçekli planlama çalışmaları doğrultusunda dengeli bir şekilde planlanması ve potansiyel ekonomik faaliyet alanlarının incelenmesi bir gerekliliktir. Bu amaçla; genel nüfus artışı temel parametre olmak üzere, belirli aralıklarla kırsal yaşam üzerindeki baskı ve fırsatların güncel gelişmeler doğrultusunda ele alınması gerekmektedir. Kırsaldan kente göçün sosyo-ekonomik nedenleri ile göçün kentsel yaşam üzerinde neden olduğu olumsuzluklar birlikte değerlendirilmelidir. Kırsal ve kent arasındaki nüfus hareketliliği literatürde yaygın olarak Ravenstein’ın itici ve çekici güçler teorisiyle açıklanmaktadır (Çağlayan, 2006). Mikro ölçekte gerekçelerinin sosyolojik çalışmalarla belirlenmesi zorunlu olmakla birlikte hem itici hem de çekici güçleri birlikte içerecek şekilde iç göç temel gerekçeleri; yeterli boyutta ekonomik getiri ve refah içinde yaşam koşulları istekleriyle doğrudan ilişkilidir. İç göç olgusu içerisinde incelenmesi gereken itici ve çekici güçler çok sayıda alt parametreyle açıklanabilir. Kırsal alandaki nüfusu göçe iten itici nedenler, bu kesimde yaşayan insanların göç etmesine neden olan istenmeyen durumları ifade eder. Bu olumsuz durumlar kırsal kesimde yaşayan insanların ihtiyaçlarını insani değer yargılarına yakışır şekilde temin edememesi ve insanların işsizlik ile beraber ekonomik sıkıntılar yaşaması, kırsal alanda sahip olunamayan imkânların kente göç edilerek sahip olunacağı düşüncesinin hâkim olması şeklinde özetlenebilir. Bunun yanında; sağlık, eğitim, teknik gelişmeler gibi temel altyapı ihtiyaçlarının kaliteli yaşam imkânları sağlayacak durumda yaşanılan bölgede bulunmaması da insanları göçe iten diğer nedenler arasında olmuştur (Özcan, 2015). Türkiye için nüfus hareketliliği ile ilgili itici ve çekici güçler dengesi Şekil 1.1’de gösterilmiştir.

Şekil 1.1. 1950’den Günümüze Kır-Kent Nüfus Hareketliliği Temsili Gösterim (Özden ve Özden, 2019’dan geliştirilmiştir).

Şekilden de anlaşılacağı gibi 1950 ile 2000 yılları arası kırdan kente göç hareketi kırsalın itici, kent alanlarının ise çekici güçlerinin etkisiyle gerçekleşmiştir. 2000 yılından itibaren kırsal kent alanlarına iç göç yaşanmakla birlikte özellikle Türkiye'nin batı ve kıyı Akdeniz bölgelerinden bir miktar tersine göç durumu gözlenmektedir. Bu tersine göç hareketi, değişen konjunktüre bağlı olarak kentsel alanların itici, kırsalın çekici güçlerine bağlı oluşmaktadır. Bu noktada, ekosistem hizmetleri ve peyzaj unsurlarının planlama çalışmalarında dikkate alınan koruma-kullanma dengesiyle birlikte gözetilerek, bir dereceye kadar tersine göçü teşvik edecek önlemlerin belirlenmesi mümkün olacaktır (Kılıç, 2020).

Özellikle ülkemizde, çok farklı ekolojik bölgelerin bulunması büyük oranda kırsalda yürütülen tarımsal faaliyetlerin sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Bu durumda, tarımsal üretimin kırsalda planlı bir şekilde devam etmesi özellikle stratejik önemi bulunan ürünlerde dışa bağımlılığın önüne geçilebilmesi için oldukça önemlidir (TOB, 2023). Ayrıca, son dönemde yaşanan pandemi ve bölgesel çatışmalar gıda arz güvenliğini ön plana çıkartmıştır. Özet olarak, kırsal yaşamın sosyo-ekonomik parametreleri mikro ölçekte değerlendirilmelidir. Bu değerlendirme yapılırken, kırsaldaki ekolojik sistemlerin ekonomik sistemlerle uyumlu bir şekilde, güncel gelişmelere uygun planlanması gerekmektedir. Bütün planlamalarda, çevresel duyarlılıklar, iklim değişikliği ve su kısıtı gibi ekosistem üzerinde doğrudan etkisi olan unsurlar dikkate alınmalıdır. Bu değerlendirmeler, farklı özelliklere sahip kırsal alanlarda mikro ölçekte yani **kırsal yerleşim bazında yapılmalıdır. Birbirine benzer özelliklerdeki kırsal alanlar için ülkesel ölçekteki planlamalar doğrultusunda ortak çözüm üretilmesi mümkün ve yararlı olacaktır.

Peyzaj unsurları ve sürdürülebilirlik ilkelerine göre kırsalda gerçekleşen bu dönüşümlerin önüne geçebilmek amaçlı örnek niteliğinde stratejiler geliştirmek, sürdürülebilir çevreci konsepte uygun yerleşim planı geliştirmek, kırsalda yaşayan vatandaşlara gerek ekonomik gerekse kültürel yönden destek sağlayarak göçü dengede tutacak stratejik öneriler belirlemek, kırsalda yaşam kalitesi ve halkın sağlığını iyileştirebilmek, gençlerin kırsalda yaşama arzusunun tetiklendiği, yerel dokuyu bozmayan ve tarihi unsurlara sahip çıkan kırsal yaşam modeli ve yaşanabilir alanlar oluşturabilmek, ayrıca Türkiye'nin bütün bölgelerine uyarlanabilecek şekilde, kırsalda yaşam kalitesinin artırılmasına olanak sağlayacak parametrelerin belirlenmesi temel hedeflerimiz arasındadır.

Bu çalışmada, yeni bir kırsal yaşam modeline duyulan ihtiyacın ortaya konulması, sürdürülebilir kırsal kalkınma hedeflerinin belirlenmesi, gelişmiş ülkelerin bu konuda yaptığı örnek çalışmaların incelenmesi ve bir kuramsal çerçeve geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bu amaç ve belirlenen hedefler doğrultusunda Adana'nın Karaisalı ilçesinde bir çalışma yürütülmüştür. Çalışma alanında bulunan kırsal kalkınma yaklaşımı ile belirlenecek olan pilot **kırsal yerleşimlerin seçiminde anket tekniği kullanılarak yörede bulunan yerel halkın talep analizinin yapılması ve yeni kırsal yaşam modeline ilişkin parametrelerin belirlenmesi, Karaisalı kırsalındaki yaşamın nitelik ve niceliği anlamında önemli fikir veren nüfus değişiminin incelenmesi ve

dolayısıyla, elde edilen verilerin pilot uygulamalardaki alan seçimi için rasyonel verilere dayalı bir altlık olarak kullanılması amaçlanmaktadır.

****Çalışma alanı olarak seçilen Karaisali ilçesine ait “köy” olarak ifade edilen kırsal yerleşim yerlerinden, 6360 sayılı yasa ile Türkiye’de büyükşehir belediyelerinin sınırları il mülki sınırı olarak belirlendiği ve bu sınırlar içinde yer alan köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak “mahalleye” dönüştürülmesi sebebiyle söz konusu köy kavramından “kırsal yerleşim” olarak bahsedilmiştir.**

1.1. Kuramsal Çerçeve

Kırsal kalkınma yaklaşımı ile ilgili genel bilgilerin verildiği ve sürdürülebilir kırsal yaşam modeline duyulan gerekliliğin ortaya konulduğu, yüzyıllar içerisinde kır ve kente ait farklı tanımlamaların incelendiği ve kır-kent gelişimine ilişkin açıklamaların yapıldığı, kırsal kalkınmanın ekosistem hizmetleri ile birlikte düşünülerek insan yaşamı üzerindeki etkilerinin ortaya konulduğu, kırsal yaşam modeli üzerine yapılan dünya ve Türkiye’deki örneklerin incelendiği bölüm, çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturmaktadır. Bu bağlamda yeni kırsal yaşam modelinin önemi, kırsal gelişim sürecindeki etkisi ve yeni kırsal yaşam modeli (YKYM) kavramının gelişme periyodu da bu aşamada araştırılmıştır.

Kırsal yaşam, toplumsal sürdürülebilirlik, çevre koruma ve ekonomik kalkınma dengesi açısından kritik bir yapıya sahiptir. Ancak Türkiye’deki mevcut duruma bakıldığında kırsal yaşam modelleri ile ilgili yapılan çalışmalarda yeterince başarı sağlanamamıştır. Demografik ve ekonomik denge üzerine kurulmakla sınırlı kalan bu kırsal yerleşim alanları, çevresel faktörlerin dikkate alındığı ve kırsalda yaşanılabilir koşulların sağlandığı entegre bir kırsal yaşam modelinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. 10. Kalkınma Planı’nı incelendiğinde, nitelikli insan ve güçlü bir toplum yaratabilmek için yaşanabilir mekânlar ve sürdürülebilir çevrenin öneminden bahsedilmiştir. Bu bağlamda söz konusu Kalkınma Planında vurgulanan kırsal yerleşimlerdeki genç nüfusun şehirlere göç etmesiyle beraberinde getirdiği riskler ve kır-kent arasındaki çok yönlü belirgin farklılıklar göz önünde bulundurularak YKYM’e ihtiyaç duyulmaktadır (Uçar ve ark., 2018). Yeni bir kırsal yaşam modeline duyulan ihtiyaç Şekil 1.2’deki gibi, kırsal alanların boşalması, tarım ve gıda güvenliği, çevresel sürdürülebilirlik, kültürel ve sosyal koruma, ekonomik yeterlilik, teknolojik ilerlemeler ve dijitalleşme şeklinde 6 başlık altında açıklanabilir.

Şekil 1.2. Yeni Kırsal Yaşam Modeline Duyulan İhtiyaç Hiyerarşisi

- **Kırsal Alanların Boşalması**

Kırsal yerleşimler, genç nüfusun kentlere göç etmesi nedeniyle demografik olarak yaşlı nüfusa sahiptir ve dolayısıyla genç nüfusun azalması sonucunda bir takım risklerle de karşı karşıyadır. Bu riskler arasında önemli olarak görülen tarım ve hayvancılık gibi kırsal yerleşimlerin temel ekonomik sistemini oluşturan sektörlerin sürdürülebilirliğinin tehdit altında olmasıdır. Kırsal yerleşimleri derinden etkileyen bu göç dalgasının ve beraberinde getirdiği tehditlerin önüne geçilebilmesi amacıyla yeni bir kırsal yaşam modeline ihtiyaç duyulmaktadır.

- **Tarım ve Gıda Güvenliği**

Tarım, kırsal alanlarda temel geçim kaynağı olarak görülen ve kentlerin önemli bir kısmı için gıda temini oluşturan önemli bir zincir görevindedir. Fakat günümüze gelinceye kadar kullanılan geleneksel tarım yöntemleri, genç nüfusun tarım dışı faaliyetlere yönelmesi vb. sebeplerden dolayı artık tarım sektörü artan küresel gıda talebini karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Dolayısıyla yeni bir kırsal yaşam modeliyle teknoloji ve sürdürülebilirlik entegre bir şekilde düşünülerek tarımsal faaliyetlere yansıtılmalıdır.

- **Çevresel Sürdürülebilirlik**

Kırsal alanlardaki mevcut uygulamalar, doğal kaynakların aşırı kullanımı ve tahribi, bilinç düzeyindeki yetersizlik gibi nedenler kırsal alanlarda ciddi çevresel sorunlara yol açmaktadır. Günümüzün başlıca sorunlarından biri olan iklim değişikliğiyle mücadelede, biyolojik çeşitliliğin korunmasında ve karbon ayak izinin azaltılmasında etkili olabilecek yeni bir kırsal yaşam modelinin geliştirilmesi gerekmektedir.

- **Kültürel ve Sosyal Koruma**

Kırsal alanlarda yaşayan yerel halkın geleneksel değerlerini, yaşam tarzlarını ve kültürel miraslarını korumaları ve kırsal kimlik oluşturmaları için etkili bir planlama çalışmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Kırsal alanlarda yaşayan bireylerin, zengin ve çeşitli kültürel geçmişlerini sürdürmeleri, sosyal kimliklerini güçlendirmeleri ve sosyal dayanışma içerisinde olmaları açısından yapılan koruma çalışmaları oldukça önemlidir. Bu bağlamda, kırsal alanlarda kültürel festivaller, sanat atölyeleri ve yerel üretim pazarları gibi etkinlikler düzenlendiği ayrıca, sosyal koruma unsurları, toplumsal cinsiyet eşitliği, yaşlı bireylerin desteklenmesi ve gençlerin katılımını teşvik eden programların planlandığı bir kırsal yaşam modeline ihtiyaç duyulmaktadır.

- **Ekonomik Yeterlilik**

Kırsal toplulukların sürdürülebilir bir yaşam standardına ulaşabilmesi için ihtiyaç duyduğu ekonomik kaynakların, fırsatların ve desteklerin sağlanması gerekmektedir. Kırsal alanlarda yaşayan bireyler, genellikle sınırlı ekonomik imkânlarla karşı karşıya kalmakta olup, sürdürülebilir bir yaşam kalitesine ve toplumsal refaha sahip olamamaktadır. Ekonomik yeterliliğin sağlanması için kırsalın ekonomik kimliği olan tarımda alternatif yöntemlerin benimsendiği, modernizasyonun sağlandığı, yerel kaynakların etkin kullanılarak küçük işletmelerin desteklendiği yeni bir kırsal yaşam modeline ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca, kırsal alanlarda girişimcilik ve yenilikçiliğin teşvik edilmesi ve tarım dışı gelir kaynaklarının geliştirilmesi de genç nüfusun yerinde kalmasını sağlamak için hayati önem taşımaktadır.

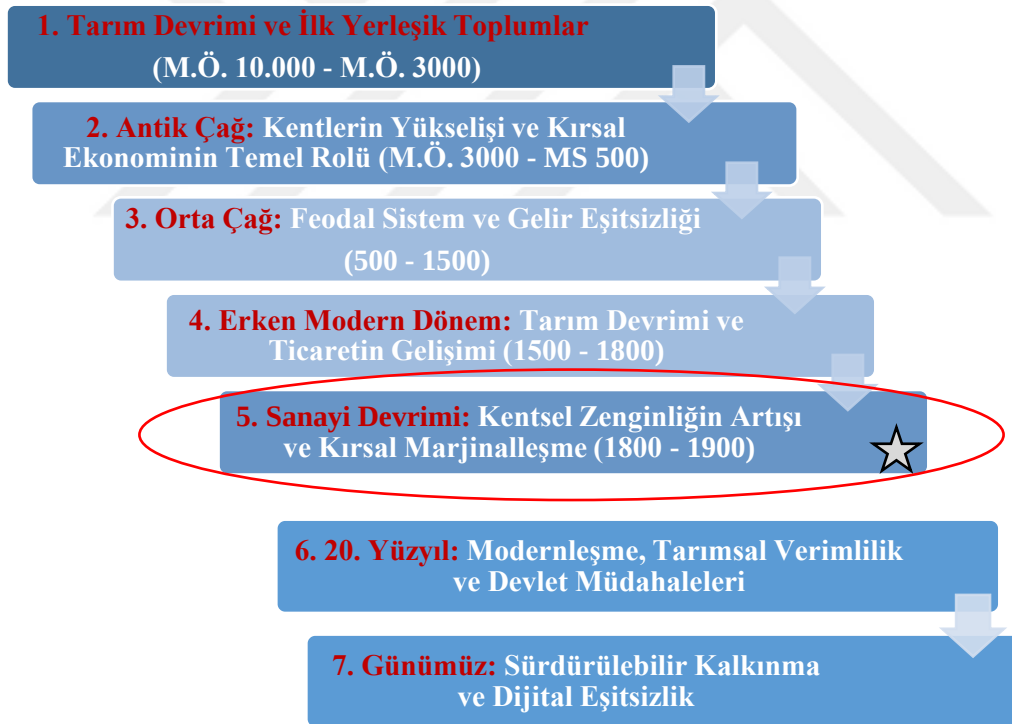
- **Teknolojik İlerlemeler ve Dijitalleşme**

Kırsal alanlarda yaşayan toplumun akıllı tarım teknikleri, yenilenebilir enerji çözümleri, ulaşım ve lojistik gibi alanlarda yapılan teknolojik yenilikleri takip edebilmesi kırsal kalkınma için oldukça önemlidir. Aynı zamanda eğitim, sağlık ve iletişim gibi temel ihtiyaçlarda dijital altyapının geliştirildiği ve teknolojiye dayalı çözümler içeren yeni bir kırsal yaşam modeline ihtiyaç duyulmaktadır. Dolayısıyla bu konuda yapılacak olan teşvik çalışmaları, ekonomik kalkınma ve sürdürülebilirlik için tamamlayıcı bir zincir görevi görmektedir.

Tüm bu başlıklar incelendiğinde, kırsal alanların kalkınması ve daha yaşanılabilir bir düzeye taşınması ancak ekolojik kaynaklarla ekonomik kaynakların bir arada düşünüldüğü sürdürülebilir bir sistem içerisinde mümkün olmaktadır. Bu çerçevede kır-kent gelişimi ve kırsal kalkınmanın tarihsel süreci ilerleyen bölümlerde sunulmuştur.

1.1.1. Kır ve Kent Kavramının Tarihsel Süreci

Kır ve kent kavramları zaman içerisindeki değişim ve dönüşümleri ile birlikte, içerisinde bulunduğu çevrenin toplumsal, kültürel, ekonomik ve fiziksel koşullarının mekânsal yansımaları oluşturmaktadır. Bu yansımayı oluşturan her parça neden-sonuç döngüsü ile tarih boyunca günümüze kadar taşınmaktadır (Uğurlu, 2010). Tarih öncesi dönemden günümüze gelinceye kadar bakıldığında kır-kent kavramlarının her dönemde incelendiği ve açıklanmaya çalışıldığı görülmüştür. Bu incelemeler aynı zamanda yüzyıllar içerisinde nüfus yoğunluğundaki değişimlere ve dolayısıyla kırsal ve kentsel alanlarda kişi başına düşen gelirin nasıl değiştiğine de odaklanmaktadır. Sanayi Devrimi ile birlikte kırsal alanların kentsel alanlara doğru yönelim göstermesi ve beraberinde getirdiği tehditlerin başında ekonomik gelir darlığı gelmektedir. Süreç içerisinde oluşan ekonomik yetersizlikler başta olmak üzere küresel perspektifte bakıldığında, doğal kaynakların büyük bir kısmını rezerve eden kırsal alanların kentsel alanları beslemek amaçlı tahrip etmesi sonucunda iklim kriziyle karşı karşıya kalınmaktadır. Şekil 1.3'te kırsal ve kentsel alanlardaki ekonomik gelişim sürecinin tarihsel akış şeması ile gösterilmektedir.

Şekil 1.3. Kırsal ve Kentsel Alanlardaki Ekonomik Gelişim Süreci (Uğurlu, 2010'dan geliştirilmiştir).

★ **Sanayi Devrimi ile birlikte**, kırsal alanlardaki iş gücüne olan talebin azalması ve kentlerde sanayi temelli istihdam olanaklarının artması sebebiyle bu süreç **kentleşme** olgusunun temel dinamiklerinden biri haline gelmiştir.

- **Tarım Devrimi ve İlk Yerleşik Toplamlar (M.Ö. 10.000 - M.Ö. 3000)**

Sümerlerin uygarlığa en önemli katkısı, idari gerekliliklerden doğan yazısının icadı olmuştur. İlk yerleşik toplumlarda, ekonomik ve siyasi örgütlenme, dini bir yönetim tarafından yönetilmiş; üretim, mahsul vergilendirmesi ve bu sürecin kaydedildiği kilden işaretlerle tutulmuştur. Bu işaretler, M.Ö. 2800'e gelene kadar çivi yazısına dönüştürülmüştür. Doğal kaynaklar bakımından sınırlı olan Mezopotamya, ihtiyaçları ticaret yoluyla karşılamakta olup; bu süreç ağırlık ve ölçümlerin sistematik bir şekilde yazıya dökülmesinin ardından matematik biliminin geliştirilmesine katkıda bulunmuştur. Verimli topraklardan elde edilen mahsullerin ticareti, meteorolojik gözlemleri ve tarım işçiliğinin gelişmesini teşvik etmiştir (Doğruyol, 2021).

- **Antik Çağ: Kentlerin Yükselişi ve Kırsal Ekonominin Temel Rolü(M.Ö. 3000 - MS 500)**

Antik Çağ, kentlerin yükselişi ve kırsal ekonomisinin temellerinin atıldığı bir dönemdir. M.Ö. 3000'den itibaren Mezopotamya, Mısır, Hindistan ve Çin gibi topluluklarda tarımın gelişmesi, nehir ve vadi kenarlarında büyük yerleşim yerlerinin ortaya çıkması sağlamıştır. Tarımsal üretim faaliyetleri ve ürün çeşitliliği ile beraber nüfusta artış meydana gelmiştir. Bu dönemdeki kırsal alanlar, kentlerin gıda ve hammaddesini karşılayan ekonomik altyapıyı oluşturmuş, üretim ve ticaretin sürdürülebilirliği için temel bir rol üstlenmiştir. Kırsal alanlarda faaliyet gösteren tarım işçileri, elde edilen tarımsal ve hayvansal ürünlerin pazarlandığı kentleri aynı zamanda besleyen bir merkez olarak görülmektedir. Bu dönemde kurulan kırsal ve kentsel alan ilişkileri, hem yönetim hem de ticari süreçlerin gelişimini destekleyerek; yollar, kanallar ve depolama alanları gibi altyapı sistemlerinin gelişmesine katkı sağlamıştır (Taş ve Günay, 2015). Dolayısıyla, Antik Çağ kırsal ekonominin temelini oluştururken, kentleşme ve medeniyete doğru ilerleyen sürecin temellerinin atıldığı bir dönem olarak görülmektedir.

- **Orta Çağ: Feodal Sistem ve Gelir Eşitsizliği (500 - 1500)**

Orta Çağ'da feodal sistem, toplumsal, ekonomik ve siyasal düzenin gerçekleştirilebilmesi amacıyla oluşturulmuş ve beraberinde gelir eşitsizliğini belirgin hale getirmiştir. Bu sistem, toprak mülkiyeti ve geleneksel bir yapı üzerine inşa edilmiştir. Toprak sahibi efendiler, sözleşmesi yapılan üretimden elde edilen gelirin büyük bir kısmını yönetirken, köylüler üretim araçlarından yoksun bir şekilde genellikle geçimlerini sağlayabilecek düzeyde yaşamışlardır. Köylüler, genellikle zorunlu çalıştırılarak üretimden elde ettikleri payın büyük bir kısmını efendilere devretme yükümlülüğü altındadır dolayısıyla bu durum, gelir ve refah seviyesinde ciddi bir eşitsizlik yaratmıştır (Ülgen, 2010). Gelir eşitsizliği, yalnızca köylüler ve efendiler arasında değil, aynı zamanda soylular sınıfı içinde de gözlemlenmiştir. Daha büyük topraklara sahip olan efendiler, küçük topraklara sahip olanlara göre ekonomik ve politik açıdan daha güçlü durumda olmuşlardır. Buna karşın, kiliseler feodal sistemi destekleyen büyük toprak sahiplerinden biri olarak sistemde yerini almaktadır. Kilisenin sahip olduğu topraklar ve topladığı vergiler (timar), köylülerin ekonomik yükünü daha da artırmıştır (Evcim ve ark., 2019). Sonuç olarak feodal sistem, toprak mülkiyetine dayalı bir

ekonomik yapıyı benimseyerek gelir eşitsizliğini derinleştirmiştir. Bu eşitsizlik, yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda siyasal ve toplumsal alanlarda da kendini göstererek, Avrupa'nın diğer bölgelerinde toplumsal değişim ve dönüşümler için bir zemin hazırlamıştır.

- **Erken Modern Dönem: Tarım Devrimi ve Ticaretin Gelişimi (1500 - 1800)**

1500-1800 yılları arasında tarımda yeni tekniklerin benimsenmesi, nüfus artışı ve kırsal ekonomideki yapısal değişimlerle birlikte ekonomik ve toplumsal dönüşümler hız kazanmıştır. Bu süreç, Avrupa'nın küresel ticaret ağlarındaki merkezi konumunu güçlendirmiş ve kapitalizme zemin hazırlamıştır. Tarım devrimi ile gelen yeni mahsuller ve tarım teknolojileri, üretimin çeşitliliğini artırmıştır. Patates ve mısır gibi ürünler, Avrupa'ya yayılmış ve özellikle kırsal kesimlerde tarımsal ürün artışı sağlanmıştır. Ayrıca aynı dönemde, gübreleme ve sulama tekniklerindeki gelişmeler de kendini göstermeye başlamıştır. Tüm bunlar kırsal ekonominin gelişmesine önemli bir katkıda bulunmuştur (Karabağ, 2017). Aynı zamanda Asya ve Avrupa arasında gerçekleşen baharat ticareti, ekonomik gücü arttırarak sermayeye katkı sağlamıştır. Denizcilik alanındaki teknolojik gelişmeler, ticaret gemilerinin sürekliliğini artırmış ve deniz ticaretini daha güvenilir hale getirmiştir.

- **Sanayi Devrimi: Kentsel Zenginliğin Artışı ve Kırsal Marjinalleşme (1800 - 1900):**

Sanayi Devrimi, 19. yüzyıl boyunca ekonomik, toplumsal ve mekânsal dönüşümün hız kazandığı bir dönem olmuştur. Bunun yanında, kentlerin zenginleşmesi ve kırsal marjinalleşmesiyle birlikte şekillenmiştir. Aynı zamanda bu dönemde, endüstriyel üretimin kent merkezli bir yapıya bürünmesi de kırsal alanlarda ekonomik ve toplumsal açıdan önemli değişimlere yol açmıştır. Sanayi Devrimi ile birlikte, teknolojik gelişmeler ve üretim tekniklerindeki dönüşümler kentleri ekonomik ve nüfus bakımından artış sağlaması yönünde tetiklemiştir. Demiryollarının yaygınlaşması ve fabrikalar, kentleri sanayi ve ticaret merkezleri haline getirmiştir. Bu süreç aynı zamanda işçi sınıfı ile burjuvaların arasında yeni bir ekonomik yapı oluşmasını sağlamıştır. Dolayısıyla sanayi kentlerindeki ekonominin çeşitlenmesi ve yeni hizmet alanlarının oluşması ekonomiyi hareketlendirmiştir. Ayrıca kentlerdeki altyapı yatırımlarının artışı su, elektrik, ulaşım gibi alanlarda modernleşmeyi ve beraberinde kentlerdeki yaşam standardının iyileşmesini sağlamıştır (Çekirge, 2013). Ancak bu durum kırsal alanlarda yaşayanların gelir eşitsizliğini daha da arttırmıştır. Sanayi Devrimi'nin en önemli etkilerinden bir diğeri de, tarım sektörünün sanayiye bağlı bir üretim alanı haline gelmesi olmuştur. Bu durum ekonomik kimliği tarım olan kırsal alanların boşalmasına, iş bulma niyeti ile kentsel alanlara göç edilmesine sebep olmuştur. Dolayısıyla kırsalın nüfus kaybetmesinin yanında toplumsal açıdan zayıflamasına ve ekonomik açıdan bağımsızlığını kaybetmesine yol açmıştır. Sanayi Devrimi ile başlayan tüm bu dönüşümler, kapitalist ekonomi anlayışının yaygınlaşmasına ve modern kır-kent ilişkilerinin temellerinin atılmasına zemin hazırlamıştır.

- **20. Yüzyıl: Modernleşme, Tarımsal Verimlilik ve Devlet Müdahaleleri**

20. yüzyıl, tarım sektöründe modernleşmenin, teknolojik ilerlemelerin ve devlet müdahalelerinin belirginleştiği bir dönem olmuştur. Bu süreç, sanayileşme ile uyumlu bir kırsal dönüşüm yaratmış ve tarımsal üretimin artışına, kırsal nüfusun yeniden şekillenmesine ve ekonomik büyümenin hızlanmasına katkıda bulunmuştur. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında devletlerin tarımsal politikalara yönelik doğrudan müdahaleleri, sektörde verimlilik artışını desteklemiştir (Schultz, T.W.,1964). Tarım sektörü, makineleşme, kimyasal gübreler ve biyoteknolojik yeniliklerle modernleşmiş, traktörlerin yaygınlaşması ile birlikte insan ve hayvan gücüne olan bağımlılık azalmıştır. Özellikle 1950'lerde Yeşil Devrim ile birlikte tarımsal üretim genetik olarak geliştirilerek, tohumlar ve modern sulama teknikleri sayesinde büyük bir ilerleme yaşanmıştır. Bu dönemde yaşanan gelişmeler, dünya genelinde gıda üretimini artırmış, açlık sorunlarının hafifletilmesine katkıda bulunmuştur. Modernleşme, aynı zamanda kırsal yaşamın yapısında köklü değişimlere neden olmuştur. Küçük ölçekli çiftçilerin, büyük ölçekli ve ticari tarım işletmeleriyle rekabet edememesi, kırsal nüfusun önemli bir kısmının kentlere göç etmesi ve kırsal alanların hem ekonomik hem de nüfus açısından zayıflamasıyla sonuçlanmıştır (Yücel, 2020). Yine bu dönemde tarımsal üretimi düzenlemek ve desteklemek için çeşitli devlet politikaları uygulanmıştır. Tarımsal üretimi desteklemek amaçlı üreticilere sağlanan düşük faizli krediler ve altyapı yatırımları, kırsal kalkınmayı desteklemiştir. Özellikle Avrupa'da uygulanan Ortak Tarım Politikası (CAP) ve ABD'deki New Deal kapsamındaki tarımsal reformlar, devlet müdahalelerinin tarımsal üretim üzerindeki etkisinin en belirgin örnekleridir. Devletlerin tarım sektörüne müdahalesi, gıda güvenliğini artırmak ve stratejik ürünlerde dışa bağımlılığı azaltmak gibi hedeflere dayansa da, bu politikalar bazı bölgelerde piyasa dengesizliklerine ve aşırı üretime yol açmıştır. Ayrıca küçük ölçekli çiftçiler devlet desteğinden yeterince yararlanamazken, büyük ölçekli üreticiler bu politikalardan önemli kazanç elde etmişlerdir (Falcon, W. P., 1988).

- **Günümüz: Sürdürülebilir Kalkınma ve Dijital Eşitsizlik:**

21. Yüzyıl, küresel ekonomi ve toplumsal yapıların sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda yeniden planlandığı ve dijital teknolojinin hızla yaygınlaştığı dönem olarak görülmektedir. Ancak bu süreç, kaynakların eşit kullanılmaması ve dijital uçurum gibi sorunları da beraberinde getirmektedir. Sürdürülebilir kalkınma hedefleri, çevresel, ekonomik, ve toplumsal açıdan sürdürülebilirlik ilkelerini birleştirmeye çalışırken dijital eşitsizlik, bu hedeflere ulaşmanın önünde bir engel olarak görülmektedir. Sürdürülebilir kalkınma hedefleri, yoksulluğun azaltılmasından iklim değişikliğiyle mücadeleye, toplumsal eşitlikten sürdürülebilir üretim ve tüketim modellerine kadar geniş bir alanı kapsamaktadır (United Nations, 2015). Ancak, gelişmiş ülkeler, yeşil enerjiye ve teknolojik yeniliklere daha fazla yatırım yapabilirken, gelişmekte olan ülkeler bu dönüşümleri finanse etmekte zorlanmaktadır. Bu durum, küresel ölçekte çevresel sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmayı zorlaştırmaktadır. Diğer yandan, dijital teknolojilerin yaygınlaşması ekonomik ve toplumsal fırsatlara erişimde devrim yaratırken, dijital eşitsizlik olarak

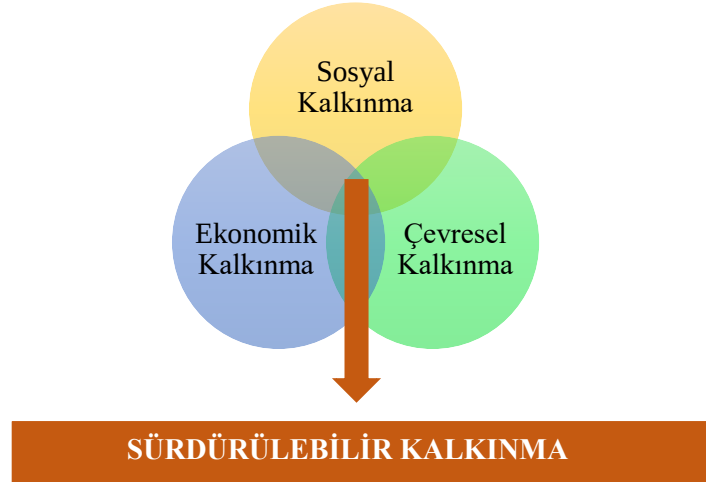
adlandırılan, bireyler ve topluluklar arasındaki internet, dijital cihazlar ve dijital okuryazarlık gibi kaynaklara erişimdeki farklılıkların doğduğu yeni bir sorunu ortaya çıkarmıştır (Castells, M., 2010). Özellikle düşük gelirli bölgeler ve gelişmekte olan ülkelerde dijital altyapı eksiklikleri, bireylerin küresel dijital ekonomiye entegre olmasını zorlaştırmaktadır. Bu durum aynı zamanda kadınlar, yaşlılar ve kırsal kesimlerde yaşayanlar için dezavantaj olarak görülmektedir.

1.1.2. Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımının Gelişimi

Özellikle 80'li yılların başında gündeme gelen ve gün geçtikçe odak noktasına dönüşen sürdürülebilir kalkınma kavramı, günümüz sorunlarından biri olan iklim krizi ile birlikte daha da önem kazanmıştır. Sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi aynı zamanda bütüncül bir peyzaj planlama yaklaşımının gerekliliğini de beraberinde getirmektedir. Bütüncül planlama yaklaşımının temelinde, koruma önceliklerini ortaya koyan ancak kullanma ihtiyacını da göz ardı etmeyen koruma-kullanma dengesi yatmaktadır. Bu bakış açısına göre, sürdürülebilir kalkınma kavramının ortaya çıkışı, evrimi ve amaçları bu bölümde incelenmektedir.

1.1.2.1. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramının Ortaya Çıkışı

Sürdürülebilir kalkınma kavramı, 20. yüzyılın ikinci yarısında ekonomik kalkınma, çevresel koruma ve toplumsal refahı birleştirme ihtiyacından doğmuştur. Sürdürülebilir kalkınma Şekil 1.4'te gösterildiği gibi sosyal, ekonomik ve tüm kalkınma modellerinin temelinde yer alan çevresel kalkınma modelinin kesişimi olarak tanımlanmaktadır

Şekil 1.4. Sürdürülebilir Kalkınma Modelinin Tanımlanması (BUÜ, 2021)

Bu kavram, ilk kez 1987 yılında Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından hazırlanan *Ortak Geleceğimiz* (Brundtland Raporu) ile uluslararası alanda tanınmış ve kabul edilmiştir. Raporda sürdürülebilir kalkınma, "gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğini tehlikeye atmadan bugünkü nesillerin ihtiyaçlarını karşılamak" şeklinde

tanımlanmaktadır. Ayrıca sürdürülebilir kalkınma kavramı, hızlı sanayileşme ve ekonomik kalkınmanın çevresel bozulmaya yol açtığı bir dönemde ortaya çıkmış ve çevre koruma ile ekonomik kalkınmanın birbiriyle çelişmediği, aksine birbirini desteklediği bir anlayışı öne sürmektedir. Bu çerçevede, kalkınma stratejilerinin çevresel sürdürülebilirlik boyutuyla entegre edilmesi oldukça önem kazanmıştır.

1.1.2.2. Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımının Evrimi

Sürdürülebilir kalkınma, zaman içerisinde çevresel, ekonomik ve toplumsal boyutları kapsayan çok boyutlu bir kavram haline gelmiştir. Bu gelişimin temel aşamaları şu şekilde özetlenebilir:

❖ 1970-1980 Dönemi: Çevresel Farkındalık

1970'ler, çevresel bozulmanın önlenmesine yönelik ilk uluslararası girişimlerin başladığı dönem olarak bilinmektedir. 1972 yılında Stockholm'de düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı, kalkınma ile çevre arasındaki ilişkiyi ele alan ilk kapsamlı etkinliklerden biri olmuştur. Bu konferans, çevresel sorunların küresel boyutunu vurgulayarak, uluslararası işbirliğinin gerekliliğine işaret etmektedir.

❖ 1980-1990 Dönemi: Sürdürülebilir Kalkınma Kavramının Tanınması

1980'lerde, sürdürülebilir kalkınma kavramının teorik temelleri atılarak, uluslararası platformlarda kabul görmeye başlamıştır. Brundtland Raporu'nun yayınlanması, sürdürülebilir kalkınma kavramının kapsamını genişleterek, küresel ölçekte bir referans noktası oluşturmuştur. Bu dönemde kalkınma politikaları, çevresel ve toplumsal boyutlarla daha entegre hale getirilmiştir.

❖ 1990 Sonrası: Küresel Uygulama ve Politika Dönemi

1992 Rio de Janeiro'da düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (Rio Zirvesi), sürdürülebilir kalkınma politikasının somutlaştırılmasında önemli bir adım olarak görülmüştür. Zirvede, *Agenda 21* olarak bilinen eylem planı kabul edilerek dünya genelinde uygulamaya konulmuştur. Dolayısıyla, 2000'lerde Milenyum Kalkınma Amaçları ve 2015 sonrasında Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) ile sürdürülebilir kalkınma kavramının çerçevesi daha da genişlemiştir.

1.1.2.3. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)

Birleşmiş Milletler tarafından 2015 yılında kabul edilen SKA, 17 ana başlık ve 169 alt hedef ile küresel kalkınma çabalarına rehberlik etmektedir. SKA, çevresel sürdürülebilirlik ile ekonomik kalkınma ve toplumsal kapsayıcılığın entegrasyonunu hedeflemektedir. Bu bağlamda, sürdürülebilir enerji kullanımı, iklim değişikliğiyle mücadele, toplumsal eşitlik ve yoksulluğun azaltılması gibi alanlar öncelikli hedefler arasında yer almaktadır (Şen ve ark., 2018). Sonuç olarak, sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı, çevresel, ekonomik ve toplumsal boyutları kapsayan çok yönlü bir entegrasyonu ifade ederken aynı zamanda, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren uluslararası

politika ve uygulamaların temel taşlarından birini oluşturmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma kavramının gelişimi, dünya genelindeki farklı bölgelerin kalkınma ihtiyaçlarına uyum sağlamak üzere şekillenmiş ve 21. yüzyılda önemini daha da artırmıştır.

1.1.3. Gelişmiş Ülkelerin Kırsal Yaşam Modeli Örnekleri

Gelişmiş ülkelerin kırsal alanlarda gerçekleştirdiği çalışmalara bakıldığında, sürdürülebilir kalkınma, toplumsal katılım ve teknolojinin etkin kullanımı temelli çalışmalarla başarı sağlandığı görülmektedir. Bu ülkelerde, kırsal yerleşim yerlerinde ekonomik ve sosyal faktörler göz önünde bulundurularak kır-kent ayrımı en aza indirilmeye çalışılmaktadır. Başarılı kırsal yaşam modeli projelerinden bazı örnekler aşağıda özetlenmiştir.

- **Japonya:** “Bir Köy Bir Ürün” (One Village One Product-OVOP) Hareketi (Şekil 1.5); 1970'lerin sonunda Japonya'nın bölgesel kalkınma yaklaşımı olarak ortaya çıkan “Bir Köy Bir Ürün” (OVOP) hareketi Uzak Doğu, Asya ve Afrika'da başta olmak üzere diğer kıtalarda yaygınlaşmaktadır. Gelişmiş ya da gelişmekte olan birçok ülke, kırsal kalkınma yolunda yerel ve kültürel ürünlerin gelişmesine katkı sağlamayı hedefleyen programlar uygulamaktadır. Bunlar arasında küçük ve orta ölçekli işletmeleri desteklemeyi amaçlayan, yerelde uygulamaya konulmuş, merkezi programlarla desteklenmiş, Japonya, Tayvan ve Tayland gibi birçok uzak doğu ülkesinde uygulanan Bir Köy Bir Ürün Program/Projeleri başarı örnekleri olarak gösterilmektedir (Yücer, 2016). OVOP'un ana hedefi, köylerin dinamiklerini araştırmak ve avantajlarını ortaya çıkarmaktır. Aynı zamanda katılımcı bir yaklaşım benimsenerek, yerel halkın dayanışma gücüne dayalı stratejiler belirlenmektedir.

Şekil 1.5. Bir Köy Bir Ürün (OVOP) Örneği, Japonya- Shirakawa (Anonim, 2021).

Bir Köy Bir Ürün (OVOP)'un amacı, yerel kaynakları kullanan toplum odaklı faaliyetlerin uygulamaya sokularak kalkınmanın teşvik edilmesidir (Batalhão ve Bostancı, 2019). Japonya'nın Bir Köy Bir Ürün hareketi (One Village One Product-OVOP) dünyada ilk olarak;

- Japonya'da kırsaldan göçü azaltmak,
- her yörenin en iyi ürününü öne çıkarmak,
- yörede girişimciliği teşvik ederek merkezi hükümetten beklentiyi en aza indirmek amacıyla, Morihiko Hiramatsu tarafından 1979 yılında, Qita Prefectura Valiliği seçimlerinde "Let's work together what we can do in the present condition" sloganıyla ortaya atılmıştır.

Bu durum, Hiramatsu tarafından bölgesel liderlerin harekete geçmelerini teşvik ederek, Oita yöresinde farklı sektörlere hareketle ilgili konferanslar verilmiş, hareketin basında yoğun bir şekilde yer alması sağlanmış, ürünlere özgü teknik destek ve rehberlik faaliyetleri oluşturulmuş, OVOP ürünleri bölgesel pazarlara dağıtılmış, fuarlara katılım sağlanmış, başarılı çalışanlar ödüllendirilerek teşvik edilmiş, uluslararası ticaret ve IT teknolojilerinde lokal ürün ve değerlere yönelik vizyon sahibi uzmanlar yetiştirilmiş, her yörenin küresel ölçekte kabul gören ürünleri yerelde başarı kaynağı oluşturmuş, dolayısıyla yerel halkın kendine olan güveni geliştirilmiştir.

Sonuç olarak, 58 il/kasaba/köyde 143 ürünle başlanan OVOP çalışmalarında, son 20 yılda 338 yerel ürün küresel pazara sunulmuştur. Ayrıca, 148 hizmet tekniği ve 133 geleneksel el sanatı yerel ekonomiye kazandırılmıştır. Ekonomik katkı olarak, başlangıçta yaklaşık 40 milyar Japon Yeni, 338 üründe 141 milyar Japon Yen'ine yükselmiştir (Yücer, 2016).

• **Hollanda:** Tarımda Yüksek Teknoloji ve Sürdürülebilirlik (Şekil 1.6 ve Şekil 1.7); Hollanda'da tarım sektörünün gelişimi insana yapılan yatırım odaklı olup, kademeli bir şekilde ilerleme sağlamıştır. Üst düzey eğitim seviyesine sahip çiftçilerin bir araya gelerek oluşturdukları kooperatiflerle diğer çiftçiler birlikte hareket edebilmiş ve bunun sonucu olarak yerel ve ulusal karar vericiler üzerinde etkili olmayı başarmışlardır.

Şekil 1.6. Hollanda Tarımında Sürdürülebilirlik ve Teknoloji Kullanımına Bir Örnek, Gelderland (Arppha, 2023).

Konumunu stratejik olarak çok iyi kullanabilen Hollanda, Kuzey Atlantik yolu üzerinde bulunan deniz limanlarını geliştirmiş ve dolayısıyla uluslararası ticaretin başlamasına sebep olmuştur. Bununla birlikte Hollandalı çiftçiler ülkeye giren ham maddelerin bir kısmını alıp işleyerek Avrupa pazarına göndermiştir ve görüldüğü üzere Hollanda'nın bugünkü tarımsal başarısı geçmişte attığı stratejik adımlara dayanmaktadır. Hollanda'da tarımsal işletmeler genellikle orta ölçekli olup bu durum, geniş kooperatif ağlarının sağladığı avantajlarla ilişkili görülmektedir.

Şekil 1.7. Hollanda'nın Tarım Başarısı, Flevoland (Anonim, 2023).

Çiftçiler, kredi temininden Ar-Ge çalışmalarına, devlet teşviklerinden ürünlerin sofralara ulaşmasına kadar her aşamasında kooperatiflerin desteğiyle faaliyet göstermektedir. Ancak son yıllarda küçük işletmelerin yerlerini daha büyük ölçekli işletmelere bıraktığı gözlenmektedir. Özellikle 20-100 hektar ve üzerindeki işletmelerde belirgin bir artış görülmektedir. İşletme ölçeklerindeki bu büyüme, Hollanda'nın tarımsal toplam faktör verimliliğinin (TFV) artışına da katkıda bulunmuştur. 1961-2010 yılları arasında Hollanda'nın TFV'si yaklaşık 3,8 kat artış sağlayarak, tarımsal Ar-Ge harcamalarının toplam üretime oranı %3,6 olarak gerçekleşmiştir. Bu

harcamaların %55'i ticari kesim, %45'i ise devlet ve üniversiteler tarafından finanse edilmiştir (Özer, 2021). Sonuç olarak bu veriler, Hollanda'nın tarım sektöründeki başarısının, kooperatifler, stratejik planlama ve Ar-Ge yatırımlarının etkili bir şekilde bir araya gelmesiyle mümkün olduğunu göstermektedir.

- **Almanya:** Gelişmiş Kasaba Modeline Bir Örnek, Bavyera; Almanya, sürdürülebilir kırsal kalkınma anlayışını yansıtan Avrupa'nın en başarılı ülkelerinden biri olup, aynı zamanda ekonomik kalkınmada oldukça başarılı durumdadır. Endüstrileşmede ileri seviyede olmasına rağmen, üçte biri ormanlarla kaplıdır ve bu oran her yıl artmaktadır. Almanya, kültürel, kentsel ve kırsal zenginlikleri nedeniyle dünyada en çok ziyaret edilen beşinci ülke konumundadır. Endüstri ve kırsal yaşamın entegre bir şekilde yürütüldüğü Almanya'da, küçük kentler ve kasabalar, dünya markalarının üretim tesislerini bünyesinde bulundurmaktadır. Bu tesisler, yerel ihtiyaçlara cevap veren aynı zamanda Şekil 1.8 ve Şekil 1.9'da görüldüğü gibi çevreye duyarlı bir yaklaşımı benimseyen tesisler olarak bilinmektedir. Kırsal yerleşim modeli, kasaba merkezinin etrafında şekillenen bahçeli evlerden oluşmakta ve bu yerleşimlerde bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılayacak yüksek standartlı altyapı bulunmaktadır. Allgäu bölgesi, Almanya'nın birçok kırsal bölgesinde görülen nüfus azalması eğiliminin aksine nüfus artışı göstermektedir. Tarihsel olarak zorlu yaşam koşullarına sahip olan bu bölge, kademeli bir sektörel dönüşüm süreci yaşamıştır. Tekstil endüstrisi yerini süt üretimi gibi tarımsal faaliyetlere bırakmış ve tarım alanları hayvancılık için tahsis edilmiştir. Bu planlı dönüşüm, ekonomik kalkınmayı desteklerken aynı zamanda ekolojik dengeyi de korumuştur. Allgäu'da tarım sektörü diğer bölgelerin aksine daha istikrarlı olup çiftçiler, geleneksel ve organik tarım, ürünlerin doğrudan satışı ve turizm gibi çeşitli gelir kaynaklarından yararlanabilmektedir. Bölgede 2003-2006 yılları arasında 2,4 milyon euro hibe ile 34 sürdürülebilir kırsal kalkınma projesi hayata geçirilmiştir. Bu projelerin başarısında, yerel halkın bölgeyle güçlü bir bağ kurması ve iş birliğine dayalı yaklaşımı benimsemeleri etkili olmaktadır.

Şekil 1.8. Almanya'da Gelişmiş Kasaba Örneği ve Tesisler, Allgäu (Ekoyapı, 2013).

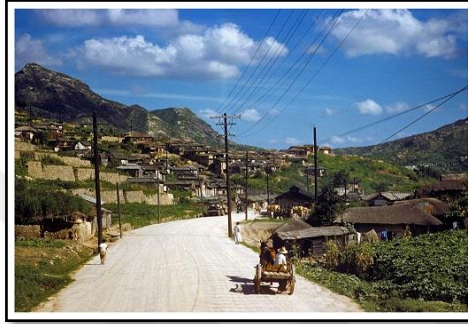
Örnek projelerden; Weizenegger, Wezel ve Landzung Yöresin Dili: Yukarı Allgäu bölgesinde sürdürülebilirlik odaklı çeşitli projeler ve uygulamalar, bölgesel kalkınmayı destekleyici önemli katkılar sağlamaktadır. **LandZunge Projesi** (2001), yöresel ürünlerin restoranlarda kullanılmasını teşvik ederek, seksenden fazla restoranın ve Feneberg gibi lojistik destek sağlayan yerel süpermarket zincirlerinin katılımıyla genişlemiştir. Bu proje kapsamında restoranlar, menülerinde yöresel et ve peynirden yapılmış en az üç yemek ile yöresel bira ve içecek bulundurmak zorundadır. Rekabet halindeki yöresel bira üreticilerini bir araya getiren bu girişim, kalite kontrolünü dışarıdan bir enstitüye devrederek LandZunge Vakfı'nın kurulmasına yol açmıştır. Müşteri geri bildirimleri, yerel ekonomiye katkı sağlamak amaçlı bilinçli insanların tüketim zincirine istekli katılım sağladığını göstermiştir. **In.Silva Projesi** (2005), küçük orman sahiplerini sürdürülebilir ormancılık standartları doğrultusunda kooperatifler altında birleştirerek ekolojik dengeyi korurken ekonomik sürdürülebilirliği sağlamayı hedeflemektedir. Proje, yerel ahşap tedarikçileri ve üreticilerini bir araya getirerek geniş çaplı ağaç işleme tesislerinin ihtiyaçlarını karşılayarak, mikro üreticilere değer katan yenilikler sunmaktadır. Üyeler, PEFC (Orman Sertifikasyon Şemasını Destekleme Programı) standartlarına uygun olarak çalışmaktadırlar. Bölgedeki en önemli sürdürülebilirlik unsurları arasında güçlü aidiyet duygusu, tatmin edici gelir düzeyi, ekonomik gelişim, sosyal dayanışma, ekolojik koruma ve biyoçeşitliliğin sürdürülebilirliği yer almaktadır. **Adil Ticaret İnisiyatifi**, Sonthofen kasabasında belediye desteğiyle organize olmuş, 13 mağaza, 6 restoran ve 19 işyerini kapsayan bir yapı kurulmuştur. Bu girişim, yerel, aracısız, organik ve çevre dostu ürünlerin yanı sıra adil ücret politikalarını benimseyen üreticileri desteklemektedir. Aynı zamanda, **Katı Atık Toplama ve Değerlendirme Kuruluşu (ZAK)**, bölgenin atık yönetiminde etkili bir sistem geliştirmiştir. Halkın atıkları ayrıştırarak ZAK birimlerine ulaştırmasıyla, metal, plastik, cam ve ambalaj gibi malzemeler geri dönüşüm tesislerine aktarılmakta, organik atıklar ise fermantasyon tesislerinde biyogaz ve humusa dönüştürülmektedir.

Şekil 1.9. Almanya'da Gelişmiş Kasaba Örneği, Allgäu (Ekoyapı, 2013).

Bu süreçten elde edilen biyogaz elektrik enerjisine çevrilmekte, yıllık 4.8 milyon kWh enerji lokal şebekeyi beslemektedir. Kalan kompost, bölge sakinlerine piyasa fiyatının %90 altında sunulmaktadır (Akman, 2013). Bu uygulamalar, bölgesel sürdürülebilirlik ve döngüsel ekonomiye önemli katkılar sağlamaktadır.

- **Güney Kore:** Saemaul Undong (Yeni Köy Hareketi); Güney Kore'nin kırsal kalkınmada dönüşüm yaratan Şekil 1.10'da görülen **Yeni Köy Hareketi** (Saemaul Undong), 1961-1979 yılları arasında Başkan Park Chung-Hee liderliğinde uygulamaya konulan bir kalkınma modelidir. Hareket, toplum liderliğinde kalkınma anlayışına dayanmakta ve her köye başlangıç malzemeleri ile bir kalkınma planı sağlanarak uygulanmaktadır.

Şekil 1.10. Yeni Köy Hareketi, Güney Kore, Sri Lanka (The Borgen Project, 2015).

Dört aşamalı süreçte topluluk liderlerinin seçimi, köylülerin projelere katılımının teşvik edilmesi, altyapı modernizasyonu ve kooperatif girişimlerinin kurulması gibi adımlar yer almıştır. Hareket, kırsal yoksulluğu önemli ölçüde azaltmış, hane gelirlerini neredeyse altı katına çıkarmış ve yaşam standartlarını modernize etmiştir. Kırsal yoksulluk oranı %27,9'dan %10,8'e düşerken, kadınların yerel ekonomideki rolü de arttırılmıştır. Bu başarılı adımlar nedeniyle Yeni Köy Hareketi, Birleşmiş Milletler tarafından kırsal kalkınma için bir model olarak tanınmıştır. 2015 yılında düzenlenen **Küresel Saemaul Liderlik Forumu** (GSLF), bu modelin uluslararası alanda tanıtımını hedeflemiş ve 50 ülkeden gelen liderlere, Güney Kore'nin Global Saemaul Undong Eğitim Merkezi'nde eğitim verilmiştir. Bu modelin, Afganistan, Etiyopya, Myanmar ve Ruanda gibi ülkelerde uygulamaya geçirilmesi için çabalar devam etmektedir. Güncellenmiş versiyonu olan **Kapsayıcı ve Sürdürülebilir Yeni Topluluklara Doğru Saemaul** (ISNC), UNDP iş birliğiyle Bolivya, Vietnam, Uganda ve Laos gibi ülkelerde uygulanmaktadır. Modelin diğer ülkelerdeki başarısı henüz kesinlik kazanmamış olsa da, Sri Lanka'da yedi proje hayata geçirilmiş, bu sayede altyapı iyileştirmeleri ve gelir artışları sağlanmıştır. Örneğin, elektrikli çömlek çarklarının eklenmesiyle gelirler dört katına çıkmış ve kadınların ekonomiye katılımı artmıştır (Sawyers, 2015). Güney Kore'nin bu örnek uygulaması, yoksulluğun ortadan kaldırılmasının mümkün olduğunu göstermekte olup, dünya genelinde benzer başarılar için umut vadetmektedir.

- **Büyük Britanya:** Yüksek Buzul Bölgesinde Turizm, Göller Bölgesi (Şekil 1.11); Göller Bölgesi, turizmin sosyal, ekonomik ve çevresel etkilerinin yoğun bir şekilde hissedildiği bir destinasyon noktasıdır.

Şekil 1.11. Göller Bölgesi, İngiltere (Britannica, 2025).

Her yıl yaklaşık 15,8 milyon turistin ziyaret ettiği bölgede, dar yollar nedeniyle trafik sıkışıklığı, yüksek konut fiyatları ve turizm sektöründe mevsimlik ve düşük ücretli işlerin yaygın olması gibi sosyal sorunlar yaşanmaktadır. Bölgedeki konutların %20'si ikinci ev ya da tatil amaçlı kullanılmaktadır, bu da yerel halk için konut erişimini zorlaştırmaktadır. Ekonomik olarak, turizmden 2019 yılında 3 milyar sterlinlik gelir sağlanmış ve 15.000 kişiye istihdam yaratılmıştır. Yeni işletmeler ve macera turizmi girişimleri yerel istihdamı artırsa da, trafik sıkışıklığı sosyal hayatı olumsuz etkilemektedir. Çevresel etkiler arasında erozyon, çöp birikimi, araçların yol kenarlarına verdiği zarar, tarım arazilerinin turistlerden kaynaklı olumsuz etkilenmesi ve Windermere Gölü kıyısındaki erozyon gibi sorunlar bulunmaktadır. Ekosistemler, araçlar ve teknelerden kaynaklanan kirlilik nedeniyle zarar görmektedir. Bu sorunlarla başa çıkabilmek amaçlı bölgedeki turizmi sürdürülebilir şekilde yönetmek için bir dizi strateji uygulanmaktadır:

- **Trafik sıkışıklığını yönetme:** Ulaştırma Bakanlığı tarafından finanse edilen **Go Lakes Seyahat Programı**, toplu taşıma hizmetlerini geliştirme, entegre bisiklet ve yürüyüş ağları oluşturma, ulaşım merkezleri inşa etme ve park et-bin planlarını genişletme gibi sürdürülebilir ulaşım yöntemlerine odaklanmaktadır.
- **Yaya yolu erozyonunu yönetme:** **Fix the Fells Ortaklık Programı**, erozyona dayanıklı yollar tasarlayıp inşa ederek, patikaların ve çevre manzarasının zarar görmesini önlemeyi hedeflemektedir. Dik yamaçlarda taş döşeme, daha az dik alanlarda ise toprak ters çevirme teknikleri uygulanmaktadır. Bu yöntemler, hem çevresel etkileri azaltmak hem de patikaların dayanıklılığını artırmak için kullanılmaktadır.

Bu stratejiler, turizmin sosyal, ekonomik ve çevresel etkilerini dengeleyerek Göller Bölgesi'nde sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmeyi amaçlamaktadır (İnternet Geography, 2025).

- **İsrail:** Kibbutz ve Moshav Modelleri (Şekil 1.12);

Kibbutz Modeli, İsrail’deki kolektif işletme sistemlerinin en uzun ömürlü ve başarılı örneklerinden biri olarak bilinmektedir. 20. yüzyılın başlarında kurulan bu topluluklar, kırsal kalkınma ve sosyal dayanışma temellerine dayanarak sürdürülebilir bir yaşam modeli sunmaktadırlar. İlk olarak tarıma dayalı bir yapıyla başlayan Kibbutzlar, zamanla sanayi ve turizm gibi sektörlerde de faaliyet göstermeye başlamış, böylece ekonomik çeşitliliği artırmışlardır.

Şekil 1.12. Kibbutz ve Moshav Modelleri, İsrail (Oral, 2017).

Kibbutz Modeli’nin kırsal kalkınmadaki başarılarının temelinde ortak mülkiyet anlayışı ve kolektif yönetim modeli bulunmaktadır. Tarım uygulamalarında modern tekniklerin benimsenmesi ve çöl gibi verimsiz arazilerin bile üretken hale getirilmesi, bu toplulukları dünya çapında benzersiz kılmaktadır. İsrail’in ulusal sulama projeleri gibi altyapı yatırımları, Kibbutz Modeli’nde tarımsal verimliliğini artırmış ve ülkenin gıda üretimine büyük katkı sağlamıştır. Kibbutz Modeli, sosyal dayanışmayı da teşvik eden bir yaşam biçimi sunmaktadır. Üyeler, ortak karar alma süreçlerine katılarak eşit haklara sahip olmaktadır. Eğitim, sağlık, barınma gibi temel altyapı hizmetleri kolektif bir anlayışla karşılanmaktadır. Aynı zamanda, bu topluluklar turizm ve sanayi alanında da önemli bir ekonomik dinamizm yaratarak, 2010 itibarıyla İsrail’in endüstriyel üretiminin yaklaşık %10’unu sağlamaktadır (Taşlıgil ve Şahin, 2012).

Sonuç olarak, Kibbutz Modeli, sürdürülebilir kırsal kalkınma açısından hem ekonomik hem de sosyal boyutlarda önemli bir örnek teşkil etmektedir. Toplulukların modern ihtiyaçlara uyum sağlamak için gerçekleştirdiği dönüşümler, bu yapıların sürekliliğini ve etkisini artırmaktadır. İsrail’in kırsal kalkınma modeli, toprak reformu ve sürdürülebilirlik konusunda dünya genelinde ilham kaynağı olmaya devam etmektedir.

Moshav Modeli, İsrail’in kırsal kalkınma stratejisinin önemli bir parçası olarak bilinen, kolektif dayanışmayı bireysel girişimcilikle birleştiren bir kooperatif yerleşim modelidir. İlk olarak 1920’li yıllarda ortaya çıkan Moshav Modeli, kırsal alanlarda ekonomik ve toplumsal sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla tasarlanmıştır. Bu model, bireysel çiftçilerin ekonomik

özerkliğini korurken, topluluk içinde dayanışmayı ve ortak altyapının kullanımını teşvik etmektedir. Temel özellikleri arasında, her bir çiftçinin kendi arazisini işlemesine dayalı bir sistem anlayışı yer almaktadır. Ancak üretim araçlarının satın alınması, ürünlerin pazarlanması ve altyapı yatırımları gibi konular topluluk düzeyinde organize edilmektedir. Bu yaklaşım, bireysel girişimciliği teşvik ederken, ekonomik riskleri topluluk içinde paylaşma imkânı sunmaktadır. Toplum üyeleri, ortak sorumluluk ilkesiyle hareket ederek, demokratik karar alma süreçlerine katılım sağlarlar. Her Moshav, bir kooperatif dernek tarafından yönetilir ve üyeler arasında eşitlikçi bir yapı oluşturulur. Bu yapı, özellikle küçük ölçekli çiftçilerin ekonomik sürdürülebilirliğini sağlamada etkili olmaktadır. Moshav Modeli'nin ekonomik ve sosyal katkıları arasında, İsrail'in tarımsal üretim kapasitesinin artırılması yer almaktadır. Modern tarım tekniklerinin benimsenmesi ve sulama sistemlerinin yaygınlaştırılması, bu toplulukların tarımsal verimliliğini artırmaktadır. Özellikle narenciye, sebze ve süt ürünleri üretiminde Moshav Modeli, İsrail'in tarımsal ihracatında kilit bir yer tutmaktadır. Sosyal açıdan, Moshav Modeli kırsal bölgelerde dayanışmayı ve sosyal refahı artırmıştır. Eğitim, sağlık ve kültürel hizmetler, topluluk düzeyinde organize edilmiş ve bu hizmetlerin eşit dağılımı sağlanmıştır. Aynı zamanda, kırsal nüfusun istikrarını koruyarak şehirleşme baskısını azaltmıştır. Sürdürülebilir kalkınma ve çevresel sürdürülebilirlik açısından Moshav Modeli, önemli bir örnek teşkil etmektedir. Ortak kaynakların etkin kullanımı ve doğal kaynakların korunmasına yönelik uygulamalar, çevre dostu tarım tekniklerinin yaygınlaşmasına katkı sağlamıştır. Ayrıca, enerji tasarrufu ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı gibi modern uygulamalar, Moshav Modeli'nin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine uyumunu artırmıştır (Gal ve ark., 2015).

Sonuç olarak Moshav Modeli, bireysel girişimcilik ile kolektif dayanışmayı birleştirerek kırsal kalkınmada etkili bir yapı sunmaktadır. Ekonomik özerklik, sosyal dayanışma ve çevresel sürdürülebilirlik gibi unsurların başarılı bir şekilde entegre edildiği bu model, İsrail'in tarımsal kalkınmasında önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca, Damlama Sulama Sistemlerini küresel ölçekte benimseten ve ihraç eden İsrail, dünyada tarımı ve suyu en verimli kullanan ülke olarak tanınmıştır. Bununla birlikte Moshav Modeli, kırsal bölgelerdeki ekonomik ve toplumsal yapıları dönüştürerek, sürdürülebilir kalkınma konusunda uluslararası düzeyde dikkate değer bir örnek oluşturmaktadır.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Bu tez çalışmasında, önceki çalışmalara yönelik literatür taraması aşağıdaki kısımları kapsamaktadır.

- Kırsal kavramı ve tersine göçün analizine yönelik çalışmalar,
- Kırsalda yaşamın incelendiği ve değişimlerin tespit edildiği çalışmalar,
- Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma'nın kuramsal çerçevesinin incelendiği çalışmalar,
- Ekosistem Hizmetleri kavramının incelendiği çalışmalar.

Aytekin (2019) çalışmasında, Yeni kırsallık kavramını ve kırsal değişme sürecini işlemiştir. Tez, Kırıkkale'nin coğrafi, sosyal ve ekonomik yapısını inceleyerek, kırsal alanların yeni kırsallık kavramına göre nasıl tanımlanabileceğini araştırmaktadır. Özellikle kırsal alanların çok sektörlü bir şekilde ele alınmasının önemini vurgulayarak, kırsal alan yönetimi ve tanımlarının ülkemizin coğrafi ve sosyo-kültürel yapısına uygun hale getirilmesini amaçlamaktadır. Tezde 196 kırsal yerleşim için yeni kırsal sınıflandırma yapılmış; entegre kırsal alanlar, orta derece kırsal alanlar ve baskın kırsal alanlar olmak üzere üç kategori oluşturulmuştur. Bu sınıflandırmanın kırsal alanların yaşam koşullarını iyileştirmeye ve mevcut potansiyelin etkin kullanılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışma, kırsal alanların güncel sorunlarını ele alarak yeni yaklaşımlar sunmakta ve bu alanların gelişimine dair stratejiler önermektedir.

Yardımcı (2023) makalesinde, Türkiye'nin kırsal alan tanımındaki tarihsel gelişimini ve mevcut durumunu ele almaktadır. Türkiye'nin kırsal politikasında özellikle 2012'de yürürlüğe giren 6360 sayılı Kanun ile yapılan düzenlemelerin ardından kırsal alan tanımının netleştirilmesine olan ihtiyacın artmasına vurgu yapılmıştır. Makalede bu tanımın Cumhuriyet'in kuruluşundan günümüze uzanan değişim süreci ve üst politika belgelerinin nasıl ele alındığı incelenmektedir. Kırsal alan tanımının hem geçmişteki uygulamalardan hem de güncel ihtiyaçlardan hareketle yeniden yapılandırılması gerektiği ifade edilerek bu, kırsal kalkınma politikalarının etkinliğini arttıracak temel bir gereklilik olarak sunulmaktadır.

Gümüş ve ark. (2013) yaptıkları çalışmada, Varto ilçesine bağlı Köprücük Köyü'ndeki tersine göç olgusunu incelemişlerdir. Araştırma, yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılarak 36 katılımcıyla gerçekleştirilmiş ve tersine göçün nedenleri, göçe katılanların demografik ve sosyo-ekonomik profili ile göç sonrası mekânsal değişimler analiz edilmiştir. Böylece kullanılan yöntem ile tersine göç üzerine yapılan gelecek çalışmalara detaylı bir katkı sunmak amaçlanmaktadır.

Keskin (2021) çalışmasında Almanya'dan Iğdır'a geri dönüş yapan insanların göç süreçleri ve geri dönüşlerinin temelindeki dinamikler araştırmıştır. Iğdır'daki tersine göç sürecini sosyolojik çerçevede inceleyen çalışma alan araştırmasına dayanmakta olup, çalışmada nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Almanya'dan Iğdır'a kesin dönüş yapan kişilere yarı yapılandırılmış mülakat tekniği

uygulanmıştır. Almanya'dan Iğdır'a geri dönen göçmenlerin geri dönüş kararlarını etkileyen faktörler; geçici olarak göç etme niyetinde olmaları, göç ettikleri ülkede yaşanan uyumsuzluk ve toplumsal sorunlar, anavatanları ile bağlarının devam ediyor olması şeklinde yorumlanmıştır. Özellikle Almanya'da yaşamış Iğdırlı göçmenlerin durumunda bu dinamiklerin etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

İslamoğlu ve ark. (2014) yaptıkları çalışmada, Türkiye'de yaşanan tersine göç sürecini itme ve çekme teorisi bağlamında İstanbul ili örneği üzerinden incelemişlerdir. Kentsel alanlardaki işsizlik, geçim sıkıntısı gibi ekonomik sorunların itici faktörleri, bazı kırsal bölgelerde yapılan iyileştirme çalışmaları ve istihdam artışını destekleyen politikaların ise çekici faktörleri oluşturduğu vurgulanmıştır. Tersine göçü teşvik eden uygulamalar konusunda İstanbul'un iyi bir örnek oluşturduğu sonucuna varılmıştır.

Özdemir (2012), çalışmada iç göçün oluşma nedenleri ve iç göçün getirdiği bir takım sonuçları tarihsel koşullar altında inceleyerek bu sonuçların kentsel etkiler bağlamında değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Yürütülen çalışmada, tarihsel ve betimsel araştırma metotları birlikte kullanılmıştır. Türkiye'de iç göç, nedensel ve dönemsel olarak iki temel bağlamda ele alınmıştır. Çalışma, Türkiye'de iç göçün sonuçları değerlendirilerek sonuçlanmaktadır.

Kutlar (2015) tez çalışmasında, kentleşmenin kırsal alanlar üzerinde oluşturduğu baskılar ve kırsalın altyapı, ekonomi, nüfus gibi farklı sebeplerle güç kaybetmesini vurgulamaktadır. Çalışmada, İzmir'in Çınardibi Köyü örnek olarak incelenmiştir. Tasarım disiplinlerinin son dönemlerde kırsal yerleşim odaklı projelere ve sürdürülebilirlik, ekoloji, doğa koruma gibi konulara ağırlık verdiği bilinmektedir. Bu tez çalışmasında da kırsal yerleşmelerin karakteristiklerinden yola çıkarak bu yerleşmelerde özellikle ortak alanlara yönelik bir mekânsal tasarım yaklaşımı geliştirmek ve gelecek çalışmalara kaynak oluşturmak amaçlanmıştır.

Küçüköğül ve Türkoğlu (2020) yaptıkları çalışmada, tarım politikalarının değişmesiyle beraber köylerin dönüşüm sürecine girmesini incelemişlerdir. Bunun sonucunda sosyal, mekânsal ve organizasyonel birçok sorunla kırsal alanlardaki yaşam kalitesinin zayıfladığını vurgulamışlardır. Çalışmada, kırsal yaşam kalitesinin ölçülmesi amacıyla kırsal yaşam üzerinde etkili olan parametrelerle bir değerlendirme yaklaşımı ortaya konulmaktadır. Geliştirilen yöntem ile Bursa'da seçilen üç köyün profilleri çıkarılarak seçilen parametreler ve sonuçlar karşılaştırmalı incelenerek kırsal alanlarda yaşam kalitesinin yükseltilmesine yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Yaman (2021) çalışmasında, Türkiye'deki tarım politikası ve araçlarının 1980 sonrasındaki değişimleri; tarım ekonomisi, ölçek ekonomisi ve mülkiyet ilişkisi bağlamında incelemiştir. Tarım alanlarında ve kullanılan üretim araçlarındaki değişim ve dönüşümler Kırklareli, Pınarhisar İlçesi özelinde incelenmektedir. Bölgede, kümelenmelerin olduğu ve buna bağlı olarak kullanılan tarım aletlerindeki nitel ve nicel değişimlerin gerçekleştiği görülmektedir. Bunun sonucunda, bölgede yaşayan köylü ve çiftçinin sermaye yetersizliği nedeniyle toprak kaybettiği, tarımsal faaliyetleri gerçekleştiremediği vurgulanmaktadır. Yeni dönemde kırsal alan

dışındaki sektörlerin hayvancılık ve tarımsal üretime katıldığı gözlemlenerek tarımsal iş gücünde dönüşüm yaşandığı ileri sürülmektedir.

Demir (2022) çalışmasında Şanlıurfa'ya bağlı Halfeti İlçesi'nin kırsal kalkınma bağlamında kırsal turizm potansiyelini araştırmaktadır. Çalışmada kolay örnekleme yöntemi kullanılarak 385 kişi ile yüz yüze anket tekniği uygulanmıştır. Sonuç olarak Halfeti'nin doğal ve kültürel anlamda yeterli zenginliğe sahip olduğu belirtilerek; tanınırlık, konaklama imkânı ve sosyal aktiviteler konusunda da taleplerin olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu tez çalışmasında, Halfeti'nin turizm değerinin artırılması, sürdürülebilir kırsal kalkınmanın sağlanması yönünde öneriler sunulmuştur.

Akmana (2023) çalışmasında, 2005 yılında kapatılan Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün ardından köylerde yaşayan halkın istek ve ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Devlet Planlama Teşkilatı koordinasyonu ile uygulanmaya başlayan KÖYDES Projesi'nin kırsal kalkınmaya etkisini incelemektedir. Bu projenin amacı köyde yaşayan halkın sorunlarını gidermek, hayat standartlarını yükseltmek ve sosyo-ekonomik gelişmelerini sağlamak olarak tanımlanmaktadır. Öncelikli olarak yol ve içme suyu sorununu gidermek, bu konular üzerinde projeler geliştirmek ve bakım-onarım yatırımlarını desteklemek bu projenin temel hedeflerini oluşturmaktadır. Yürütülen anket çalışmaları ve incelemeler sonucunda projenin sadece altyapı odaklı olması bir eksik olarak gözlemlenmiş ve köyde yaşayan insanların yaş ortalamasının yüksek olması göz önünde bulundurulduğunda genç halkın kentlere göç etmesini önleyecek sosyo-ekonomik gelişmişliğin arttırılamadığını göstermektedir. Altyapı da gösterilen başarının diğer alanlarda da etkisini göstereceği düşünülmektedir.

Aksu (2021) çalışmasında, sürdürülebilir kırsal kalkınma bağlamında kültürel peyzajların korunması, yönetimi ve planlanmasının önemini vurgulamaktadır. Özellikle Avrupa Peyzaj Sözleşmesi (2000) ve Avrupa Yeşil Mutabakatı (2020) gibi uluslararası çerçevelerin sürdürülebilir kalkınma üzerindeki etkilerini incelemiştir. Bu bağlamda, Ottenschlag Köyü ve Mooswiesen Biyolojik Göleti Projesi, hem kültürel peyzaj yönetimi hem de biyolojik çeşitliliği desteklemek için çalışmaya örnek teşkil etmektedir.

Haydari (2020) bu çalışmasında Kütahya'yı örnek alarak kırsal alanların kalkınma hedeflerinin hangi yaklaşım ve politikalarla gerçekleştirileceğine dair cevap aramaktadır. Kırsal alanların potansiyel kaynaklarının değerlendirilerek, koruma-kullanma esaslı bir yaklaşımla, kırsal alan koşullarının iyileştirilmesini amaçlamaktadır. Ayrıca kırdan kente göçün bu yetersizliklerden dolayı gerçekleştiği öngörülerek göç oranlarının minimize edilebilmesine dair öneriler geliştirilmiştir.

Özden (2019) doktora tezinde, Küçük Menderes Havzası'ndaki 5 ilçeye ait 20 köyde kırsal kalkınmaya etki eden sosyo-ekonomik ve mekânsal faktörleri incelemiştir. Bu bölgelerde 171 yerel halk ve 20 muhtar ile görüşme sağlanarak yatırım önceliğinin eğitim hizmetlerinde olduğu sonucuna varılmıştır. Ova köylerde merkeze yakınlığın, dağ köylerinde ise doğal güzelliklerin

güçlü yönleri; aynı zamanda ova köylerinde sulama suyu yetersizliğinin ve dağ köylerinde ise ulaşım zorluğunun zayıf yönleri temsil ettiği görülmüştür. Köylerde en büyük tehdidin ise göç olduğu vurgulanmaktadır.

Araştırmada kırsal kalkınmaya etki eden sosyo-ekonomik ve mekânsal değişkenlere bağlı yapılan faktör analizinde 9 faktör belirlenmiştir. Dolayısıyla bölgede yapılacak kırsal kalkınma çalışmalarında bu faktörlerin dikkate alınması önerilmektedir.

Özdemir ve Polat (2018) çalışmalarında, sürdürülebilir kırsal kalkınmanın önünde bir engel olarak görülen göçün önlenmesinde eğitimin etkisini belirlemeyi amaçlamaktadırlar. Çalışmada Türkiye'nin İç Anadolu, Akdeniz ve Karadeniz Bölgelerinin kırsal kesimlerinde, kırsaldan kente yapılan göçün nedenleri araştırılarak köylerde yaşayan halkın eğitim durumları anket yöntemiyle analiz edilmiştir. 123 anketin istatistiki değerlendirmesi sonucunda, Cronbach Alpha değeri 833 olarak saptanmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda; kırsal kesimde bulunan insanların eğitim seviyelerinin düşük olduğu, tarımla ilgili mesleki eğitimin yetersiz olduğu, eğitimin göç üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu ve tarımsal eğitimlerle kırsal alanlardaki doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımının mümkün olacağı tespit edilmiştir.

Hovardaoğlu (2018), kırsal kalkınmaya yönelik yapılan strateji ve politikalarda, kırsal alanların kentsel hizmet çeşitliliğine erişimde ve bu hizmet çeşitliliğinin kırsal alanlarda uygulanabilirliğinin düşük olmasına vurgu yapılmaktadır. Çalışmada bu sorunlara odaklanılarak, kentlerde bulunan hizmet çeşitliliğine erişimde mesafenin etkilerinin en az hissedildiği kırsal yerleşimler olarak “yakın-kırsal” kavramı önerilmektedir. Yapılan çalışmada, Kırsal kalkınma stratejilerinde yakın-kırsal alanlara özgün sorunların belirlenerek özgün kalkınma stratejilerinin geliştirilmesi ve kırsal kalkınma stratejileri için kavramsal çerçeve arayışını gündeme getirmek amaçlanmaktadır.

Erdoğan ve Şahin (2018) çalışmalarında, akıllı köy kavramının yenilikçi teknolojilere yer vermesiyle tam zamanlı veri tabanı ve bilgi üretiminin sağlandığı aynı zamanda mekânsal, politik ve stratejik kararların alınmasını hızlandırdığını vurgulamaktadırlar. Akıllı köy küme modelinde, dijital tarım, uzaktan sağlık hizmetleri, uzaktan eğitim, akıllı arazi gibi kavramların kullanılması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda çalışma kapsamında, yerel ürünlerin niteliğini ve özgünlüğünü kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya olan, doğal varlık ve özgün kimlik değeri taşıyan Datça Yarımadası incelenmiştir. Çalışmada 3 aşamalı bir yöntem belirlenmiştir. Birinci aşamada, 9 kırsal yerleşmenin 2025-2035 ve 2050 yıllarına ait nüfusları hesaplanmıştır. İkinci aşamada, yerinde gözlem ve tespit çalışmaları yapılarak veri tabanı oluşturulup sayısallaştırılan harita üzerinde noktasal işlenmiştir. Üçüncü aşamada ise ızgara sisteme bölünen alan üzerinde eşik analizi yapılarak, kırsal yerleşmelere ilişkin mekânsal, sosyal ve ekonomik kararlar üretilmiştir. Bu çalışma ile kırsal kalkınma kavramına yöntem olarak yeni bir bakış açısı getirileceği düşünülmektedir.

Engindeniz (2012) araştırmasında, Türkiye’deki toplulaştırma uygulamalarını kırsal kalkınma perspektifinden değerlendirmektedir. Bu uygulamaların sosyo-ekonomik ve çevresel etkilerini analiz etmek ve bu doğrultuda kırsal alanların sürdürülebilir kalkınması için öneriler geliştirmek hedeflenmektedir. Çalışmada, kavramsal analiz ve uygulama örneklerinin karşılaştırmalı incelenmesiyle yapılan çalışmalardan elde edilen bulgular, hem teorik hem de uygulamalı düzeyde geliştirilmiştir. Araştırmada, toplulaştırma projelerinin çok boyutlu etkileri değerlendirilerek kırsal kalkınma stratejilerinde altlık olarak kullanılması yönünde öneriler sunulmuştur.

Kaya ve Uzun (2019) çalışmalarında, ekosistem hizmetleri ve mekânsal planlama arasındaki ilişkiyi değerlendirmişlerdir. Türkiye ve uluslararası bağlamda yapılan çalışmalara ait önemli kavramsal ve uygulamalı çıkarımlarda bulunulmuştur. Çalışmada, ekosistem hizmetlerinin tanımı ve önemi, peyzaj ve mekânsal planlama bağlamında uygulamalar, Türkiye’deki mevcut durum ve güncel sorunlara değinilmiştir. Ekosistem hizmetlerinin mekânsal planlama ve peyzaj tasarım süreçlerine entegre edilmesinin gerekliliği vurgulanmakta olup Türkiye’nin mevcut eksikliklerini gidermeye yönelik uygulanabilir çözüm önerileri sunulmuştur.

Tokgöz (2018) doktora tezinde, Adana’nın Karaisalı ilçesine ait ekosistem hizmetlerinin kent planlamasına entegrasyonunu değerlendirmektedir. Çalışma ekosistem hizmetlerinin önemini vurgulayarak, Adana-Karaisalı bölgesindeki doğal ve yarı doğal peyzajlardan sağlanan ekosistem hizmetlerini CORINE Arazi Sınıflandırması ile belirlemektedir. Çalışmada CICES (Uluslararası Ekosistem Hizmetleri Sınıflandırma Sistemi) Ekosistem Hizmetleri’ne ait kategoriler kullanılarak, elde edilen verilerle ArcGIS ortamında ekosistem hizmeti sunma potansiyeli analiz edilmiştir. Bu bağlamda orman ve tarım alanları ekosistem hizmetleri sağlama açısından öncelikli bölgeler olarak belirlenmiştir. Ekosistem hizmetlerinin planlama süreçlerine entegrasyonu için öneriler geliştirilerek, hassas bölgelerin koruma öncelikleri vurgulanmıştır. Türkiye’deki planlama sisteminde veri standardizasyonu eksikliği ve yetki karmaşasının bu entegrasyonu zorlaştırdığı belirtilmiştir. Sonuç olarak çalışma, ekosistem hizmetleri yaklaşımının yerel düzeyde kentsel planlamalar için nasıl uygulanabileceği yönünde literatüre önemli bir katkıda bulunmaktadır.

Yılmaz (2021), çalışma kapsamında ekosistem hizmetlerinin değerlendirilerek mekânsal dağılımlarının belirlenmesi ve elde edilen altlığın kentsel yayılımın yönetiminde kullanılabilmesine ilişkin uygulama önerisinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında Ankara ili özelinde CICES sınıflamasına göre 7 adet ekosistem hizmeti belirlenerek değerlendirilmiştir. Kullanım faaliyetlerinin ekosistem hizmetleri üzerindeki etkileri simülasyon modelleri yardımıyla mekânsal ve zamansal boyutta incelenmiş ve alan kullanım kararları geliştirilirken bu simülasyon sonuçlarından yararlanılmıştır. Ekosistem hizmetlerinin haritalanması durumunda hizmetlerin sınıflarının önemli etkendir, tedarikçi hizmet haritalamasında istatistiksel veriler birincil olarak kullanılmaktadır. Kullanılan 7 adet ekosistem hizmeti, analiz edilip, raster veri formatında

kullanılmıştır. Değerlendirilen ekosistem hizmetlerini 0-1 değerleri içerisinde bütünleştirilerek ağırlık puanı verme aşamasında Analitik Hiyerarşi Süreci'nden yararlanılmıştır.

Demirel (2023) çalışmasında, uzaktan algılama verilerinden yararlanarak bitki indeksleri ve tekstür parametreleri ile orman envanteri modellerini geliştirmek aynı zamanda orman ekosistem hizmetlerinin uzaktan algılamayla belirlenmesine çalışılmıştır. Kullanılan uzaktan algılama verileri LİDAR, WorldView-3 ve sayısal hava görüntüleridir. Ormandan elde edilen hizmetler estetik ekosistem hizmetleri ve rekreasyon ekosistem hizmetleri olarak 2 başlık altında nicel ve nitel özelliklerine göre değerlendirilmiş olup nitel özelliklere sahip hizmetlerin kararının verilmesi konusunda bulanık analitik hiyerarşi sisteminden yararlanılmıştır. Bu sistem değerlendirilen hizmetlerin çoklu ölçütler dahilinde hesaplanmasındaki belirsizliği gidermek amacıyla hizmetlere bulanık sayılar ekleyerek hizmetler arasındaki üstünlüğün kesinliği hakkında bilgi vermektedir. Ormanların ekosistem hizmetlerine katkılarını değerlendirirken ağaçların türünü, gelişim çağlarını ve orman kapallılık durumlarını göz önünde bulundurmuş ve bunlara bağlı olarak oluşturulan meşcere haritaları ve farklı kapsamlar ile oluşturulan haritalar değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında uzaktan algılama yöntemleriyle üretilen orman ekosistem hizmetleri modellerinin günümüz orman faaliyetlerine entegrasyonu sağlanarak bu kapsamda yürütülen planlama çalışmalarının geliştirilmesine yardımcı olması amaçlanmıştır.

Çoban ve Yücel (2018), çalışmalarında kentsel planlama bağlamında ekosistem hizmetlerinin önemini araştırmaktadırlar. Yapılan çalışmada, ekosistem hizmetlerine dayalı yüksek ekolojik değere sahip kentlerin önemini ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Bu kapsamda ekosistem hizmetleri kavramı, literatür taramaları sonucunda detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Çalışmada ekosistem hizmetlerine dayalı kent planlamasını yansıtan üç örnek kent incelenmiştir. Ekosistem hizmetleri ile başarılı uygulamalar gerçekleştirilmesi için hizmetlerin kentsel planlama süreçlerine entegre edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Sonuç olarak, planlama sürecinde en üst ölçekten kent ölçeğine kadar ekolojik yaklaşım temelli planlama ve tasarım ilkelerinin benimsenmesini ve her kademede bu yaklaşımın ekolojik, ekonomik ve sosyo-kültürel hizmetleri ortaya koyması gerektiği anlaşılmaktadır.

Muhacir ve Tazebay (2017), araştırma makalesinde, kırsal turizmin sürdürülebilir planlanması için ekosistem hizmetleri yaklaşımını ele alarak, Ankara'nın Haymana İlçesi'nde uygulanabilir bir model sunmaktadır. Çalışmada, kırsal alanlarda ekosistem hizmetlerinin belirlenmesi ve bu hizmetlere dayalı en uygun turizm türünün önceliklendirilmesi amaçlanmaktadır. Milenyum Ekosistem Değerlendirmesi (MEA, 2005) çerçevesi temel alınarak ekosistem hizmetlerini Tedarikçi, Düzenleyici ve Kültürel olmak üzere 3 kategoride sınıflandırmıştır. Çalışmada yöntem olarak, Ekosistem hizmetleri ve turizm türlerini değerlendirmek ve sıralamak için AHP ve Bulanık Küme modelleri kullanılmıştır. Ekosistem hizmetlerini ve bunların turizm alternatifleriyle uyumunu karşılaştırmak için uzman anketleri yapılmıştır. Sonuç olarak, çalışma alanı için termal turizm en uygun kırsal turizm türü olarak

belirlenip, bölgedeki termal kaynakların ekosistem hizmetleriyle sağladığı faydalara dayandırılmıştır.

Pamukçu (2015), doktora tezinde, ekosistem hizmetlerinin peyzaj planlama sürecine entegrasyonunu araştırmakta olup, ekolojik ilkelerden etkilenen arazi kullanım kararlarında sürdürülebilirliği vurgulamaktadır. Çalışmada özellikle su üretimi, toprak koruma ve karbon tutumu gibi ekosistem hizmetleri, İstanbul'un Sazlıdere Barajı, Alibeyköy Barajı ve Kağıthane Havzaları üzerinden incelenmiştir. Çalışma, Ekosistem hizmetlerinin nicel olarak ifade edilmesi ve bu hizmetlerin peyzaj strüktürüyle olan ilişkilerinin peyzaj planlama süreçlerine entegre edilmesini, arazi kullanımı üzerinden ekosistem hizmetlerinin sayısallaştırılmasını amaçlamaktadır. Yöntem olarak, Uzaktan Algılama ve Coğrafi Bilgi Sistemleri kullanılarak arazi sınıflandırmaları yapıp doğruluk analiziyle desteklenmiştir. Dolayısıyla, bu yöntemlerin uygulanabilirliği ulusal ve uluslararası ölçekte tartışılıp, yeşil alanların ekosistem hizmeti potansiyellerine göre değerlendirilmesi sonucuna varılmıştır.

Erdönmez (2004), "Köykent Uygulaması ve Ormancılığa Katkısı" başlıklı yüksek lisans tezinde, Türkiye'de 2000'li yıllarda uygulamaya konulan Köykent projesinin ormancılık sektörü üzerindeki etkilerini incelemiştir. Çalışmada, kırsal kalkınmayı hedefleyen Köykent modelinin, özellikle orman köylüsünün yaşam standartlarını yükseltme, göçü önleme ve ormancılığa katılımını artırma potansiyeli değerlendirilmiştir. Literatür taramasının yanı sıra yerel düzeyde örnek alan uygulamaları ve anket çalışmalarıyla niteliksel bir analiz gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak, Köykent uygulamasının sosyal altyapı hizmetlerini merkezileştirerek orman köylüsünün kamu hizmetlerine erişimini kolaylaştırdığı ve sürdürülebilir ormancılık açısından olumlu etkiler yarattığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda çalışma, kırsal kalkınma politikalarının orman yönetimiyle entegre edilmesinin önemine dikkat çekmektedir.

Bakırcı (2003), "Kırsal Türkiye: Tarihsel Gelişim, Sorunlar ve Kırsal Kalkınma Yaklaşımları" başlıklı çalışmada, Türkiye kırsalının tarihsel gelişim süreci ve bu sürecin günümüze kadar getirdiği temel yapısal sorunlar çok boyutlu olarak ele alınmaktadır. Çalışmada özellikle Cumhuriyet sonrası dönemde kırsal alandaki demografik, ekonomik ve sosyal değişimlerin izleri sürülmekte; göç, kentleşme ve tarımsal yapının dönüşümü gibi konulara odaklanılmaktadır. Araştırma, kırsal kalkınma politikalarının tarihsel evrimini merkez köy, köykent ve kırsal kalkınma projeleri gibi modeller çerçevesinde incelemektedir. Kırsal kalkınmaya yönelik uygulamaların büyük ölçüde merkeziyetçi, kısa vadeli ve sektörel olduğu; yerel dinamikleri ve katılımı yeterince gözletmediği vurgulanmaktadır. Çalışma, sürdürülebilir ve bütüncül kırsal kalkınma yaklaşımlarının gerekliliğini ortaya koyarak, mevcut politikaların gözden geçirilmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Bu bağlamda, kırsal kalkınma süreçlerinin çok aktörlü ve katılımcı yapılarla desteklenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Temiz ve Yenigül (2021), tarafından hazırlanan bu çalışma, kırsal kalkınma çabalarının mevcut sorunlara yeterli çözüm getiremediği noktasından hareketle, son yıllarda önem kazanan

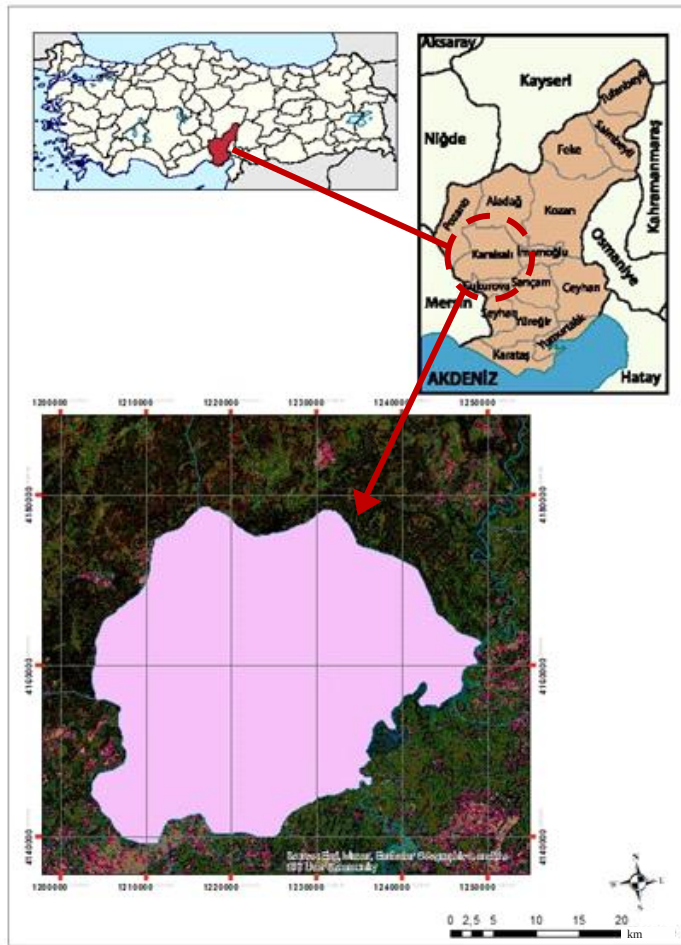
“kırsal yaşam kalitesi” kavramının kırsal kalkınma ile olan ilişkisini incelemektedir. Literatür taramasına dayanan araştırmada, ulusal ve uluslararası yazında kırsal yaşam kalitesi çalışmalarının tarihsel gelişimi analiz edilmiş; bu çalışmaların kalkınma hedeflerine katkısı ve politika belgelerindeki yeri değerlendirilmiştir. Kırsal yaşam kalitesi, sosyal, ekonomik, mekânsal ve bireysel memnuniyete dayalı göstergelerle tanımlanmakta; kalkınmanın yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda insani ve mekânsal boyutlarının da vurgulandığı bir çerçeve sunulmaktadır. Çalışma, kırsal alanlardaki kalkınma hedeflerine ulaşılabilmesi için yaşam kalitesi ölçümünün ve göstergelerinin sistematik şekilde belirlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Türkiye özelinde, kırsal yaşam kalitesi göstergelerinin hâlen gelişmekte olduğu ve nesnel-öznel veri bileşenlerinin eksik kaldığına dikkat çekilmektedir. Sonuç olarak, kırsal kalkınma politikalarının başarısının artırılmasında yaşam kalitesi yaklaşımının bütüncül bir rehber işlevi görebileceği belirtilmektedir.

3. MATERYAL VE METOT

3.1. Materyal

Araştırma alanı, Adana ili Karaisalı ilçesi idari sınırlarını kapsamaktadır. Karaisalı ilçesi 37° 8' 00" - 37° 28' 00" kuzey enlemleri ile 34° 55' 00" - 35° 25' 00" doğu boylamları arasında yer almaktadır (Şekil 3.1). Doğusunda İmamoğlu, güneyinde Yüreğir ve Seyhan, batısında Tarsus ve Pozantı, kuzeyinde Aladağ ilçeleri bulunmaktadır. Adana kent merkezinin kuzeyinde olan ilçenin şehre uzaklığı 47 km olup 1215 km²'lik yüz ölçüme sahiptir. İlçenin idari sınırları Çatalan ve Salbaş olmak üzere iki beldeyi ve 62 mahalleyi kapsamaktadır.

Şekil 3.1. Çalışma Alanı (Adana ili, Karaisalı ilçesi)

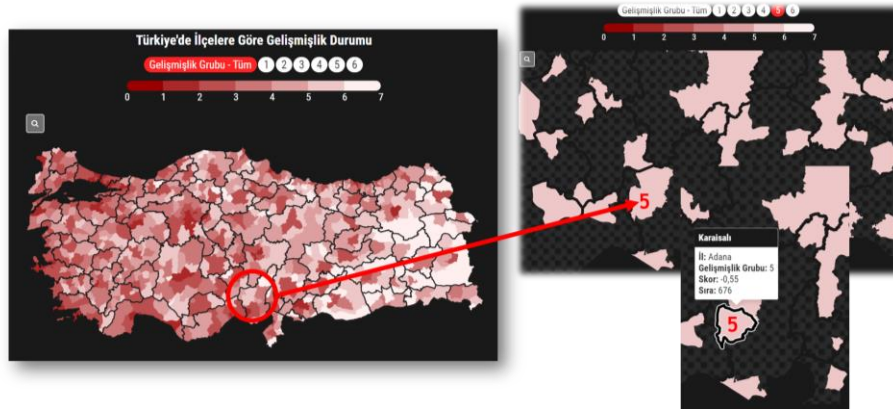
Karaisalı ilçesi, T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın; "Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Endeksi Raporu'nda (SEGE)" yer alan ilçe sınıflamasında toplam 6 grup içerisinde 5. grupta yer almaktadır. Bu sınıflamaya göre, sosyo-ekonomik açıdan düşük gelişmişlik düzeyine sahip olması, ilçenin çalışma alanı olarak seçilmesinde önemli rol oynamıştır (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2022). Doğal ve yarı doğal peyzaj alanlarının ilçe sınırları içerisinde ağırlıklı oranlarda bulunması;

toprak, su, flora ve fauna bakımından önemli kaynak alanlarının varlığı, eko-turizm ve rekreasyon imkânlarının geliştirebilir özelliklerde olması da diğer seçim kriterini oluşturmuştur (Tokgöz, 2018). Çizelge 3.1’de Adana ilçelerine ait gelişmişlik ve nüfus değerleri özetlenmiştir.

Çizelge 3.1. Adana ilçelerinin gelişmişlik sıralaması ve nüfus durumu (SEGE, 2022).

Sıralama	Yıl	İlçe	Toplam Nüfus	Gelişmişlik Sıralaması
1	2022	Seyhan	795.012	1. Sınıf
2		Yüreğir	404.726	2. Sınıf
3		Çukurova	389.175	2. Sınıf
4		Sarıçam	221.733	2. Sınıf
5		Ceyhan	158.922	3. Sınıf
6		Kozan	132.703	3. Sınıf
7		İmamoğlu	27.037	4. Sınıf
8		Karataş	23.499	5. Sınıf
★9		Karaisali	22.042	5. Sınıf
10		Pozantı	19.852	4. Sınıf
11		Yumurtalık	17.654	4. Sınıf
12		Tufanbeyli	16.400	5. Sınıf
13		Aladağ	15.897	5. Sınıf
14		Feke	15.833	6. Sınıf
15		Saimbeyli	13.621	6. Sınıf

Çizelge 3.1 ve Şekil 3.2’de görüldüğü gibi, nüfus sıralamasında 15 ilçe arasında 9. sırada yer alan Karaisali ilçesi, gelişmişlik sıralamasında da **5. sınıfta** yer almaktadır.

Şekil 3.2. Türkiye’nin İlçe Gelişmişlik Durumunda, Adana’nın Karaisali ilçesinin Yeri (SEGE, 2022).

Türkiye'nin İlçe Gelişmişlik Durumuna göre, Adana'nın Karaisalı ilçesi **5. grup** içerisinde yer almasıyla gelişmişlik düzeyi düşük bir ilçe olarak görülmektedir.

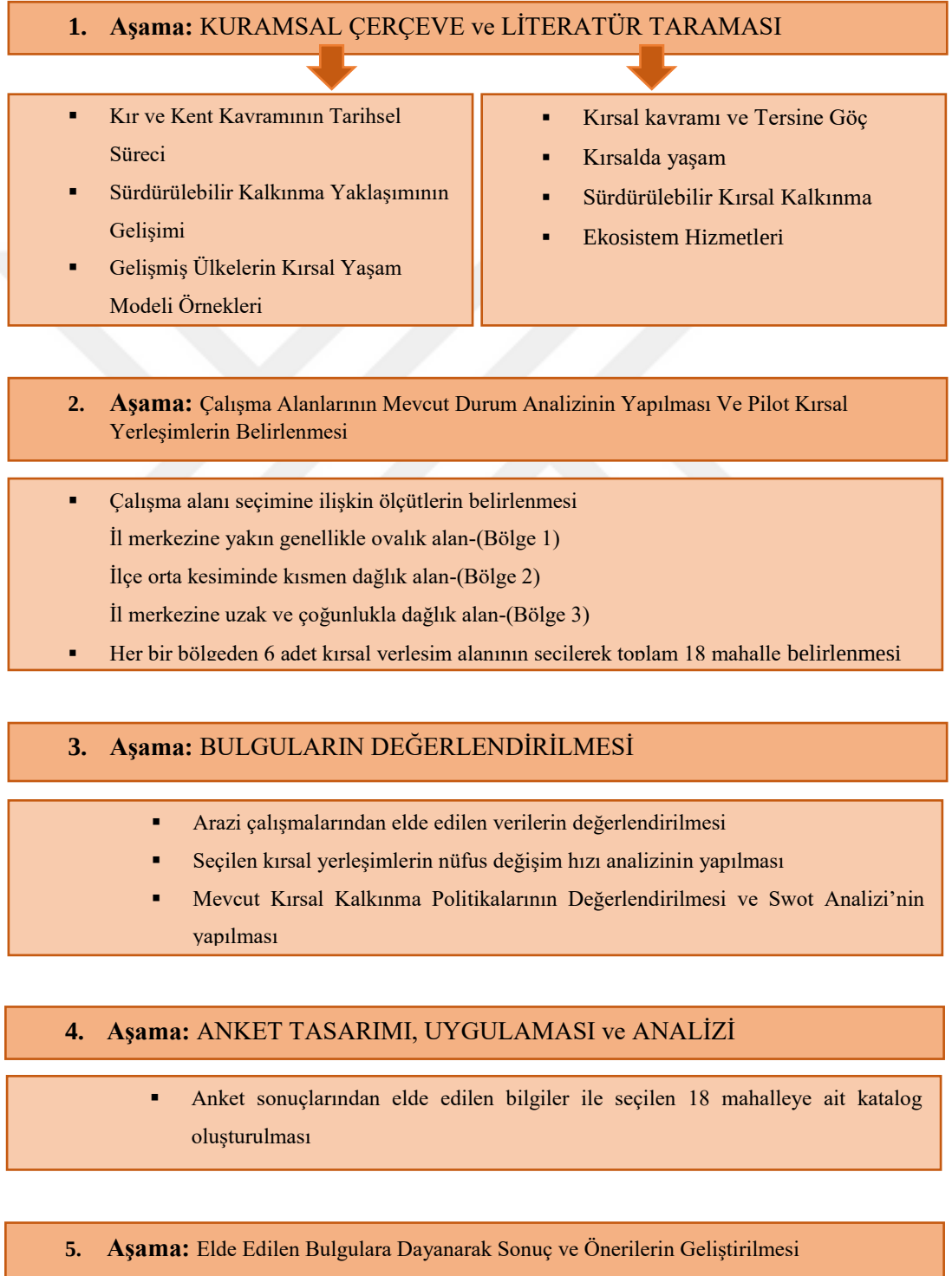
Çalışmanın kapsamına bağlı olarak, farklı aşamalarda farklı materyallerden yararlanılmıştır.

- Çalışma alanına ait tematik haritaları (eğim, bakı, yükseklik) oluşturmak amacıyla Amerikan Jeolojik Araştırmalar Dairesi (USGS)'den elde edilen veriler kullanılmıştır.
- Sıcaklık ve yağış haritalarının oluşturulmasında Climate Data ve Meteoblue'dan elde edilen mahallelerin ortalama sıcaklık ve yağış değerleri kullanılmıştır.
- Arazi örtüsü/alan kullanımları Copernicus Land Monitoring Service'inden elde edilen veriler kullanılarak oluşturulmuştur.
- 2006 yılına ait 31 Aralık 2007 tarihli, 25 metre çözünürlüklü SPOT-4/5, IRS P6 LISS III uydu görüntüsü,
- 2018 yılına ait 31 Aralık 2018 tarihli, 25 metre çözünürlüklü Sentinel-1, Sentinel-2 uydu görüntüsü ve
- Çalışma içerisindeki tematik haritaların oluşturulması aşamasında Arcgis Pro programı kullanılmıştır.
- Lokasyon haritası hazırlanırken Google Earth Pro'dan yararlanılmıştır.
- Pilot kırsal yerleşimlerin belirlenmesi ve 3'lü bölgelemenin yapılabilmesi amacıyla Karaisalı İlçe Belediyesi'nden temin edilen mahalle sınırları kullanılmıştır.
- Karaisalı İlçe Belediyesi'nden temin edilen mahalle sınırlarının düzeltilmesinde AUTOCAD Programından yararlanılmıştır.
- Nüfus yapısının incelenmesi ve grafiklere dökülmesi aşamasında Excel Programı kullanılmıştır.
- Çalışmada ayrıca, kurumsal raporlardan ve derinlemesine yapılan literatür taramasından elde edilen konu ile ilişkili çeşitli tez ve makalelerden faydalanılmıştır.

3.2. Metot

Yöntem beş aşamadan oluşmaktadır (Şekil 3.3). Sürdürülebilir kırsal kalkınma ve pilot kırsal yerleşim kavramlarının oluşum ve gelişim süreçlerine dair literatür taraması gerçekleştirilmiştir **(1. Aşama)**. Seçilecek olan kırsal yerleşimlere ait mevcut durum analizleri yapılacak, süreç içerisinde gerekli birimlerle görüşmeler sağlanarak seçim kriterleri oluşturulup, yapılan analizler sonucunda pilot kırsal yerleşim alanlarının sınırları belirlenecektir **(2. Aşama)**. Sınırları belirlenmiş olan hedef kırsal yerleşimlere ait arazi çalışmaları gerçekleştirilecek, yörede oturan katılımcılar, muhtar ve yerel yönetimler ile sosyal etüt çalışması (anket) yapıp hazırlanan anket formları katılımcılar ile sohbet edilerek doldurulacaktır. Bu bağlamda öneri ve stratejilerin

belirlenmesinde kullanılacak olan talep analizi gerçekleştirilecektir **(3.Aşama)**. Elde edilen tüm bulgular ile bir veri tabanı oluşturulup Swot Analizi kullanılarak verilerin analizi yapılacaktır **(4. Aşama)**. Mevcut bilgiler ve elde edilen veriler altlık olarak kullanılıp ülkenin farklı bölgeleri içinde kullanılmak üzere bir veri tabanı oluşturularak örnek stratejiler ve öneriler geliştirilecektir **(5.Aşama)**.

Şekil 3.3. Tez Akış Şeması

Çizelge 3.2. Karaisali ilçesinin üç farklı bölgeye göre kırsal yerleşim örnekleme

No	KIRSAL YERLEŞİM	Bölge
1	KÖRÜKLÜ	1
2	ÖMERLİ	
3	KIRIKLI	
4	BEKİRLİ	
5	BUCAK	
6	SELAMPINAR	
7	NUHLU	2
8	KIRALAN	
9	NERGİZLİK	
10	ÇORLU	
11	HACILI	
12	EĞLENCE	
13	BARAKDAĞI	3
14	GİLDİRLİ	
15	ÇUKUR	
16	KUŞÇUSOFULU	
17	KARAKILIÇ	
18	ETEKLİ	

Seçilen kırsal yerleşimlerin tamamı için 2013-2022 yılları arasını kapsayan son 10 yıllık süreçteki nüfus değişim durumu incelenmiştir (Anonim, 2023). Nüfus değişim hızı incelenirken; kırsal yerleşimlerin herbiri için 2013-2022 yıllarını kapsayan her yıla karşılık gelen nüfus değerleri belirlenerek tablo şekline getirilmiştir. Bu tablo Excel tablolama programı kullanılarak oluşturulmuştur. Yine aynı program kullanılarak, ardışık 2 yıl arasındaki nüfus farkı ve 2013 ile son nüfus değerlerinin bulunduğu 2022 yılları arasındaki toplam nüfus değişim miktarı da yüzde değer olarak hesaplanmıştır. Kırsal yerleşimlerin göç ile oluşan nüfus değişim karakteristiğinin belirlenmesinde, tek değişkenli doğrusal regresyon analizi sonuçlarından yararlanılmıştır. Regresyon analizi, iki ya da daha çok nicel değişken arasındaki ilişkiyi ölçmek için kullanılan bir analiz metodudur (Montgomery ve ark., 2011). Bu çalışmada, seçilen nicel değişkenler ardışık yıl değerleri ve her bir yıl değerine kırsal yerleşim bazında karşılık gelen nüfus değerleri olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla analizde yer alan yıl değeri, nüfus değişiminin izlenmesinde yararlanılan bağımsız değişken olarak seçilmiştir. Yıl değerlerine bağlı olarak değişim gösterdiği varsayılan nüfus değerleri ise bağımlı değişkenlerdir. Regresyon analizleri sonucunda, incelenen 18 kırsal yerleşimin nüfus değişim karakteristiği, regresyon iyilik derecesi ve β katsayısı (açıklayıcı değişkenin etkisi) değerlendirilerek belirlenmiştir. Bu belirlemede, regresyon iyilik katsayısının 0,85 ve üzerinde olup, β olasılığının yüksek olduğu durumlar değerlendirilmiştir (Montgomery ve ark., 2011). Bu durumu açıklayan sınıflama aşağıda verilmiştir.

$R^2 \geq 0,85$ ve β anlamlı ($p < 0,05$) $\Rightarrow$ belirgin azalan/ belirgin artan nüfus

$R^2 < 0,85$ ve β anlamlı ($p < 0,05$) $\Rightarrow$ diğer durum (karasız değişim/ anlamlı azalma artış yok)

Bu değerlendirmeler doğrultusunda; 18 köyün tamamı için,

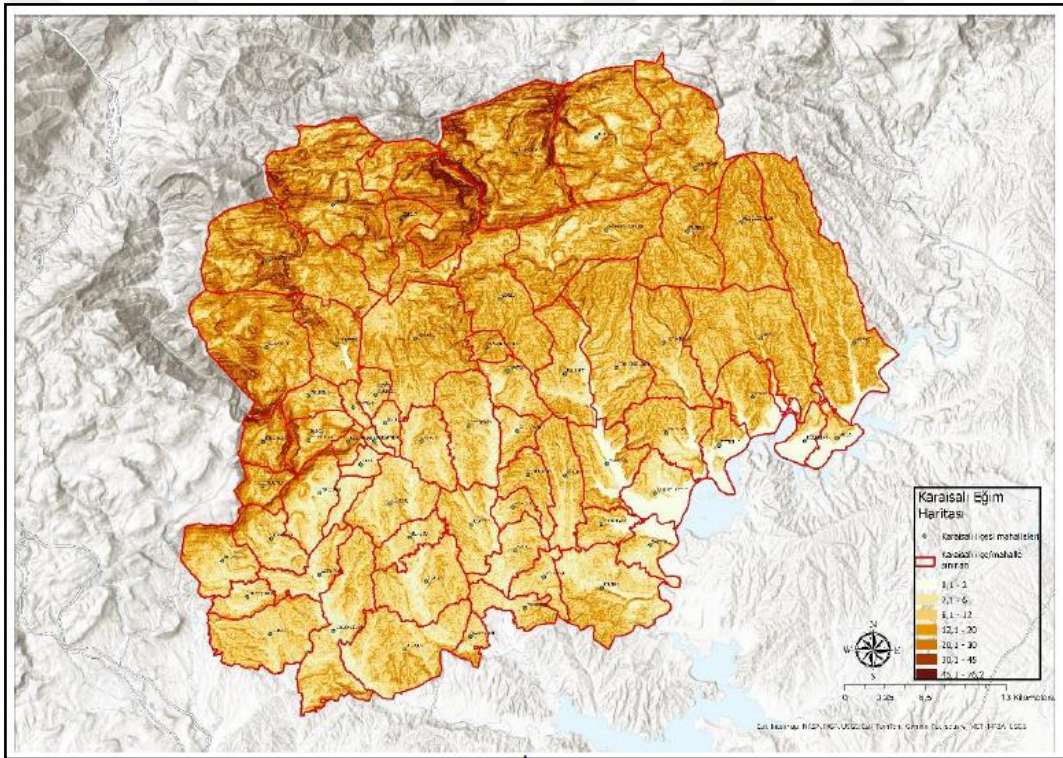
- Son 10 yıllık dönemi içeren nüfus değişim grafikleri,
- Toplam nüfus değişim hızı,
- Regresyon eşitlikleri (regresyon yıllık katsayısı, β önem seviyesi) ve
- Nüfus değişim hızı sınıfından oluşan çizelge hazırlanmıştır.

Arazi Sınıflaması Standartları Teknik Talimatı'nda yer alan sınıflar esas olarak belirlenmiştir. Alana ait eğim haritası Şekil 4.2'de gösterilmektedir.

- %0-2 arası eğimler düz düze yakın,
- %3-6 arası hafif eğimli,
- %7-12 arası orta eğimli,
- %13-20 arası dik eğimli,
- %20-30 arası çok dik eğimli,
- %30-45 arası sarp eğimli,
- %45 ve üzeri çok sarp eğimli arazilerdir.

Şekil 4.2. Karaisalı ilçesi Eğim Haritası

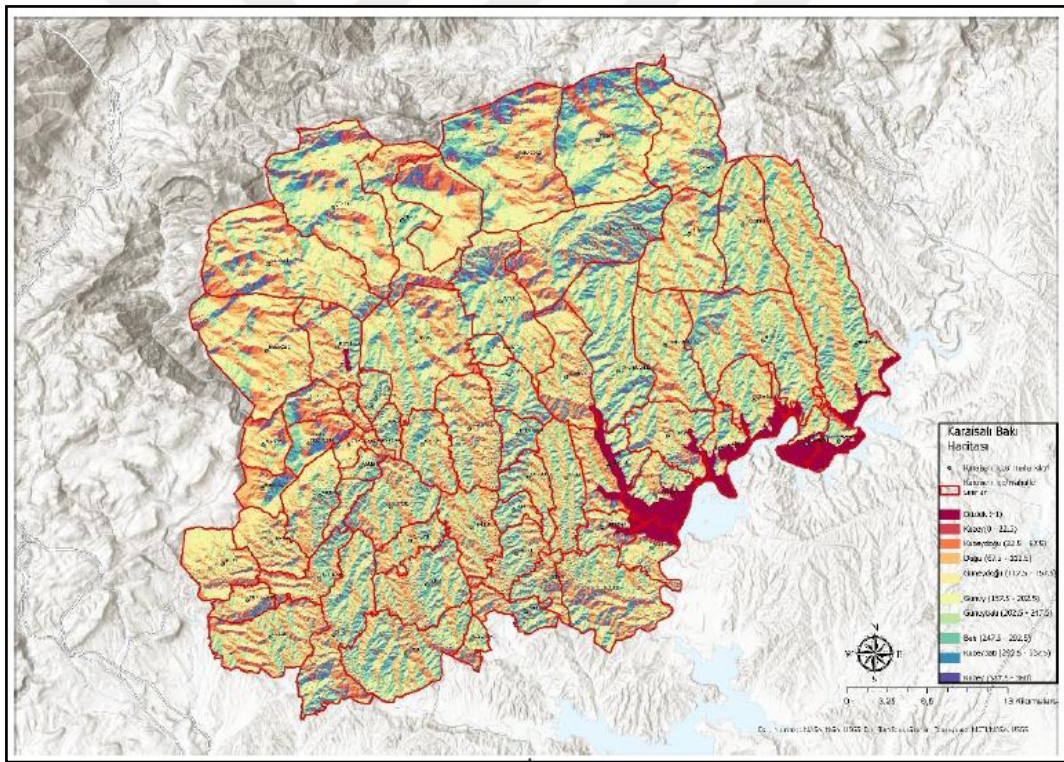
Yukarıda verilen eğim haritası USGS EarthExplorer sitesi kullanılarak indirilen 25 metre çözünürlükteki DEM verilerinin (N37E034-N37E035) Arcgis Pro programı kullanılarak sayısallaştırılması ile oluşturulmuştur. Karaisalı ilçesinin eğim haritası incelendiğinde ilçenin güneyinde % 0-12 arası olan eğimin kuzey-kuzeybatı yönüne doğru gittikçe %45'lere doğru arttığı gözlemlenmiştir. Eğimin fazla olduğu kuzey-kuzeybatı yönünde Aşağı Beledik, Kıralan, Karakılıç, Gildirli, Çevlik, Çukur, Karakdağı ve Etekli mahalleleri yer almaktadır.

4.1.3. Bakı

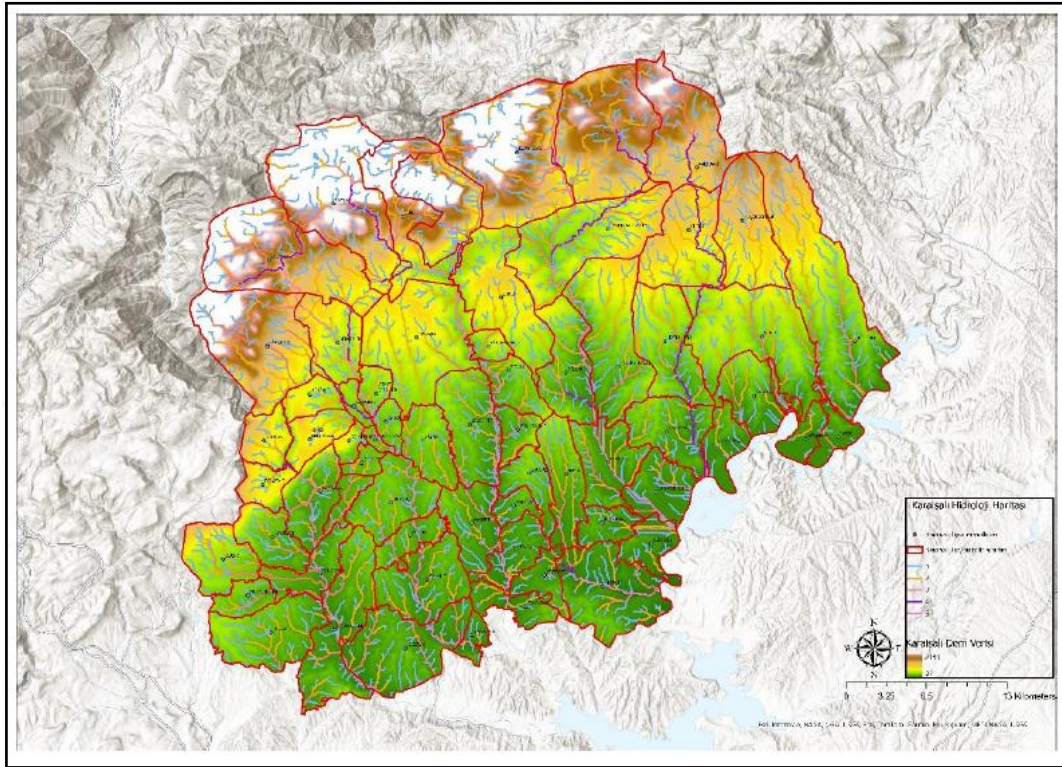
Bakı, yamaçların güneş ışınlarını alışı yönünü tanımlayan faktördür, arazinin yönelişinin dört ana ve dört ara yönden hangisine baktığını ifade etmektedir (Pamukçu, 2015; Tokgöz, 2018). Arazinin bakısının güneşlenme süresinden kaynaklı sıcaklık üzerinde etkili faktörlerden biri olmasının yanında yağış, kalıcı kar sınırının yüksekliği, tarımsal ürünlerin olgunlaşma süresi ve orman üst sınırı üzerinde etkilidir.

Kuzey Yarımküre’de güney bakılar yıl boyunca güneş ışınlarını daha geniş açıyla aldıklarından daha sıcaktır. Bu nedenle ülkemizde “güney, güneydoğu, güneybatı ve batı” bakıları güneşli bakılar; “kuzey, kuzeybatı, kuzeydoğu ve doğu” bakıları ise gölgeli bakılar olarak ifade edilmektedir (Tokgöz, 2018).

Şekil 4.3’te gösterilen Karaisalı ilçesi bakı haritası USGS EarthExplorer sitesi kullanılarak indirilen 25 metre çözünürlükteki DEM verilerinin (N37E034-N37E035) Arcgis Pro programı kullanılarak sayısallaştırılması ile oluşturulmuştur.

Şekil 4.4'te gösterilen Karaisalı ilçesi hidroloji haritası USGS EarthExplorer sitesi kullanılarak indirilen 25 metre çözünürlükteki DEM verilerinin (N37E034-N37E035) Arcgis Pro programı kullanılarak sayısallaştırılması ile oluşturulmuştur.

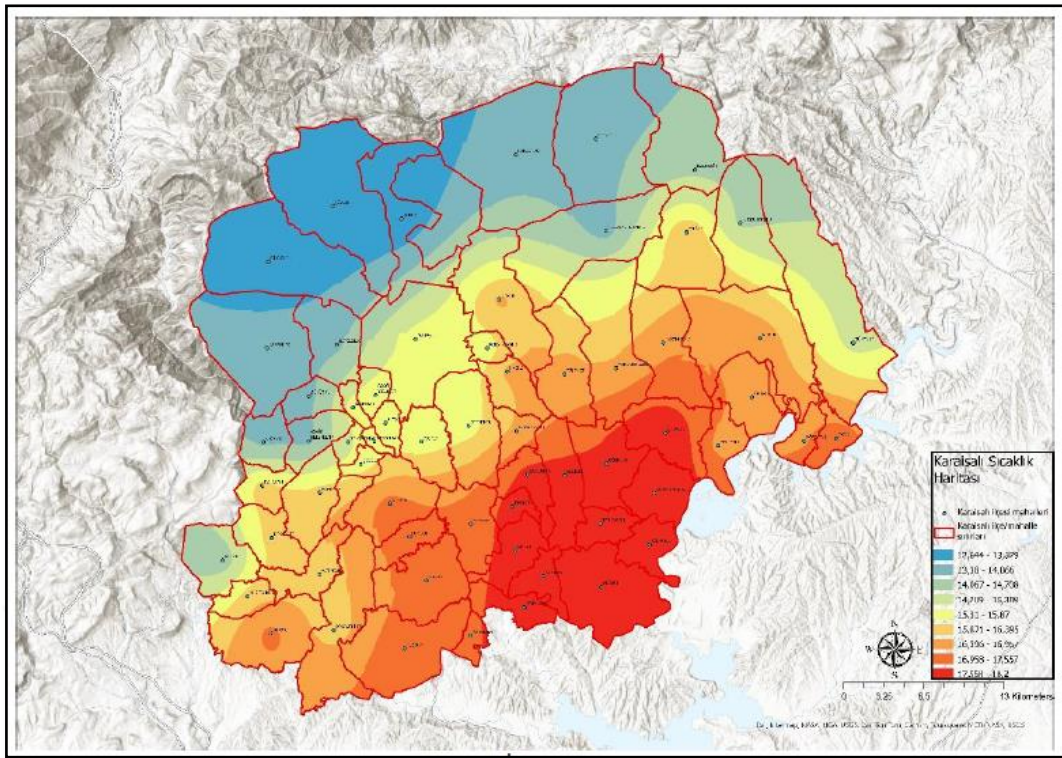

Şekil 4.4. Karaisalı ilçesi Hidroloji Haritası

4.1.5. Sıcaklık

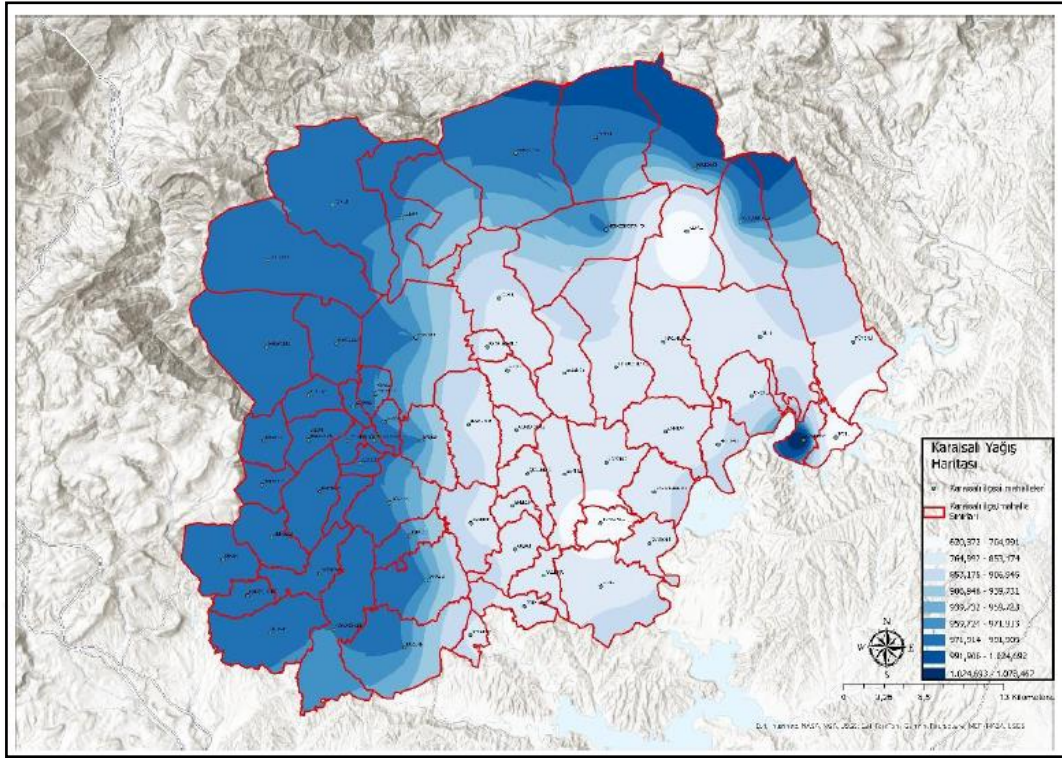
Karaisalı bölgesinde yazlar sıcak, kurak ve açık, kışlar soğuk, yağışlı ve parçalı bulutludur. Yıl içerisinde sıcaklık normalde 3°C ile 35°C arasında değişiklik göstermektedir. Sıcak mevsimde en sıcak ay Ağustos, serin mevsimde en soğuk ay Ocaktır.

Alana ait Arcgis Pro programında üretilen sıcaklık haritası Şekil 4.5'te gösterilmektedir. Climate Data ve Meteoblue verileri kullanılarak Karaisalı ilçesinin sıcaklık haritası oluşturulmuştur. Elde edilen veriler doğrultusunda her bir mahallenin yıllık ortalama sıcaklık değerleri Attribute Table'a işlenmiştir. İşlenen bu değerler Kriging yöntemi kullanılarak sıcaklık değerleri raster veriye dönüştürülmüş ve sıcaklık haritası oluşturulmuştur. Oluşturulan sıcaklık haritası incelendiğinde sıcaklığın güneyden kuzeye gittikçe artan yüksekliğe bağlı olarak düştüğü gözlemlenmiştir. En düşük sıcaklığı yer aldığı alanda Gildirli, Çevlik ve Çukur Mahalleleri bulunmaktadır.

4.1.6. Yağış

Karaisalı aylık yağış miktarında önemli düzeyde mevsimsel varyasyonlar bulunmaktadır. Alana ait yağış haritası Şekil 4.6’da gösterilmektedir. Climate Data ve Meteoblue verileri kullanılarak Karaisalı ilçesinin sıcaklık haritası oluşturulmuştur. Elde edilen veriler doğrultusunda her bir mahallenin yıllık ortalama yağış değerleri Attribute Table’a işlenmiştir. İşlenen bu değerler Kriging yöntemi kullanılarak sıcaklık değerleri raster veriye dönüştürülerek yağış haritası oluşturulmuştur. Oluşturulan sıcaklık haritası (Şekil 4.5) incelendiğinde yağışın güneyden kuzey-kuzeybatıya gittikçe artan yüksekliğe bağlı olarak arttığı gözlemlenmiştir. En düşük yağışın yer aldığı alanda Eğlence, Torunsolaklı, Topkaralı, Tatık ve Filikli Mahalleleri bulunmaktadır.

Şekil 4.6. Karaisalı ilçesi Yağış Haritası

4.1.7. Toprak

❖ Büyük Toprak Grupları

Büyük toprak gruplarının yer aldığı toprak haritasına göre çalışma alanı sınırları içinde 7 farklı toprak grubunun bulunduğu belirlenmiştir. Büyük toprak gruplarına göre alanda tespit edilen gruplar aşağıda verilmiştir.

- Alüvyal topraklar (A)
- Kırmızı Kahverengi Akdeniz Toprakları (E)
- Kolüvyal topraklar (K)
- Kahverengi Orman Toprakları (M)
- Kireçsiz ve Kahverengi Orman Toprakları (N)
- Kırmızı Akdeniz Toprakları (T) ile
- Belirlenemeyen toprak grubu şeklinde sıralanmıştır.

Çalışma alanında yükseltinin fazla olduğu Çevlik mahallesinin kuzeyinde, Barakdağı Mahallesi'nin ise batısı ve kuzey doğusunda belirlenemeyen toprak grubu saptanmıştır.

Alüvyal topraklar (A), akarsular tarafından taşınarak biriken materyallerin üzerindeki A, C profilli genç topraklardır. Mineral bileşenleri, akarsu havzasının litolojik yapısı ve jeolojik dönemlerdeki toprak oluşum sürecinde meydana gelen erozyon ve birikme evrelerine bağlı olarak çeşitlilik gösterir. Bu nedenle toprak profillerinde belirgin bir katmanlaşma ya hiç yoktur ya da çok az vardır. Bunun yerine, farklı özelliklere sahip katmanlar görülür ve çoğunlukla yüksek kesimlerdeki arazilerden yıkanarak gelen kireç bakımından zengin bir yapıya sahiptir.

Alüvyal topraklar yapılarına, bulundukları bölgelere veya gelişim evrelerine göre sınıflandırılır. Bu toprak tipinde üst toprak katmanı alt toprak katmanına belirgin bir geçiş göstermez. İnce yapılı ve taban suyu yüksek olan alanlarda düşey su geçirgenliği azdır. Toprak yüzeyi nemli ve organik madde bakımından zengindir. Alt toprakta hafif bir indirgeme süreci gerçekleşir. Kaba yapılı topraklar ise iyi drene olduğu için üst katmanları hızlı kurur. Üzerlerindeki bitki örtüsü bulundukları iklime göre değişir. Her türlü kültür bitkisinin yetişmesine uygun üretken topraklardır.

Kırmızı Kahverengi Akdeniz Toprakları (E) ile Kırmızı Akdeniz Toprakları (T) benzer özellikler gösteren iki toprak grubudur.

Kırmızı Kahverengi Akdeniz Toprakları (E), esas olarak ABC profiline sahiptir. Toprak profil yapısı yüzeyden başlayarak organik madde bakımından zengin A katmanını, kil ve demir oksit birikimi bulunan B katmanını ve ana kaya veya parçalarından oluşan C katmanını içerir. Bu topraklar hafif, orta, dik ve çok dik eğimlerde, orta derin bazen sığ ve yer yer taşlı özellik gösterirler. Orta derecede erozyona maruz kalabilirler. İyi drene edilebilme özellikleri ve yeterli besin maddeleri ile birçok tarımsal ürünü yetiştirmek için elverişli topraklardır. Toprak oluşum süreci bakımından Kırmızı Akdeniz Topraklarının pedojenezine uygun özelliktedir. Demir oksitlerin varlığından kaynaklı kırmızımsı bir renk alır. Kırmızı Akdeniz Topraklarına kıyasla organik madde bakımından zengindir. Doğal bitki örtüsü ot, maki ve çeşitli türde orman ağaçlarından oluşur (Tokgöz, 2018).

Kırmızı Akdeniz Toprakları (T), ABC horizonlarından oluşan topraklardır. Tipik Akdeniz ikliminin görüldüğü yerlerde yaygındır. Bu tip topraklar genellikle deniz seviyesinden yüksekte, dağlık ve tepelik alanlarda bulunan koyu kırmızımsı renkli topraklardır. İyi drenaj özelliğine sahiptir bu nedenle bitki kökleri için uygun ortam sağlar. Toprağın erozyon riski göz önünde bulundurulduğunda alanda sürdürülebilir tarım uygulamaları toprağın korunması için önemlidir.

Koluviyal Topraklar (K), eğimli arazilerde yerçekimi etkisiyle taşınan farklı büyüklük ve yapıdaki materyallerin dağ ve tepe eteklerinde, vadilerin kenarlarında veya yamaçların alt kısımlarında birikmesi sonucu oluşan topraklardır. Koluviyal toprakların Alüvyal topraklara göre yüzeyi eğimli ve drenajı iyi ve çok kurudur. Bunun sonucunda daha zayıf bitki örtüsüne sahiptirler ve üst toprakta daha fazla organik madde birikir. Çalışma alanının güneyinde bulunan ve

Kuzeybatı-Güneydoğu doğrultusunda uzanan su yüzeylerinin yakından bu toprak tipine rastlanmaktadır. Bu alanlar sulu tarım alanlarının yoğun olduğu alanlardır.

Kahverengi Orman Toprakları (M), ılıman iklim bölgelerinde genellikle geniş veya karışık yapraklı ormanların altında oluşur. OABC horizonlarından oluşmaktadır. O horizonu organik maddece zengin, yaprak, dal ve diğer orman materyallerinin oluşturduğu katmandır. Organik madde ve demir oksit varlığından kaynaklı karakteristik kahverengini alır. Orman ürünleri ve ağaç yetiştiriciliği dışından bazı tarım ve bahçecilik faaliyetleri için de kullanılan bu toprak tipi çalışma alanının büyük bir çoğunluğunda bulunmaktadır.

Kireçsiz ve Kahverengi Orman Toprakları (N), yükseltinin fazla olduğu çalışma alanının kuzeybatı yönünde Çevlik ve Çukur mahallelerinde görülmektedir. Şistler, seroartin ve kristal kireçtaşı üzerinde, orman ve çalı örtüsünün altında, katmanlaşmış (zayıf-ileri derecede) haldedirler (Tokgöz, 2018).

4.1.8. Arazi Yetenek Sınıfları

Çalışma alanı arazi yetenek sınıflarına göre değerlendirildiğinde 8 adet toprak sınıfının alanda bulunduğu gözlemlenmiştir. Arazi yetenek sınıfları arasında I., II. ve III. Sınıf araziler tarıma en uygun alanlardır.

Çalışma alanında VI., VII. ve VIII. Sınıf gibi tarımsal verimliliği düşük topraklarda bulunmaktadır. Ağırlıklı olarak kireçsiz kahverengi toprak grubunda olan üst sınıf araziler özellik olarak dik, sarp eğimli, sık-çok sık, şiddetli-çok şiddetli aşınımlı arazilerdir. Bu alanlar makilik ya da çorak dik arazileri içermektedir. Alana ait toprak haritalarından elde edilen yorumlar doğrultusunda büyük toprak grupları ve arazi yetenek sınıflarına bağlı olarak eğim, toprak derinliği, taşlılık ve aşınım özellikleri ile jeolojik birimler Çizelge 4.1’de verilmiştir.

Çizelge 4.1. Arazi yetenek sınıflarının özellikleri

Toprak Sınıfları	Özellikleri
I. Sınıf	Düz veya düze yakın, derin, verimli, su tutma kapasitesi yüksek ve kolayca işlenebilen arazilerdir. Su ve rüzgar erozyonu meydana gelebilir.
II. Sınıf	Bazı tedbirler sonucu kolayca işlenebilen, hafif meyilli (%2-6), orta derecede erozyona maruz kalabilecek olan ve daha az derin topraklardır.
III. Sınıf	Orta derecede meyilli (%6-12), erozyon tehlikesi bulunan, taban taşı bulunan ve daha az verimli olan topraklardır.

Çizelge 4.1. Arazi yetenek sınıflarının özellikleri (devamı)

Toprak Sınıfları	Özellikleri
IV. Sınıf	Devamlı olarak çayıra ayrılmaya uygun, dik eğimli (%12-20), erozyon tehlikesi bulunan ve bazı durumlarda kötü drenajlı az meyilli toprakları kapsar.
V. Sınıf	Düz veya düze yakın, çayır ve orman kullanımına uygun ve toprak örtüsünün korunması şartıyla otlatma ve ağaç kesimi yapılabilir. Fazla su ve rüzgar erozyonuna maruz kalmaz.
VI. Sınıf	Orman ve çayır olarak kullanırken bile önlem alınması gereken, fazla meyilli ve şiddetli erozyona maruz kalabilen alanlardır.
VII. Sınıf	Çok meyilli (%20-30), şiddetli erozyona maruz kalmış, taşlı, arızalı olan bataklık veya diğer elverişsiz toprakları kapsar.
VIII. Sınıf	Üretim yapmaya uygun olmayan, yaban hayatı ortamı veya dinlenme yeri olabilecek aynı zamanda akarsu toplama havzası olarak kullanıma uygun alanlardır.

4.1.9. Flora

Avrupa Doğa Bilgi Sistemi (EUNIS), doğal kaynaklardan verimli ve düzenli şekilde yararlanmak, mevcut kaynaklarını belirlemek ve veri tabanlarını oluşturmak amacıyla AB ülkelerinin kullandığı farklı sınıflama sistemlerini bir araya getirerek oluşturulan sınıflama sistemidir (Arslan, 2012). Moss ve Roy (1998) EUNIS'in amacını, 'türlerde olduğu gibi, ekolojik bölgeler, iklim, toprak ve çevre üzerindeki baskılarla bağlantılı olarak habitatların daha geniş analizine izin veren ve diğer ülkelerle de verilerin karşılaştırılmasını sağlayan, standart bir terminolojiye göre Avrupa habitat tiplerini tanımlamaktır' şeklinde ifade etmektedir. EUNIS için habitat, bitkilerin veya hayvanların doğal olarak yaşadıkları yer olup, ilk olarak fiziksel özellikleriyle (topoğrafya, bitki veya hayvan fizyonomisi, toprak karakteristikleri, iklim ve su niteliği vb.) ikinci olarak da orada yaşayan türleriyle tanımlanmaktadır (Arslan, 2012).

Ülkemizde son yıllarda hiyerarşik sınıflandırma sistemlerinin uygulandığı bazı çalışmalar mevcuttur. Zeydanlı (2007) fizyonomik-floristik bir sınıflandırma sistemini Akdeniz bölgesi karasal bitki örtüsünün haritalanmasında kullanmış, oldukça geniş ölçekli bir sınıflandırma sistemi olan bu hiyerarşik sınıflandırma sistemini EUNIS habitat sınıflandırmasının 1. 2. ve 3. seviyedeki habitat tipleri ile de eşleştirmiştir. Adana-Tuzla kıyı kumulları süksesyonunun izlenmesinde vejetasyonun sınıflandırılması için yaptıkları çalışmada, ordinasyon teknikleri ile belirlenen bitki 7 adet bitki topluluğu EUNIS habitat tipleriyle eşleştirilmiş, ülkemizdeki bitki toplulukları ile eşleşmeyen daha alt seviyedeki habitat kodları, kod verilmeden tür topluluklarının adı ile verilmiştir (Adana İli Çevre Durum Raporu, 2021).

Karaisalı ilçesinde, 100-500 m'de kızılçam eşik çevresi yer almaktadır. Çatalan, Nergizlik, Kozan Barajları yamaçlarında kızılçam ormanları yayılıma katılır. Yer yerde servi ve meşe iştirak eder. Demirçit, Karaisalı, Cingöz, Topallı, Akdam ve Kozan Barajı yamaçlarında mersin, zakkum,

karmeşesi, zeytin, katırtırnağı, defne, keçiboynuzu bitkilerinin yayılıma katıldığı görülür. Bucak sırtlarında, Kıralanın güneyinde, Çevik, Körkün, Eğlence Kanyonu ağzlarında sandal ve ardıç birlikleri de yayılım göstermektedir. 500-1000 m'deki kızılçam dağ çevresi yayılım alanında mersin, zakkum, zeytin ağacı ve teşbih ağacının devam ettiği görülür. Burada kızılçam ormanları hakimdir. Bazı yerlerde meşe, ardıç ve andız ormanları da yayılıma katılır. Güneybatı rüzgarları ile denizden gelen nemli hava dağ silsilelerinin kıvrımlarına çarpıp fazla yoğunlaşarak yağışın artmasına neden olmaktadır. Dağların yerleşiminden dolayı aynı rakımlı yerler farklı yağış aldığı görülmektedir. Karaisalı, Kesrik, Aladağ, Çeritler saf kızılçam meşçereleri yer almaktadır. Karşıt alanlarda andızların yer aldığı görülür. Saf ormanların içerisinde yerleşim alanları bulunmaktadır. 0-500 metrede yerini alan Ceyhan Irmağı'nın Nurdağı kısmında halep çamı yaygındır. 500 metreden yüksek yerlerde kır çevresi oluşur. Orman stepi ile Alp bitki birliklerinden olmakta bu birlik içerisinde kekik, yumak otu, geven ve korunga hakim tür olarak yayılış göstermektedir. (Adana İli Çevre Durum Raporu, 2021).

Karaisalı Orman İşletme Müdürlüğü Orman Amenajman Planı'na göre, araştırma alanındaki tek işletme sınıfı 'Kızılçam'dır. Kızılçam hakimiyetindeki orman alanlarında görülen diğer yapraklı bitkiler şöyle sıralanmaktadır; *Arbutus andrachne* (Sandal), *Callicotome villosa* (Azgan), *Ceratonia siliqua* (Keçiboynuzu), *Cistus salvifolius* (Laden), *Crataegus monogyna* (Alıç), *Erica arborea* (Funda), *Fraxinus excelsior* (Dişbudak), *Hedera helix* (Orman sarmaşığı), *Laurus nobilis* (Defne), *Myrtus communis* (Mersin), *Nerium oleander* (Zakkum), *Olea europea* (Zeytin), *Pistacia lentiscus* (Sakız), *P. terebinthus* (Menengiç), *Platanus orientalis* (Çınar), *Phlilyrea media* (Akçakesme), *Quercus coccifer* (Kermes meşesi), *Rhus cotinus* (Sumak), *Staphylea pinnata* (Tesbih çalısı) ve *Thymusserpyllum* sp. (Kekik) (Tokgöz, 2018).

4.1.10. Fauna

Tektonik yapıya göre oluşan iklim farklılıkları ile uyum sağlayan bitki dokusunun yayılımı göstermesinin ardından aynı yerlere yaban hayatı da yerleşmektedir. Seyhan Irmağı Havzası'nın büyük bir bölümü Adana İli içerisinde kalmaktadır. Ceyhan Irmağı da Adana İli içerisinde denize ulaşmaktadır. Seyhan Irmağının kolları Çakıt, Körkün, Eğlence, Zamantı, Göksu kolları, Ceyhan Nehri ve deniz kıyısından göçer yaban hayatının her yıl geliş gidişi izlenebilmektedir. Tuzla, Akyatan, Ağyatan, Yumurtalık Lagünleri ile Seyhan, Çatalan, Kozan, Hakkıbeyli, Mehmetli, Nergizlik, Kürebeli Baraj ve Göletleri ilin sulak alanlarıdır. Kuşlar kuluçkaya yatar, konaklayan ve kışlayan olarak sulak alanlarımızda bulunmaktadır. Göç mevsimi Mart ve Nisan dönüş, Ekimde geliş olarak görülür. (Adana Çevre Durum Raporu, 2021).

4.2. Türkiye’deki Kırsal Kalkınma Politikalarının Değerlendirilmesi

Tarihsel süreçlere bakıldığında, her dönem kırsal yaşam alanları ve bu alanların nüfus dengelerinin gözetilerek yaşam kalitelerinin artırılmasıyla ilgili konular gündeme gelmektedir. Konuya yönelik ilgili politika yapıcılar, karar vericiler - karar üreticiler ve araştırmacılar belirli periyotlarda, devletin ilgili birimlerinde politika belgeleri üretmektedirler. Bu belgeler dikkatle incelendiğinde, temelde ortak bir amaca hizmet etmektedirler. İlgili politika belgelerinin kırsal kalkınma çatısında incelenmesi sonucunda, kırsal kalkınmanın sadece tarımsal üretimin artmasına yönelik olmadığını, aynı zamanda kırsal nüfusun yaşam kalitesinin yükseltilmesi, altyapı hizmetlerinin geliştirilmesi, gelir farklılıklarının azaltılması, istihdam olanaklarının çeşitlendirilmesi ve yerel kalkınmanın sürdürülebilir kılınması açısından oldukça büyük bir öneme sahip olduğu görülmektedir.

Türkiye gibi geniş kırsal alanlara ve tarıma dayalı önemli bir ekonomik yapıya sahip ülkelerde, kırsal kalkınma politikaları sosyal, ekonomik ve çevresel dengeyi sağlama açısından kritik bir rol oynamaktadır. Türkiye’de kırsal kalkınma politikaları, 1960’lı yıllardan itibaren kalkınma planları çerçevesinde ele alınmaya başlanmıştır. Ancak özellikle 2000’li yıllardan sonra hem ulusal kalkınma perspektifinin dönüşmesi hem de Avrupa Birliği’ne uyum süreciyle birlikte bu alandaki politikalar daha kurumsal ve bütüncül bir yaklaşıma kavuşmuş, tarım dışı istihdam olanaklarının artırılması, kırsal altyapının iyileştirilmesi ve yerel kalkınma odaklı projelerin desteklenmesi gibi hedefler ön plana çıkmıştır (Güven, 2017). Bu bağlamda, Türkiye’nin kırsal kalkınma politikalarının geçmişten günümüze geçirdiği dönüşümün, uygulamada karşılaşılan sorunların ve elde edilen kazanımların değerlendirilmesi; geleceğe yönelik daha etkili ve kapsayıcı stratejilerin oluşturulması açısından büyük önem taşımaktadır.

Dokuzuncu (2007–2013), Onuncu (2014–2018), On Birinci (2019–2023) ve On İkinci (2024–2028) Kalkınma Planları’nda kırsal kalkınma, bölgesel eşitsizliklerin azaltılması ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri bağlamında öncelikli alanlardan biri olarak tanımlanmıştır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2018). Özellikle Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı (KKYDP) ve AB Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı’nın (IPARD) uygulanmaya başlaması, kırsal kalkınma politikalarında yeni bir dönemin başlangıcını oluşturmuştur. Bu programlar aracılığıyla, tarım dışı gelir kaynaklarının desteklenmesi, yerel kalkınma stratejilerinin teşviki ve kırsalda kadın ve genç istihdamının artırılması gibi birçok hedef doğrultusunda somut adımlar atılmaktadır. Ancak tüm bu hedeflere rağmen, kırsal alanlarda göç, gelir dağılımı adaletsizliği, altyapı eksiklikleri ve tarımsal üretimin sürdürülebilirliği gibi temel sorunların varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Bu çerçevede, Türkiye’nin kırsal kalkınma politikalarının tarihsel gelişiminin, mevcut uygulamaların ve bu politikaların sahada yarattığı etkilerin kapsamlı biçimde değerlendirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, söz konusu değerlendirmeye gelecekte daha kapsayıcı, sürdürülebilir ve katılımcı politikaların oluşturulmasına katkı sağlanması hedeflenmektedir.

4.3. Türkiye’deki Kırsal Kalkınma Politikalarının Tarihsel Süreci

Türkiye’deki kırsal kalkınma politikaları tarihsel süreç izlendiğinde, büyük ölçüde ülkenin genel kalkınma stratejileriyle ilişkili olarak gelişim göstermiştir. Planlı kalkınma döneminin başladığı 1960’lı yıllarda, kırsal kalkınma ilk kez sistematik bir şekilde ele alınmış ve aynı zamanda bu alandaki politikalar beş yıllık kalkınma planları çerçevesinde şekillendirilmiştir. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1963 yılında uygulamaya geçirilerek, kırsal kesimde yaşam standartlarının iyileştirilmesini ve tarımsal verimliliğin artırılmasını amaçlayan ilk politika belgesi olarak bilinmektedir. Bu dönemde, daha çok tarım sektörünü odak alan kırsal kalkınma anlayışı benimsenmiş ve kırsal alanlar ekonomik büyümenin kaynağı olarak görülmüştür (Furat, 2013).

1970 ve 1980’li yıllarda kırsal kalkınma alanında geliştirilen politikalar çoğunlukla devlet destekli tarım ve altyapı yatırımları çerçevesinde üretilmiştir. Ancak bu dönemlerde uygulanan politikalar genellikle sektörel ve merkezîyetçi yaklaşımlara dayalı olup, yerel rol oynayıcıların sürece katılımı sınırlandırılmıştır. 1990’lı yıllara gelindiğinde, küreselleşmenin etkisiyle kırsal kalkınma daha çok bütüncül ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda ele alınmıştır.

2000’li yıllar, kırsal kalkınma politikalarının nitelik bakımından dönüşüm geçirdiği bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Avrupa Birliği ile müzakere sürecinin başlamış olması ve Katılım Öncesi Mali Yatırım Aracı (IPARD) kapsamındaki desteklerin uygulamaya geçirilmesiyle birlikte, kırsal kalkınma çok sektörlü, katılımcı ve sürdürülebilirlik odaklı bir yaklaşım ile yapılandırılmıştır. Bu kapsamda, Tarım ve Orman Bakanlığı tarafınca, 2006 yılında yürürlüğe giren Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı (KKYDP) kırsal alanda tarım dışı yatırımların, yerel girişimciliğin ve kadın-genç istihdamının artırılmasına yönelik önemli katkılar sağlamıştır. Ayrıca bu dönemde yerel kalkınma stratejilerinin ön plana çıkması, LEADER yaklaşımı gibi yerel toplulukların kalkınma süreçlerinde etkin bir rol oynamasını teşvik etmiştir. Dokuzuncu (2007–2013), Onuncu (2014–2018) ve On Birinci (2019–2023) Kalkınma Planları, kırsal kalkınmanın sadece ekonomik değil, sosyal ve çevresel boyutlarıyla da değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır (SBB, 2018).

Günümüzde kırsal kalkınma, Türkiye’de hem bölgesel kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesinde hem de Birleşmiş Milletler’in **Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SDG’ler)** ile uyumlu kalkınma stratejilerinin hayata geçirilmesinde oldukça önemli ve temel öncelikli alanlarından biri olarak görülmeye devam etmektedir. Türkiye’deki kırsal kalkınma politikalarının süreç içerisinde gelişimi Şekil 4.7’deki gibi zaman akış şeması ile gösterilmiştir.

1963 - 1978

PLANLI DÖNEME GEÇİŞ

Yaklaşım: Devlet Öncülüğünde Planlı Kalkınma

- **1. ve 3. Kalkınma Planları (1963-1978):**

Tarım ve sanayide üretim artışı

Altyapı yatırımları (yol, sulama, enerji)

Kırsal kalkınmada modernleşme (kooperatifçilik, makineleşme)

İthal edilen malların kısmen ülke içerisinde üretiminin yapılması

1979 - 2000

BÜTÜNCÜL VE SÜRDÜRÜLEBİLİR YAKLAŞIM

Yaklaşım: Piyasa Ekonomisine Geçiş, Merkezî Yönetim

- **4. ve 7. Kalkınma Planları (1979-2000):**

Sosyal boyutun göz ardı edilmesi, yerel katılımın sınırlı kalması

Tarım destek politikalarının devamı

İhracata dayalı büyüme stratejileri

Kırsalda devlet odaklı, sektörel destekler

2001 - 2010

AB UYUM ve DÖNÜŞÜM SÜRECİ

Yaklaşım: AB ile Entegrasyon, Yapısal Dönüşüm

- **8. Kalkınma Planı (2001–2005)**

Katılımcı kalkınma anlayışı

IPARD Programının devreye girmesi, KKYDP'nin başlatılması (2006)

Kırsalda tarım dışı faaliyetlere destek, çok sektörlü yaklaşım

Tarım dışı faaliyetlerin desteklenmesi (turizm, el sanatları vb.)

2010 - 2023

EKONOMİK, SOSYAL VE ÇEVRESEL BOYUT

Yaklaşım: Bütüncül, Sürdürülebilir Ve Yerel Odaklı Kalkınma

- **9., 10. ve 11. Kalkınma Planları (2007-2023)**

LEADER yaklaşımı tanıtıldı, yerel kalkınma stratejileri

Ekonomik, sosyal ve çevresel boyutların dengelenmesi

Yerel aktörlerin sürece katılımı

Dijitalleşme ve tarımsal teknoloji destekleri

2023 ve
Sonrası

SDG ODAKLI YENİ DÖNEM

Yaklaşım: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SDG) ile Uyum

- **12. Kalkınma Planları (2024-2028) ve sonrası:**

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SDG) ile uyumlu stratejiler

Akıllı kırsal gelişme, iklim değişikliği ile mücadele, dijital tarım

Sosyal kapsayıcılık, eşitsizlikle mücadele

Dirençli kırsal altyapı, doğal kaynak yönetimi

Şekil 4.7. Türkiye'deki Kırsal Kalkınma Politikalarının Tarihsel Akış Şeması

4.4. Mevcut Politikaların Kırsal Kalkınma Bağlamında Analizi

Türkiye’de son yıllarda uygulanan kırsal kalkınma politikaları hem hedefler hem de uygulama araçları açısından ele alınarak, bu politikaların sahadaki etkileri ve sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumu incelenmektedir. Bir önceki bölümde, Türkiye’deki kırsal kalkınma politikalarının özellikle 2000’li yılların ortalarından itibaren çok sektörlü, kapsayıcı ve yerel kalkınma odaklı bir yapıya dönüştüğünden bahsedilmiştir. Bu dönüşüm, hem Avrupa Birliği’ne uyum sürecinin getirdiği zorunluluk kapsamında olup hem de kalkınma anlayışındaki küresel değişimle ilgili olmuştur. Mevcut kırsal kalkınma politikaları, ağırlıklı olarak Katılım Öncesi Mali Yatırım Aracı Kırsal Kalkınma Programı (IPARD) ve Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı (KKYDP) gibi destek mekanizmaları ile şekillenmektedir. Bu programlarla, tarım ve hayvancılık sektörlerine yatırım desteğinin sağlanmasının yanında, tarım dışı istihdam perspektifinin çoğaltılması yönünde girişimcilik ve yerel üretim projelerinin desteklenmesi de sağlanmaktadır (Güven, 2017).

❖ 11. Kalkınma Planı (2019-2023)

Türkiye’nin kırsal kalkınma politikalarının ekonomik odaklı yaklaşımı benimseyen 11. Kalkınma Planı (SBB, 2024) aynı zamanda tarım sektörünün verimliliğini artırmaya yönelik stratejileri ve kırsal ekonominin büyütülmesini amaçlamaktadır. Ancak bu planın sürdürülebilirlik noktasında bazı eksiklikleri bulunmaktadır. Peyzaj unsurlarının korunması ve çevresel sürdürülebilirlik konusunun, planda yeterince vurgulanmaması dolayısıyla, doğrudan ekolojik dengeyi sağlayacak stratejilerin sınırlı işlendiği görülmektedir. Bununla birlikte planda, kırsal yaşam modelinin iyileştirilmesi adına bazı önemli adımlar atılmıştır. Bunlar su kaynaklarının verimli kullanımı ve tarımda teknolojinin artırılması gibi unsurlar olup, çevresel sürdürülebilirliği dolaylı olarak desteklemektedir. Kırsal kalkınma hedeflerinde, özellikle sosyal altyapı yatırımları, kırsal yaşam modelinin iyileştirilmesi konusunda oldukça önemli bir yere sahip olmuştur.

❖ 11. Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonları (2019-2023)

Türkiye’nin (SBB, 2019-2023) dönemi için hazırlanan **11. Kalkınma Planı’nda**, kalkınma süreçlerine geniş bir katılım sağlaması hedeflenerek 43 farklı **Özel İhtisas Komisyonu** oluşturulmuştur. Oluşturulan komisyonlar, kamu, özel sektör, akademi ve sivil toplum kuruluşlarının iş birliğiyle, planın hedef ve stratejilerinin belirlenmesinde önemli bir katkı sunmaktadır. Bu komisyonların kırsal kalkınma ile doğrudan ve/veya dolaylı ilişkili olanları ve odaklandıkları bazı alanlar aşağıda verilmiştir.

- Tarım ve Gıda Güvenliği Komisyonu:

Tarım sektörünün sürdürülebilirliğini sağlamak, gıda güvenliğini temin etmek ve kırsal kalkınmayı desteklemek amacıyla stratejilerin geliştirilmesi,

- **Kırsal Kalkınma ve Tarım Dışı Ekonomik Faaliyetler Komisyonu:**
Kırsal alanlarda tarım dışı ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi, istihdamın artırılması ve gelir düzeyinin yükseltilmesinin hedeflenmesi,
- **Altyapı ve Ulaşım Komisyonu:**
Kırsal bölgelerde ulaşım altyapısının iyileştirilmesi, içme suyu ve enerji gibi temel hizmetlerin erişilebilirliğinin artırılmasının amaçlanması,
- **Eğitim ve Sağlık Hizmetleri Komisyonu:**
Kırsal alanlarda eğitim ve sağlık hizmetlerinin kalitesinin artırılması, hizmetlere erişimin kolaylaştırılmasının hedeflenmesi,
- **Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmetler Komisyonu:**
Kırsal bölgelerde sosyal hizmetlerin güçlendirilmesi, dezavantajlı gruplara yönelik desteklerin artırılmasının amaçlanması gibi kırsal kalkınma ile ilişkili önemli konulara değinilmiştir.

Ayrıca komisyonlar, katılımcı planlama anlayışı çerçevesinde, çeşitli paydaşların görüş ve önerilerini alarak çalışmalarını yürütmektedirler. Bu süreçte, mülga Kalkınma Bakanlığı şuan ki T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı koordinasyonunda, kamu kurumları, özel sektör temsilcileri, akademisyenler ve sivil toplum kuruluşları bir araya gelerek, kırsal kalkınma stratejilerinin belirlenmesine katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla, 11. Kalkınma Planı çerçevesinde oluşturulan Özel İhtisas Komisyonları, kırsal kalkınma alanında önemli stratejilerin geliştirilmesine katkı sağlamaktadır.

❖ 12. Kalkınma Planı (2024–2028)

12. Kalkınma Planı (SBB, 2024), sürdürülebilir kalkınma ve yeşil dönüşüm odaklı bir yaklaşımı benimseyerek, kırsal kalkınmayı ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarıyla ele almaktadır. Sürdürülebilir kalkınma kavramının daha derin ele alındığı bu planda, kırsal kalkınma ile çevre arasındaki dengenin gözetilmesi hedeflenmektedir. 11. Kalkınma Planı'nda geçen kırsal yaşam modelinin planlanmasında peyzaj unsurlarının korunması konusuna 12. Kalkınma Planı'nda daha fazla yer verilmektedir. Özellikle biyoçeşitliliğin korunması, su kaynaklarının yönetimi ve ekosistemlerin sürdürülebilir kullanımı gibi peyzaj unsurlarını dikkate alarak kırsal kalkınmanın şekillendirilmesi amaçlanmaktadır. Planda kırsal kalkınma bağlamında öne çıkan hedef ve stratejiler aşağıda verilmiştir.

- **Afetlere Dirençli Yaşam Alanları:** Afet risk azaltma tedbirlerinin önemi vurgulanmış ve afetlere hazırlıklı olma, afet anında etkin müdahale ile kayıp ve zararların en aza indirilmesi hedeflenmiştir.

- Kırsal Altyapı Yatırımları: KÖYDES Projesi kapsamında köy yollarının yapımı ve içme suyu tesislerinin inşası planlanmıştır.
- Sosyal Konut Üretimi: Dar ve orta gelirliilere yönelik sosyal konut üretiminin artırılması hedeflenmiştir.

Ayrıca planda, kırsal alanların altyapı ve yaşam kalitesini iyileştirmeye yönelik kapsamlı projeler teşvik edilmiştir. Ancak, uygulama sürecinde yerel yönetimlerin kapasite eksiklikleri ve kaynak yetersizlikleri gibi sınırlayıcı engeller, hedeflerin gerçekleştirilmesinde bir takım zorluklar yaratabilmektedir.

12. Kalkınma Planı'nın "*Kırsal Altyapı Yatırımları*" hedef ve stratejilerinde yer alan KÖYDES (Köy Altyapısının Desteklenmesi ve Geliştirilmesi Projesi), Türkiye'de kırsal kalkınmanın desteklenmesi amacıyla Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesinde başlatılmıştır. KÖYDES Projesi'nde temel olarak, kırsal yerleşimlerdeki altyapı eksikliklerinin giderilmesi ve yaşam kalitelerinin iyileştirilmesi amaçlanmaktadır ve dolayısıyla kırsal kalkınmayı teşvik eden bir araç olarak görülmektedir.

► KÖYDES Projesi'nin Temel Hedefleri:

- Kırsal Altyapının Geliştirilmesi: Kırsal alanlardaki köylerin su, elektrik, yol, sağlık, eğitim gibi temel altyapı ihtiyaçlarının karşılanması.
- Yerel Kalkınmanın Desteklenmesi: Kırsal alanlarda sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesi ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi.
- Sosyal Hizmetlerin Güçlendirilmesi: Kırsal halkın sosyal hizmetlere erişiminin artırılması.
- Köylerin Kalkınmasına Katkı Sağlamak: Ekonomik, sosyal ve çevresel açıdan kalkınmalarının desteklenmesi.

Türkiye'nin özellikle doğu ve güneydoğusundaki kırsal yerleşimler gibi daha az gelişmiş bölgelere yönelik üretilen bu projeye, kalkınma sürecine katkı sağlanmaktadır. Kırsal kalkınma stratejilerinin önemli bir parçası olarak görülen KÖYDES, geride kalmış kırsal yerleşimlerin altyapısal sorunlarını çözmesinin yanında kırsal yerleşimlerin ekonomik kalkınmasına ve sosyal refahına da önemli katkılar sunmaktadır.

❖ **Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi – VI (2024–2028)**

Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi – VI, kırsal kalkınmayı bütüncül bir yaklaşımla ele alarak, tarım ve tarım dışı sektörlerde sürdürülebilir kalkınmayı hedeflemektedir (SBB, 2024). Belgede kırsal kalkınma bağlamında öne çıkan hedef ve stratejiler aşağıda verilmiştir.

- **Kırsal Ekonominin Geliştirilmesi:** Tarım ve tarım dışı ekonomik faaliyetlerin birlikte değerlendirilmesi, üretici örgütlerinin kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi ve kırsal turizmin teşvik edilmesi planlanması,
- **Kırsal Çevrenin İyileştirilmesi:** Çevre dostu tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması, organik tarımın geliştirilmesi ve tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan çevre kirliliğinin önlenmesi hedeflenmesi,
- **Altyapı Güçlendirilmesi:** Kırsal yerleşimlerin sosyal ve fiziki altyapısının geliştirilmesi, ulaşım ağı ve içme suyu altyapısının iyileştirilmesi planlanması şeklinde sıralanabilir.

Ancak, uygulama sürecinde karşılaşılan bürokratik engeller, yerel yönetimlerin kapasite eksiklikleri ve kaynak yetersizlikleri gibi zorluklar, bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde engeller oluşturmaktadır.

❖ **12. Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonları (2024–2028)**

12. Kalkınma Planı (SBB, 2024-2028) dönemini kapsayan ve Türkiye'nin 2053 vizyonuna ulaşmasını hedefleyen stratejik bir plandır. Bu planın hazırlanmasında, kamu, özel sektör, akademi ve sivil toplum kuruluşlarının katkılarıyla oluşturulan özel ihtisas komisyonları önemli bir rol oynamaktadır. Kırsal kalkınma bağlamında ön plana çıkan hedef ve stratejiler;

- **Sürdürülebilir Tarım Uygulamaları:**

Organik tarım ve çevre dostu üretim yöntemlerinin teşvik edilmesi,

- **Dijital Tarım Teknolojilerinin Kullanımı:**

Tarımda dijitalleşmenin artırılması ve akıllı tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması,

- **Kırsal Turizmin Geliştirilmesi:**

Kırsal alanlarda ekoturizm ve agroturizm gibi alternatif turizm faaliyetlerinin desteklenmesi,

- **Altyapı Yatırımları:**

Kırsal bölgelerde ulaşım, enerji ve iletişim altyapısının iyileştirilmesi gibi önemli kırsal kalkınma hedef ve stratejileri benimsenmektedir.

Bu planda, kırsal kalkınmanın desteklenmesi temel amaç olup, dijitalleşme ve sürdürülebilirlik gibi modern kalkınma anlayışları ön plana çıkmaktadır. Fakat uygulama sürecinde karşılaşılabilecek zorluklar arasında finansman kaynaklarının etkin kullanımı, yerel yönetimlerin kapasitesinin geliştirilmesi ve kamu-özel sektör işbirliklerinin güçlendirilmesi gibi sorunlar öngörülmektedir. Yukarıda kırsal kalkınma bağlamında analizi yapılan; 11. Kalkınma Planı, 12. Kalkınma Planı, Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi – VI, 11. Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu ve 12. Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonuna ilişkin Çizelge 4.2’de gösterildiği gibi ilgili belgelerin kırsal kalkınma hedefleri, ilişkileri ve eksiklikleri açıklanmıştır.

Çizelge 4.2. Kalkınma belgelerinde kırsal kalkınma hedefleri, ilişkisi ve eksiklikleri (Yalçınkaya, 2019’dan geliştirilerek)

Politika Belgesi	Kırsal Kalkınma Hedefleri	Kırsal Kalkınma İle İlişkisi	Eksiklikler ve Zorluklar
11. Kalkınma Planı (2019 – 2023)	- Tarımsal üretimin artırılması - Tarımda modernizasyon - Kooperatiflerin güçlendirilmesi - Kırsalda yaşam kalitesinin artırılması	Kırsal kalkınma, tarım sektörü ve yaşam kalitesini iyileştirme odaklıdır. Eğitim, sağlık, altyapı iyileştirmeleri de vurgulanmıştır.	- Tarımsal desteklerin yetersizliği ve yanlış dağılımı - Yerel yönetimlerin kapasite eksiklikleri - Uygulama süreçlerindeki bürokratik engeller
11. Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu (2019 – 2023)	- Tarım dışı ekonomik faaliyetlerin desteklenmesi - Üretici örgütlerinin güçlendirilmesi - Kırsal eğitim ve sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi	Kırsal kalkınmada üretici örgütlerinin geliştirilmesi ve tarım dışı faaliyetlerin artırılması ön plandadır. Eğitim ve sağlık da göz önünde bulundurulmuştur.	- Kırsal alandaki eğitim ve sağlık hizmetlerinin yetersizliği - Yerel girişimciliğin gelişmemesi - Tarım dışı sektördeki desteklerin sınırlı olması
12. Kalkınma Planı (2024 – 2028)	- Kırsal altyapının güçlendirilmesi (KÖYDES) - Afet dirençli kırsal yerleşimler - Kırsal konut ve sosyal hizmetlerde iyileşme - Kırsal turizm ve çevresel faaliyetler	Kırsal kalkınma çok boyutlu olarak ele alınmış, afet riski yönetimi, sosyal hizmetler ve çevre dostu kalkınma da hedeflenmiştir.	- Finansman yetersizliği ve kaynakların etkin kullanılmaması - Uygulama aşamasında yerel yönetim eksiklikleri - Tarım dışı faaliyetlerdeki yetersizlik
Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi – VI (2024 – 2028)	- Tarım dışı sektörlerde kırsal istihdam - Çevre dostu üretim - Yerel kalkınma stratejileri (LEADER) - Sosyal ve teknik altyapıların gelişimi	Yerel kalkınma, çevre dostu üretim ve istihdam alanında çoklu bir strateji geliştirilmiştir. LEADER yaklaşımı ile yerel katılım ön plana çıkmıştır.	- Yerel aktörlerin katılımının yetersizliği - Finansman ve kaynakların sınırlı olması - Yetersiz izleme ve değerlendirme mekanizmaları
12. Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu (2024 – 2028)	- Sürdürülebilir tarım uygulamaları - Genç girişimcilik ve tarımda dijitalleşme - Yeşil dönüşüm ve çevresel risk azaltımı - Kırsal turizmde çeşitlenme	Kırsal kalkınma sürdürülebilirlik, dijitalleşme ve çevre odaklı hedeflerle daha modern bir yaklaşımla ele alınmıştır. Kırsal turizm ve genç girişimciliği de desteklenmiştir.	- Dijitalleşme için altyapı eksiklikleri - Genç girişimciliğin yeterince teşvik edilmemesi - Kırsal alandaki çevresel sorunların tam çözülmemesi

✓ **Politika Hedefleri ve Uygulama Araçları**

IPARD ve KKYDP programlarının kapsamını kırsal kalkınma hedefleri kapsamında özetleyecek olursak;

- Tarımsal işletmelerin modernizasyonu ve rekabet gücünün artırılması,
- Kırsal alanda tarım dışı ekonomik faaliyetlerin desteklenmesi (örneğin turizm, el sanatları, gıda işleme vs.),
- Gençler ve kadınların girişimciliğe teşvik edilmesi,
- Kırsal altyapının ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi,
- Yerel kalkınma stratejilerinin ve topluluk temelli girişimlerin (LEADER yaklaşımı) yaygınlaştırılması şeklinde temel başlıklarla özetlenmektedir.

Bu hedefler doğrultusunda uygulanan politikalar ve konuyu şekillendiren programlar, sadece ekonomik büyüme odaklı değil; aynı zamanda sosyal kapsayıcılık, yerel katılım, çevresel sürdürülebilirlik ve yenilikçilik gibi temaları da içermektedir. Ancak uygulama sürecinde bölgesel farklılıklar, kapasite eksiklikleri ve bürokratik engeller gibi bir takım sorunlar bu politika ve programların etkisini sınırlandırmaktadır.

✓ **Sürdürülebilir Kalkınma Açısından Değerlendirme**

Mevcut politikaların büyük bir bölümü, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SDG'ler) ile büyük oranda örtüşmektedir (Çizelge 4.3).

Çizelge 4.3. Sürdürülebilir kalkınma amaçları (IUCN, 2018).

Amaç 1 – Yoksulluğa Son	Amaç 10 – Eşitsizliklerin Azaltılması
Amaç 2 – Açlığa Son	Amaç 11 – Sürdürülebilir Şehir ve Yaşam Alanları
Amaç 3 – Sağlıklı Bireyler	Amaç 12 – Sorumlu Tüketim ve Üretim
Amaç 4 – Nitelikli Eğitim	Amaç 13 – İklim Eylemi
Amaç 5 – Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Amaç 14 – Sudaki Yaşam
Amaç 6 – Temiz Su ve Sıhhi Koşullar	Amaç 15 – Karasal Yaşam
Amaç 7 – Erişilebilir ve Temiz Enerji	Amaç 16 – Barış ve Adalet
Amaç 8 – İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Amaç 17 – Hedefler İçin Ortaklıklar
Amaç 9 – Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, kırsal yerleşim alanlarının iyileştirilmesine yönelik hedef ve stratejilerin belirlenmesinde olumlu katkılar sağlamaktadır. Ancak bu katkıların etkili ve kalıcı olabilmesi için yerel yönetimlerin daha fazla yetkilendirilmesi, kamu-özel-sektör iş birliklerinin geliştirilmesi ve izleme-değerlendirme süreçlerinin güçlendirilmesi gerekmektedir.

Türkiye’deki mevcut kırsal kalkınma politikalarının güçlü, zayıf, fırsatlar ve tehditler bakımından değerlendirilmesi ve özetlenmesi Swot Analizi şeklinde Çizelge 4.4 ve Çizelge 4.5’teki gibi verilmiştir.

Çizelge 4.4. Türkiye’deki mevcut kırsal kalkınma politikalarının güçlü ve zayıf yönleri

Güçlü Yönler (Strengths)	Zayıf Yönler (Weaknesses)
✓ AB destekli IPARD ve KKYDP programları sayesinde artan finansman olanakları	✗ Yerel düzeyde kurumsal kapasite eksikliği ve proje hazırlama konusunda bilgi yetersizliği
✓ Tarım dışı istihdam olanaklarına verilen destek	✗ Kırsal genç nüfusun projelere katılımının düşük olması
✓ Kadın ve genç girişimciliği için ayrılan özel destek mekanizmaları	✗ Bürokratik süreçlerin uzun ve karmaşık olması
✓ LEADER yaklaşımı ile yerel katılımcılığın teşviki	✗ Politika uygulamalarında bölgesel eşitsizlikler (bazı bölgelerde yoğun, bazılarında zayıf)
✓ Sürdürülebilirlik, çevre ve dijitalleşmeye yönelik tematik başlıklar	✗ Programların izleme-değerlendirme süreçlerinde sistematik eksiklikler

Çizelge 4.5. Türkiye’deki mevcut kırsal kalkınma politikalarının fırsatlar ve tehditleri

Fırsatlar (Opportunities)	Tehditler (Threats)
🔗 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile uyumlu politikaların artması	⚠️ Kırsal göçün devam etmesi ve kırsal nüfusun yaşlanması
🌐 Dijital tarım ve akıllı köy uygulamalarıyla verimlilik artışı	⚠️ İklim değişikliği ve doğal afetlerin tarımsal üretim üzerindeki olumsuz etkileri
🏢 Kamu-özel sektör ve üniversite işbirliklerinin geliştirilmesi	⚠️ Uluslararası fonlara erişimde teknik ve dil bariyerleri
🏡 Kırsal turizm, ekolojik üretim gibi yeni ekonomik alanlara yönelim	⚠️ Kırsal alanlarda sosyal hizmetlere (eğitim, sağlık) erişim zorluklarının sürmesi
💼 Genç nüfus için dijital girişimcilik ve uzaktan çalışma fırsatları	⚠️ Tarımda girdi maliyetlerinin artışı, küçük üreticilerin rekabet gücünü düşürmesi

Türkiye’nin kırsal kalkınma politikalarına bakıldığında, tarım sektörü ve kırsal yaşamın iyileştirilmesi amacıyla geliştirilmiş stratejik belgelerle şekillenmektedir. Bu belgeler, kırsal alanlardaki ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması amacıyla belirli hedefler, stratejiler ve uygulama mekanizmaları çerçevesinde oluşturulmaktadır. Ancak, bu politikaların

başarıya ulaşabilmesi için kırsal kalkınma sürecinin yalnızca ekonomik faktörlerle değil, aynı zamanda çevresel, kültürel ve toplumsal unsurlarla birlikte bütüncül bir şekilde desteklenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, sürdürülebilir kırsal kalkınma kavramı, bir yandan ekonomik büyümeyi ve yaşam kalitesini artırırken, diğer yandan doğal kaynakların korunması ve kırsal alanların sosyal yapılarının güçlendirilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır.

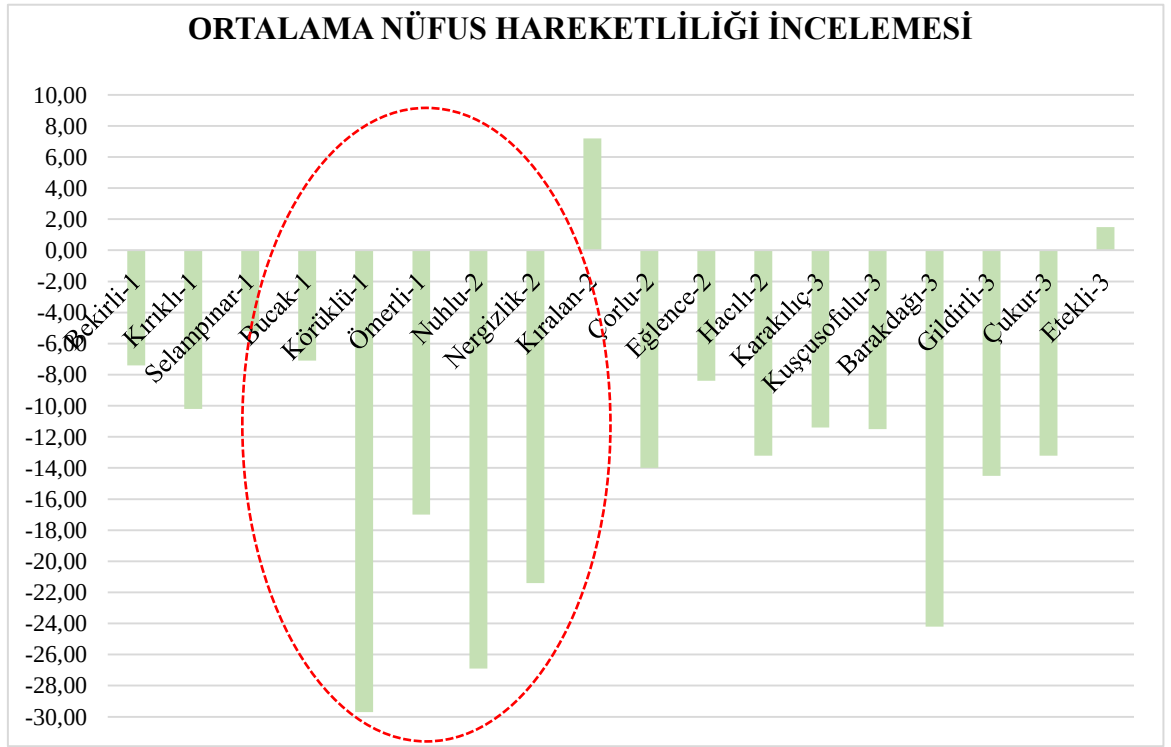
4.5. Karaisali'nın Nüfus Değişim Hızı Analizi

Karaisali'nın seçilen mahallelerine ait nüfus değişim hızı (NDH) ve nüfus değişim sınıfına (NDS) ilişkin bulgular, metot bölümünde açıklandığı şekliyle istatistiki değerlendirmelerle birlikte Çizelge 4.6'da özetlenmiştir.

Çizelge 4.6. Nüfus değişim hızı, sınıflandırması ve istatistiki veriler

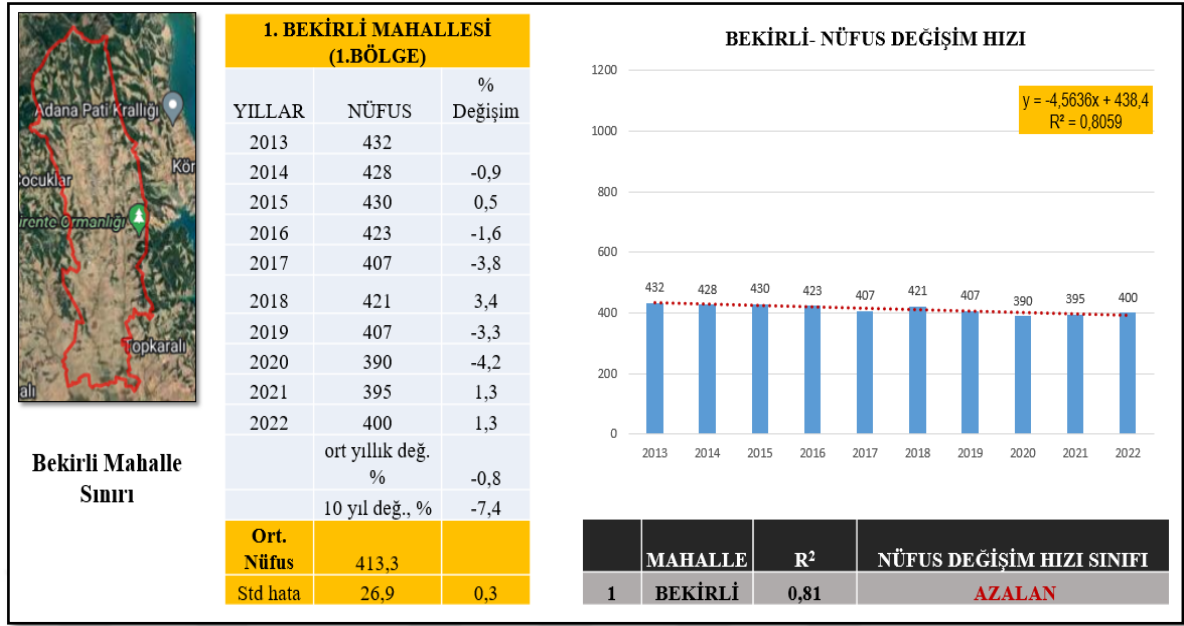
No	Bölge	Mahalle	NDH, 10y ort (%)	Eşitlik	R ²	Beta P	NDS
1	I	BEKİRLİ	-7,4	-4,5636x + 438,4	0,81	0,000	Azalan
2		KIRIKLI	-10,2	-6,6303x + 649,87	0,86	0,000	Belirgin Azalan
3		SELAMPINAR	-5,2	-0,8x + 1155,8	0,00	0,854	Kararsız Değişim
4		BUCAK	-7,1	-1,2667x + 321,87	0,07	0,458	Kararsız Değişim
5		KÖRÜKLÜ	-29,7	-5,4121x + 230,07	0,76	0,001	Azalan
6		ÖMERLİ	-17	-1,3879x + 147,93	0,24	0,147	Kararsız Değişim
7	II	NUHLU	-26,9	-5,0364x + 178,8	0,98	0,000	Belirgin Azalan
8		NERGİZLİK	-21,4	-0,6061x + 231,33	0,00	0,868	Kararsız Değişim
9		KIRALAN	7,2	0,903x + 129,13	0,11	0,356	Kararsız Değişim
10		ÇORLU	-14	-8,7576x + 594,47	0,92	0,000	Belirgin Azalan
11		EĞLENCE	-8,4	-2,3333x + 409,73	0,47	0,028	Kararsız Değişim
12		HACILI	-13,2	-4,0364x + 395,6	0,70	0,003	Azalan
13	III	KARAKILIÇ	-11,4	-1,7152x + 215,93	0,43	0,040	Kararsız Değişim
14		KUŞÇUSOFULU	-11,5	-6,4061x + 509,73	0,48	0,025	Kararsız Değişim
15		BARAKDAĞI	-24,2	-9,3394x + 403,87	0,74	0,001	Azalan
16		GİLDİRLİ	-14,5	-2,9879x + 190,73	0,57	0,012	Kararsız Değişim
17		ÇUKUR	-13,2	-12,091x + 939	0,90	0,000	Belirgin Azalan
18		ETEKLİ	1,5	3,2727x + 626	0,06	0,484	Kararsız Değişim

Çizelgeden görüldüğü gibi örnek olarak seçilen 18 mahallenin 4 tanesinde son 10 yıllık nüfus değişim verilerine göre nüfusun “Belirgin Azalan” grubunda yer aldığı belirlenmiştir. Belirgin azalan sınıfındaki 4 köyün son 10 yıllık ortalama nüfus kaybı oranı $-%18,58$ olarak hesaplanmıştır. Nüfusu belirgin azalan mahallelerden 2’si ikinci bölgede, birer tanesi ise birinci ve üçüncü bölgede yer almıştır. Bu değerlendirmenin yanı sıra, toplam 4 mahallenin de “Azalan” nüfus değişim sınıfında yer aldığı belirlenmiştir. 10 mahalle ise “Kararsız Değişen” sınıfında yer almıştır. Son 10 yıllık nüfus değişim değerlerine göre, azalan grupta yer alan Körüklü Mahallesinin $-%29,7$ ’lik nüfus kaybıyla en yüksek oranda göç verdiği görülmektedir. Diğer yandan, üçüncü bölgede yer alan Kırılan Mahallesi’nde nüfus $7,2$ oranında artış göstermiştir. Şekil 4.7’de, son on yıllık dönemdeki nüfus değişimi bütün köyler için incelenmiş ve ortalama değerden sapmalar gösterilmiştir.

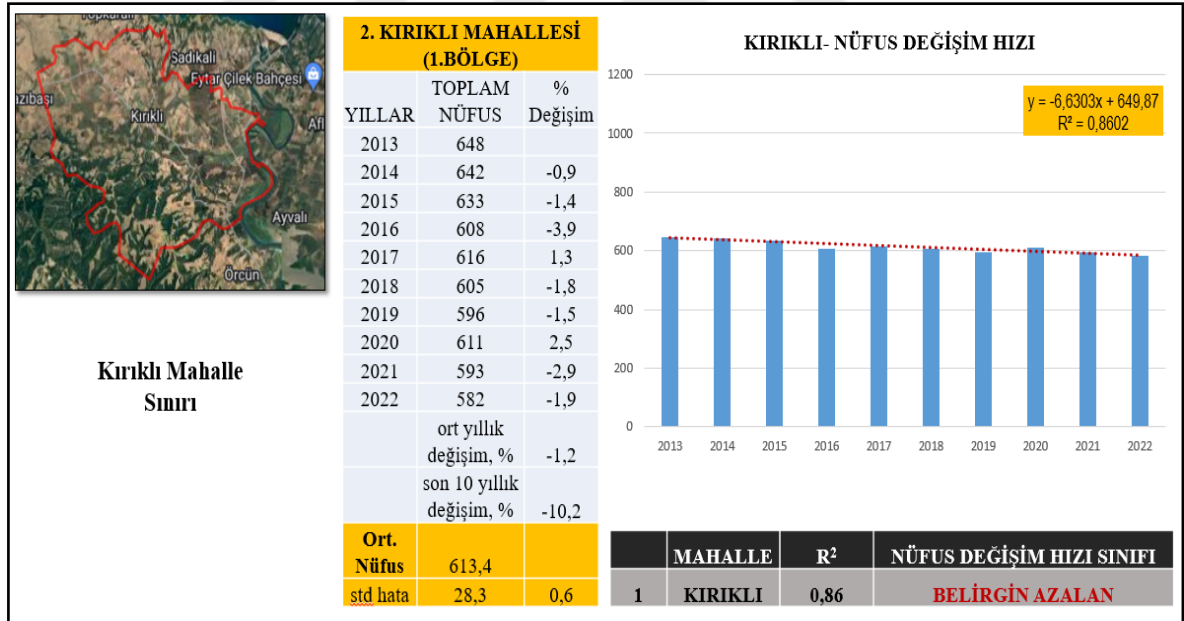

Şekil 4.7. 18 Mahalleye Ait Ortalama Nüfus Hareketliliği Değerlendirmesi

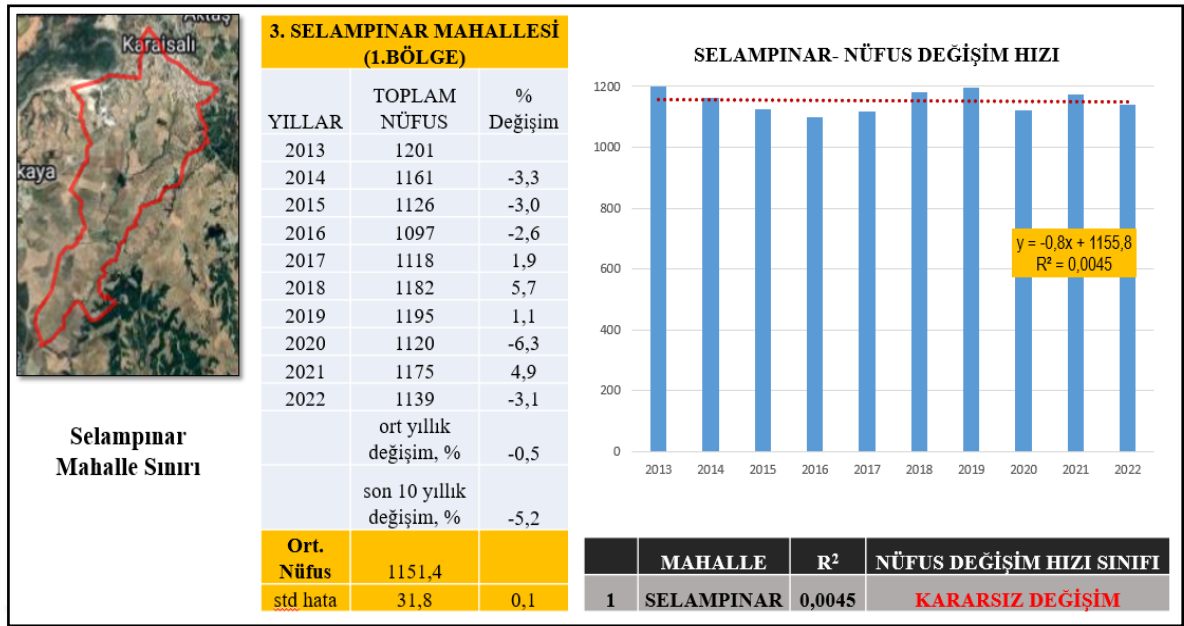
Grafikte görüldüğü gibi 18 mahallenin son on yıllık nüfus değişim değerlerine göre ortalama nüfus azalma hızı $-%12,5$ olarak tespit edilmiştir. Grafikte bütün köylerin bu ortalama değere göre durumları gösterilmiştir. Çizelge 3’teki listeye göre bölgesel biçimde seçilen 18 mahalleye ait nüfus analizi yapılmış, Şekil 4.8, 4.9, 4.10, 4.11, 4.12, 4.13, 4.14, 4.15, 4.16, 4.17, 4.18, 4.19, 4.20, 4.21, 4.22, 4.23, 4.24, 4.25’teki gibi kırsal yerleşimlerin yıllara göre istatistiki temelde nüfus değişim hızı yüzdeleri ve nüfus değişim hızı sınıfları verilmiştir.

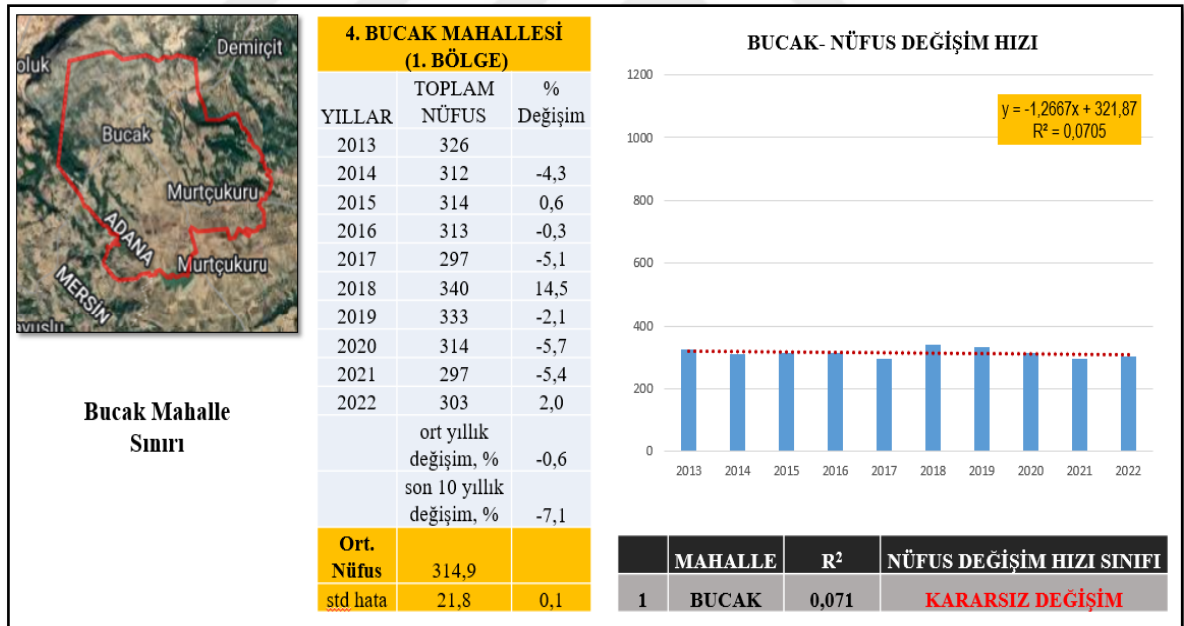
Şekil 4.8. “Azalan” Sınıfta Yer Alan Bekirli Mahallesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği

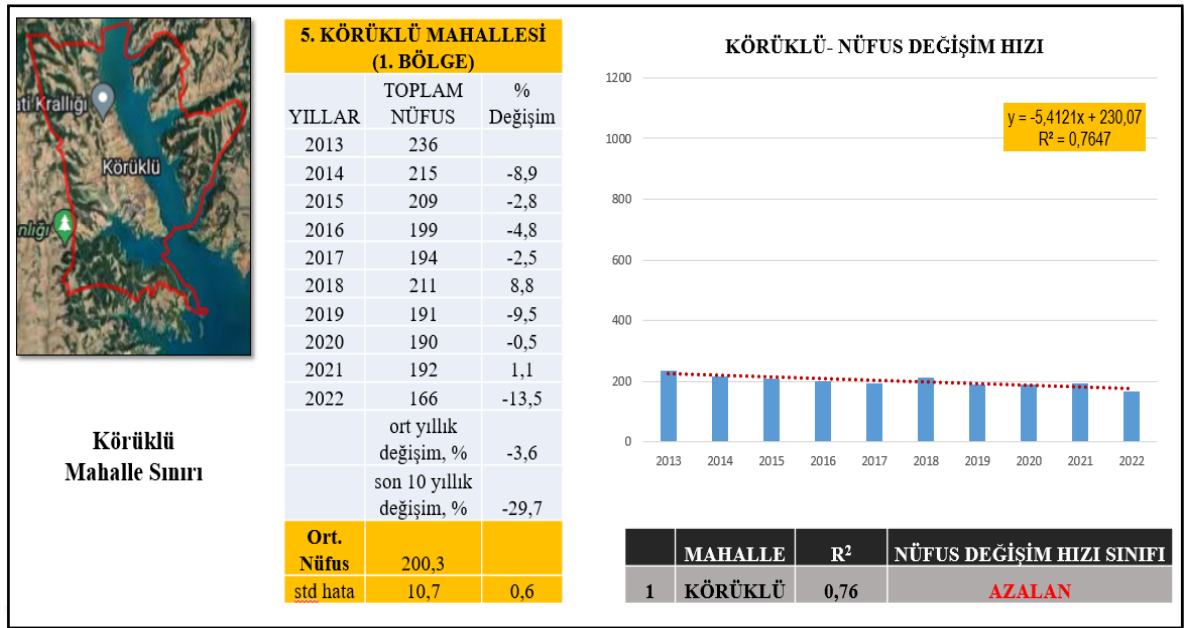
Şekil 4.9. “Belirgin Azalan” Sınıfta Yer Alan Kırıklı Mahallesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği

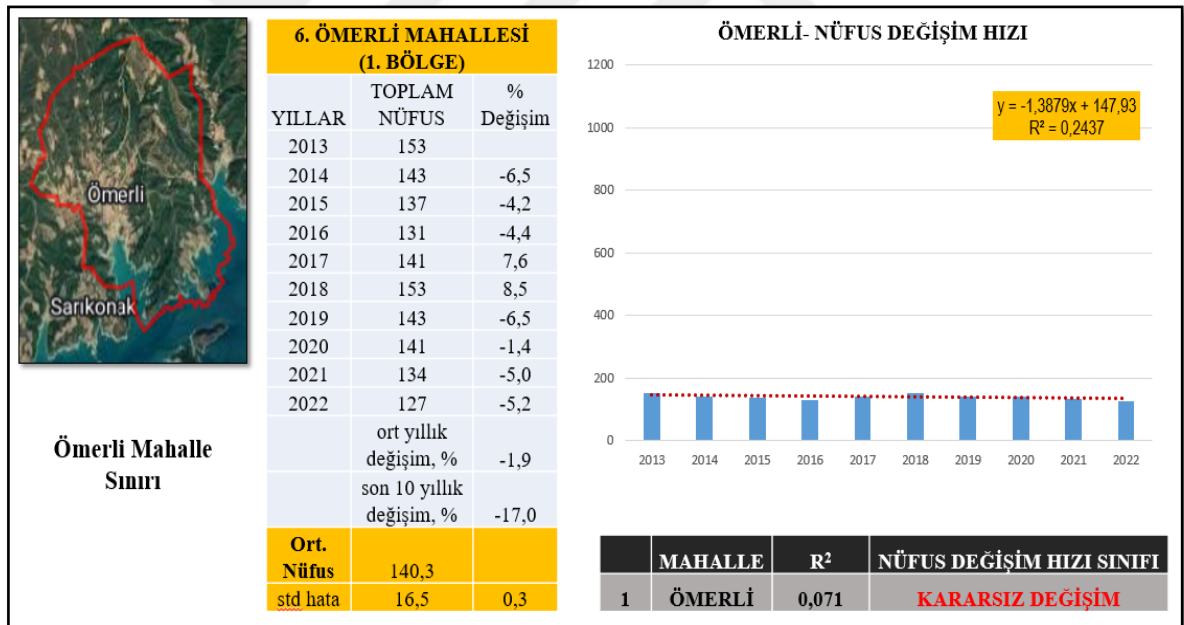
Şekil 4.10. “Kararsız Değişim” Sınıfta Yer Alan Selampınar Mahallesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği

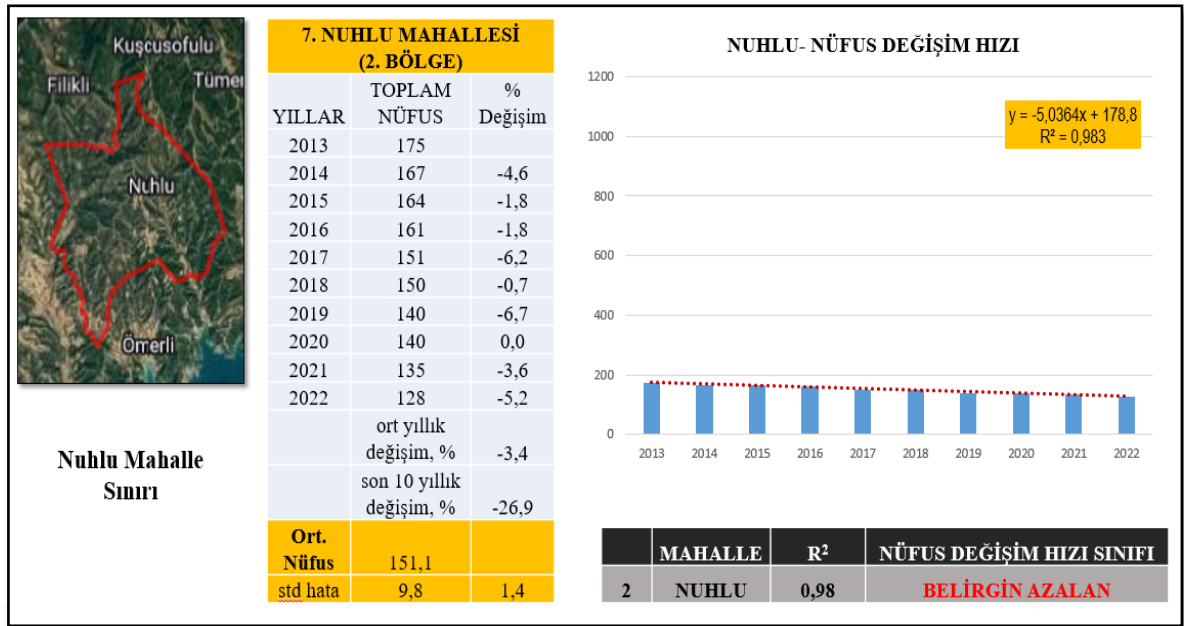
Şekil 4.11. “Kararsız Değişim” Sınıfta Yer Alan Bucak Mahallesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği

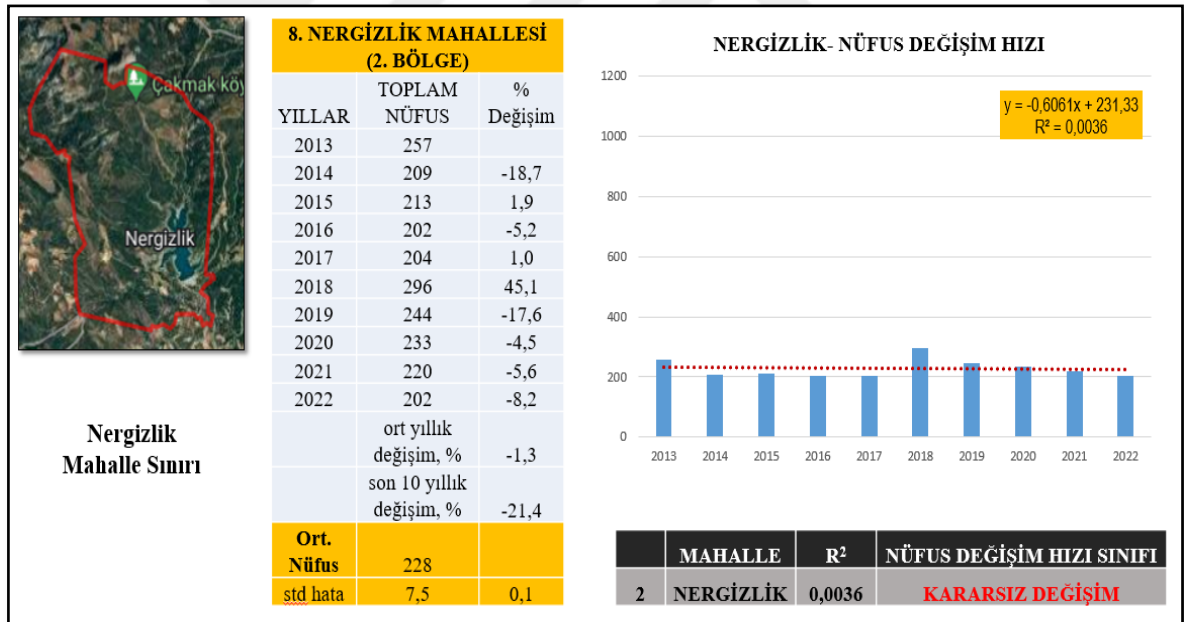
Şekil 4.12. “Azalan” Sınıfta Yer Alan Körüklü Mahallesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği

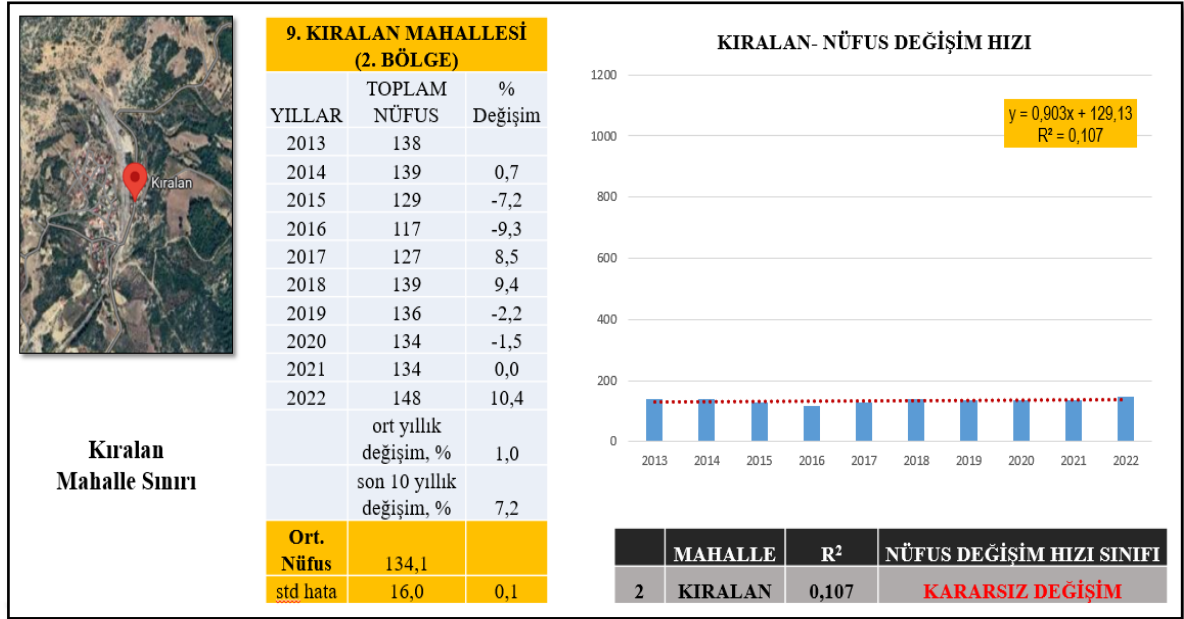
Şekil 4.13. “Kararsız Değişim” Sınıfta Yer Alan Ömerli Mahallesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği

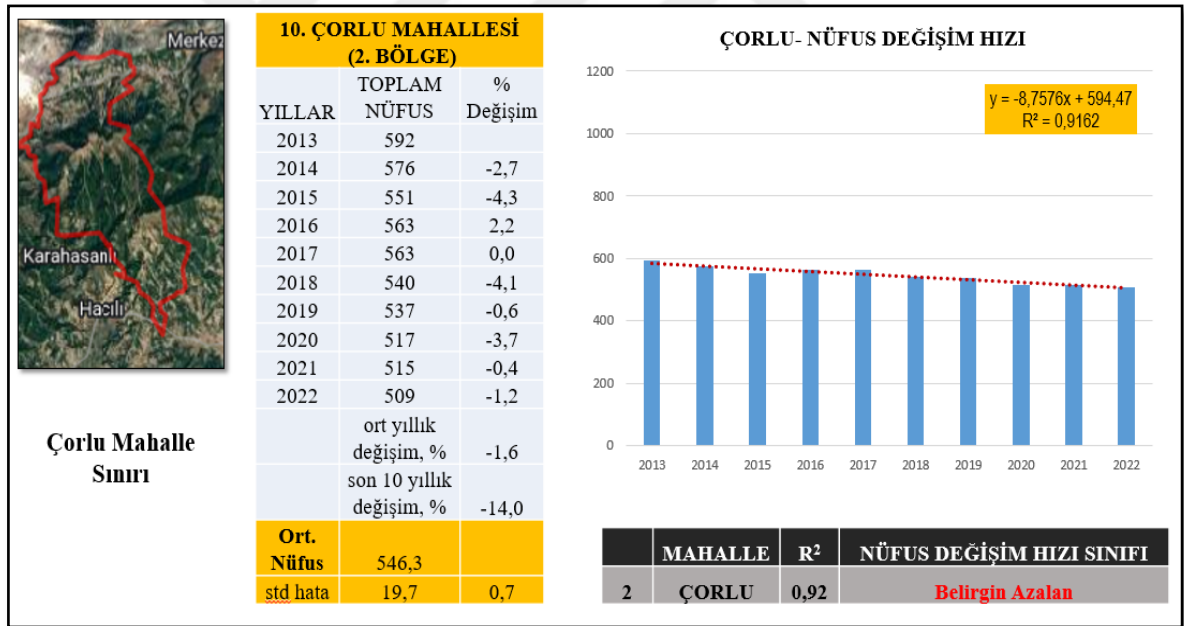
Şekil 4.14. “Belirgin Azalan” Sınıfta Yer Alan Nuhlu Mahallesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği

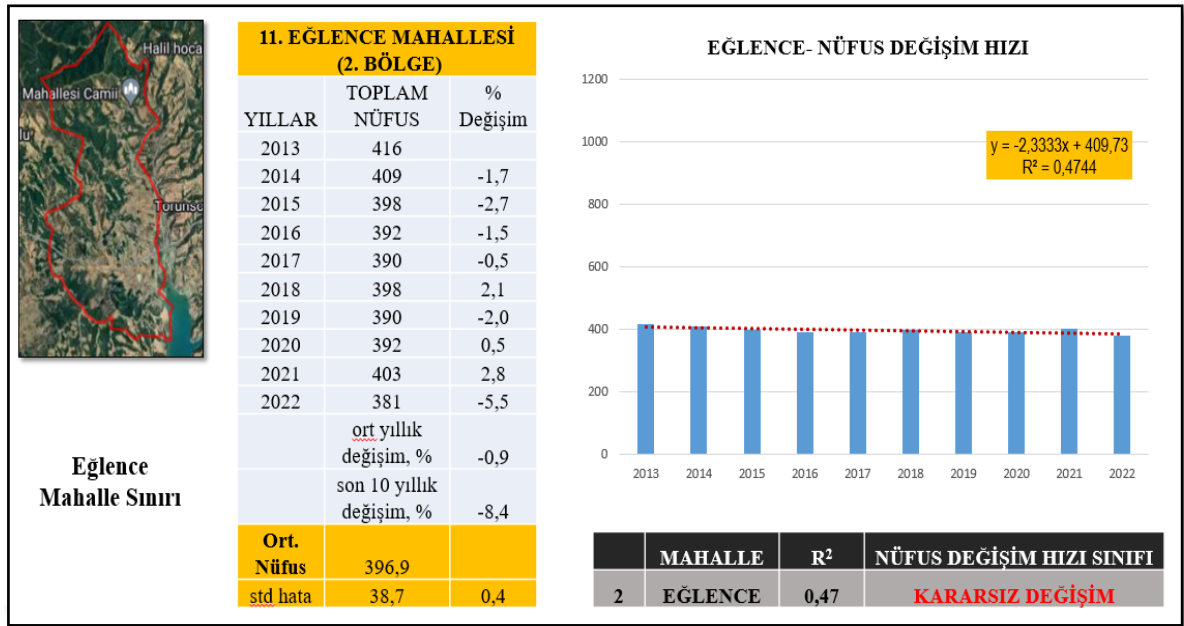
Şekil 4.15. “Kararsız Değişim” Sınıfta Yer Alan Nergizlik Mahallesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği

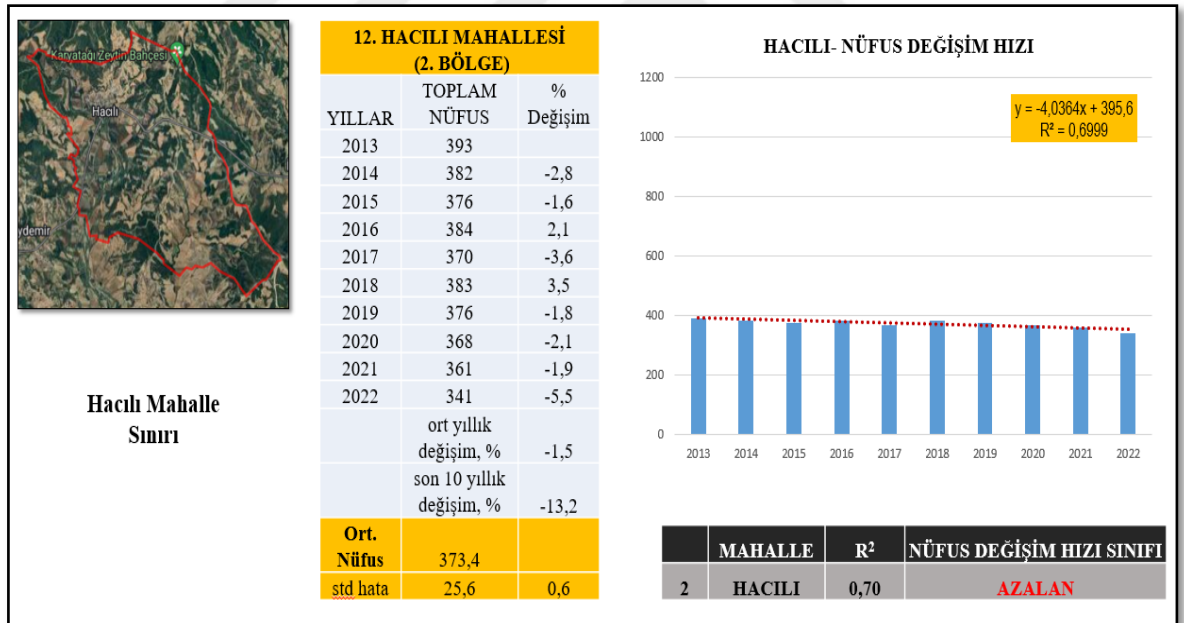
Şekil 4.16. “Kararsız Değişim” Sınıfta Yer Alan Kıralan Mahallesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği

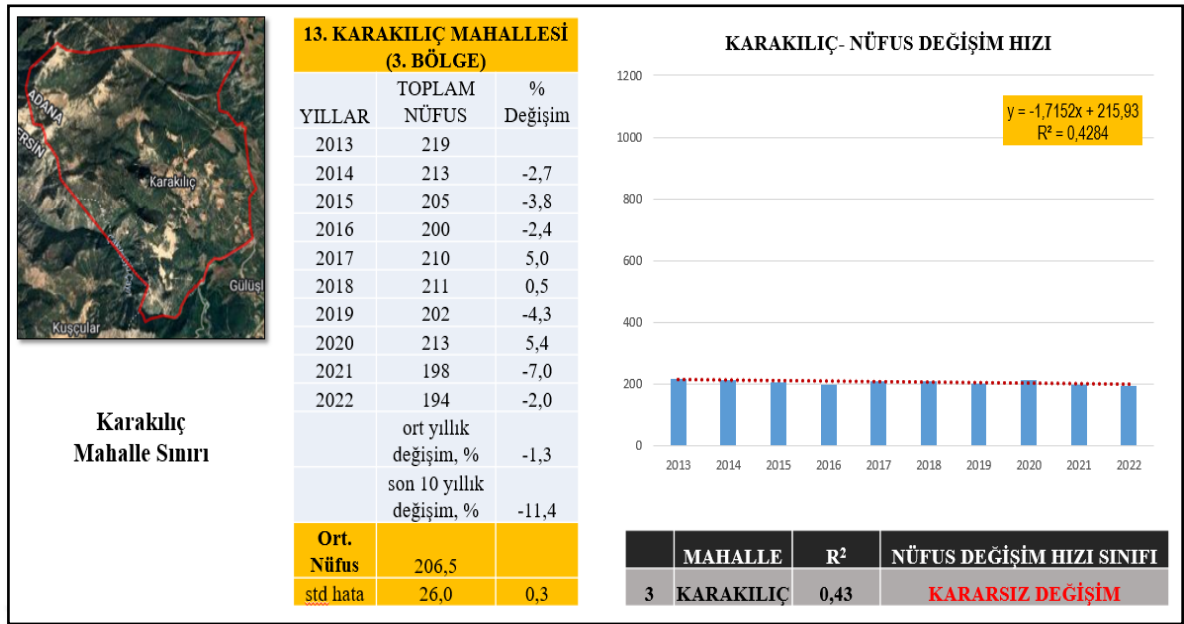
Şekil 4.17. “Belirgin Azalan” Sınıfta Yer Alan Çorlu Mahallesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği

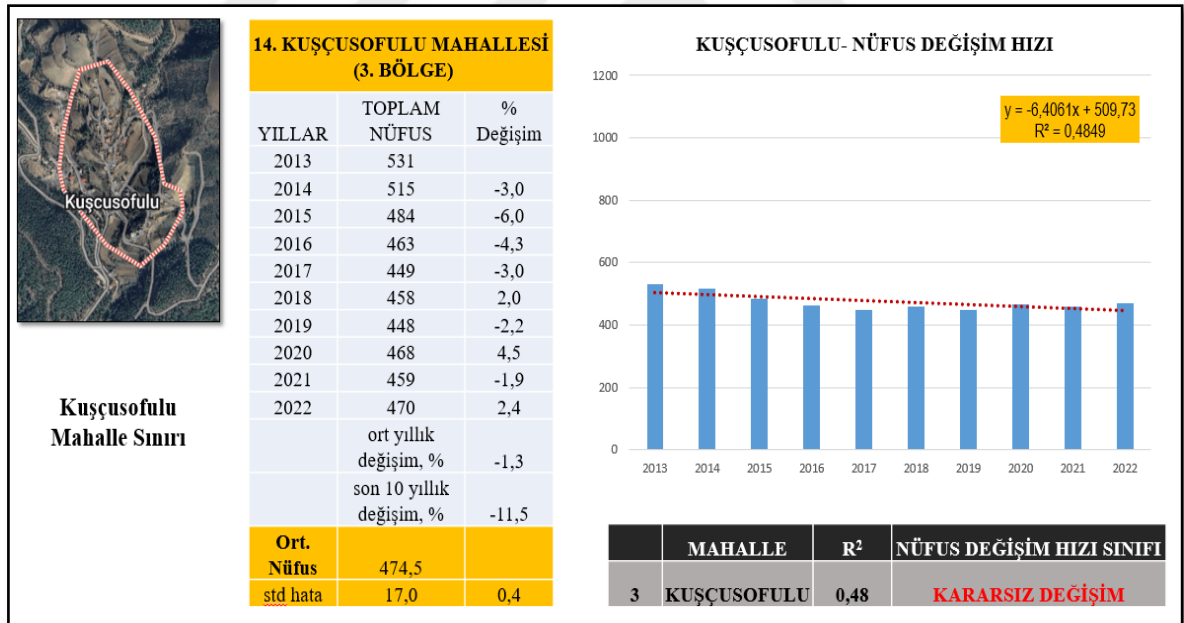
Şekil 4.18. “Kararsız Değişim” Sınıfta Yer Alan Eğlence Mahallesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği

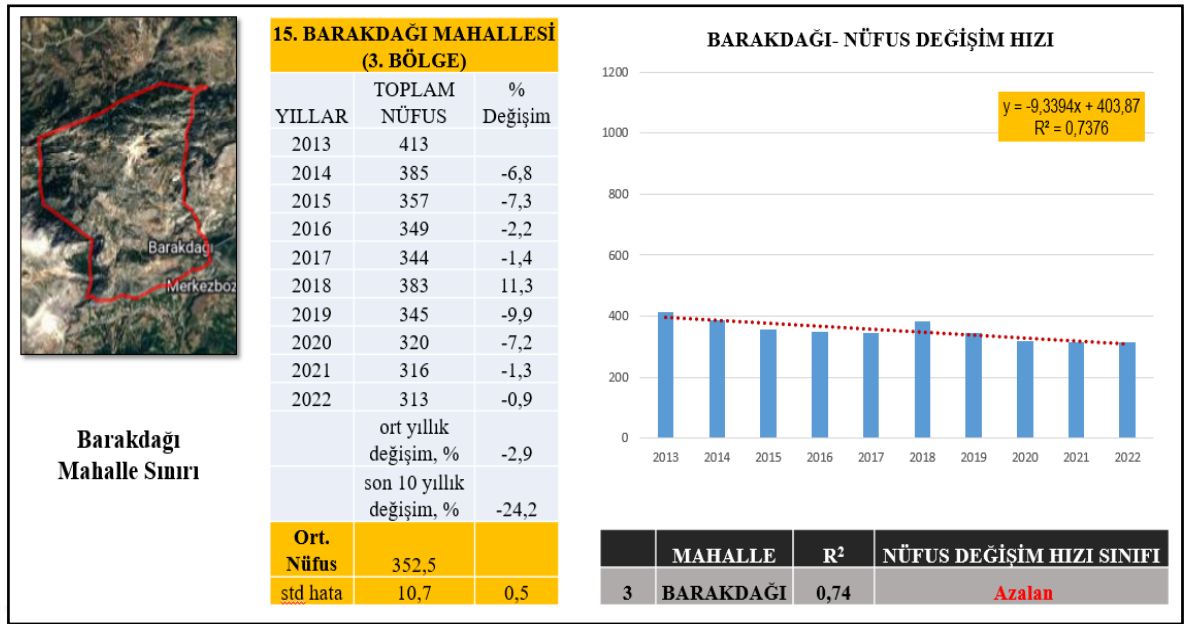
Şekil 4.19. “Azalan” Sınıfta Yer Alan Hacılı Mahallesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği

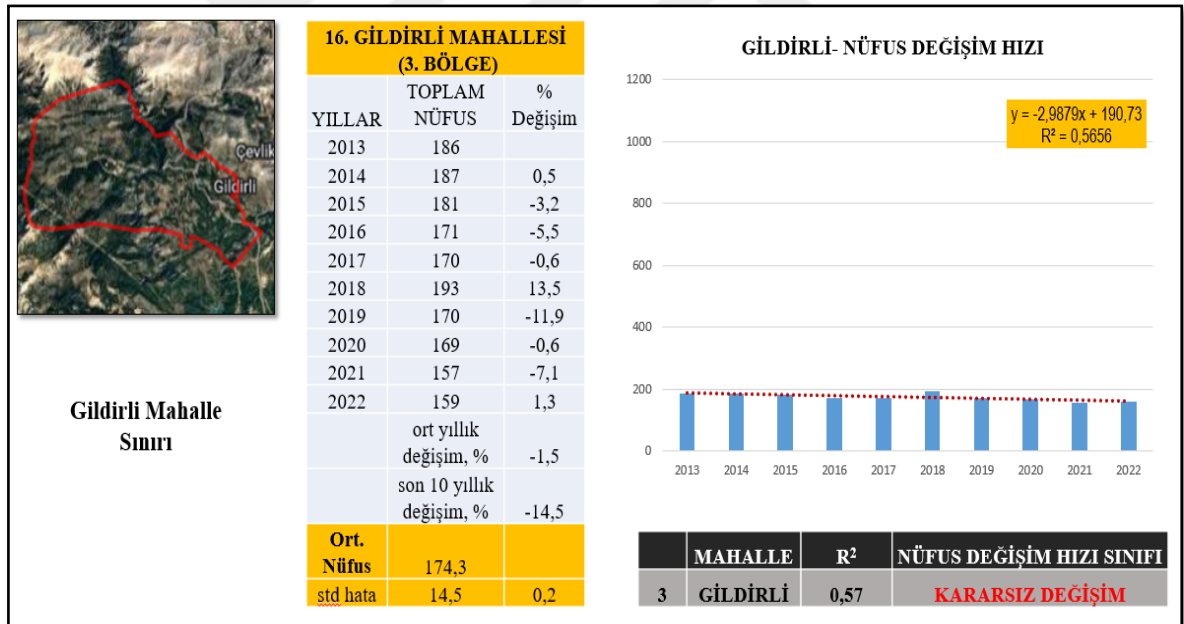
Şekil 4.20. “Kararsız Değişim” Sınıfta Yer Alan Karakılıç Mahallesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği

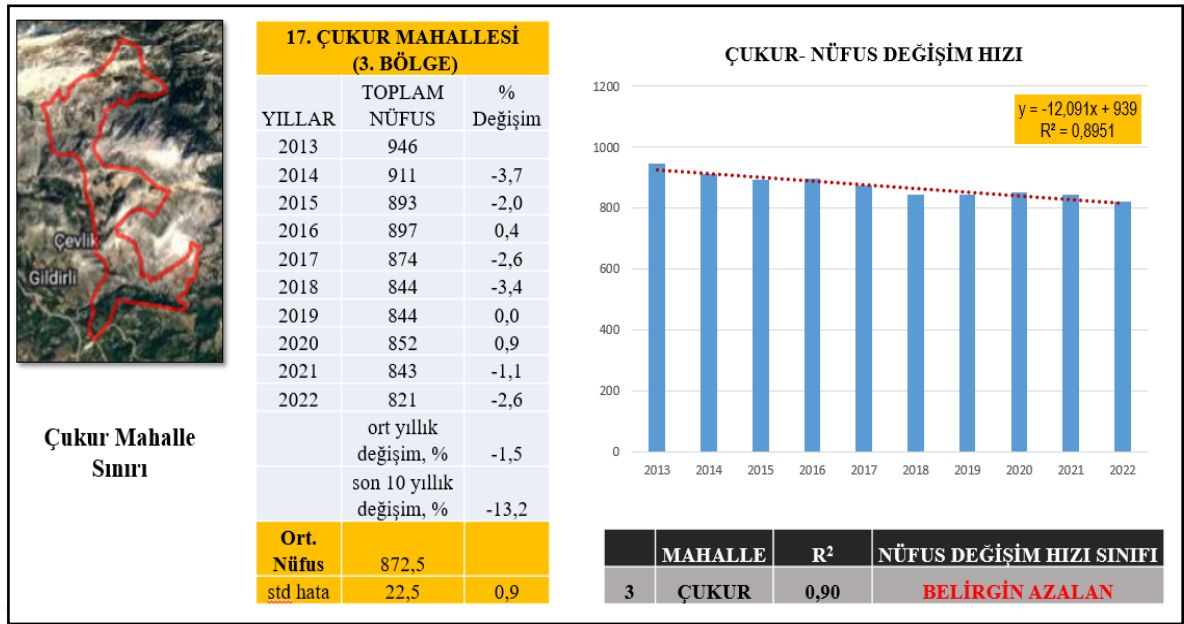
Şekil 4.21. “Kararsız Değişim” Sınıfta Yer Alan Kuşçusofulu Mahallesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği

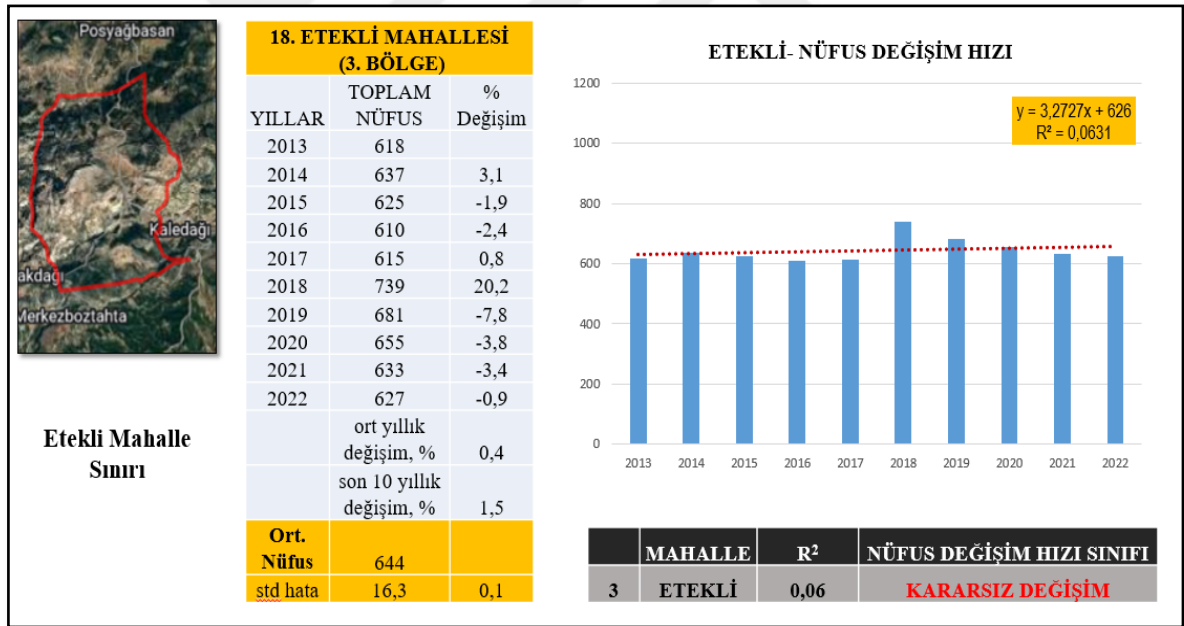
Şekil 4.22. “Azalan” Sınıfta Yer Alan Barakdağı Mahallesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği

Şekil 4.23. “Kararsız Değişim” Sınıfta Yer Alan Gildirli Mahallesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği

Şekil 4.24. “Belirgin Azalan” Sınıfta Yer Alan Çukur Mahallesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği

Şekil 4.25. “Kararsız Değişim” Sınıfta Yer Alan Eteklî Mahallesi’ne Ait Nüfus Değişim İstatistiği

İlgili mahallelere ait bölgesel nüfus değişim hızının açıklandığı analizlerin özeti Çizelge 4.7’de verilmiştir.

Çizelge 4.7. 18 mahalleye ait nüfus değişim analizi verileri

SAYI	MAHALLE (KÖY)	BÖLGE	SON 10 YILLIK DEĞİŞİM (%)	NÜFUS DEĞİŞİM HIZI SINIFI
1	Bekirli Mahallesi	1.Bölge	-7,4	Azalan
2	Kırıklı Mahallesi	1.Bölge	-10,2	Belirgin Azalan
3	Selampınar Mahallesi	1.Bölge	-5,2	Kararsız Değişim
4	Bucak Mahallesi	1.Bölge	-7,1	Kararsız Değişim
5	Körüklü Mahallesi	1.Bölge	-29,7	Azalan
6	Ömerli Mahallesi	1.Bölge	-17	Kararsız Değişim
7	Nuhlu Mahallesi	2.Bölge	-26,9	Belirgin Azalan
8	Nergizlik Mahallesi	2.Bölge	-21,4	Kararsız Değişim
9	Çorlu Mahallesi	2.Bölge	-14	Belirgin Azalan
10	Eğlence Mahallesi	2.Bölge	-8,4	Kararsız Değişim
11	Karakılıç Mahallesi	2.Bölge	-11,4	Kararsız Değişim
12	Hacılı Mahallesi	2.Bölge	-13,2	Azalan
13	Kıralan Mahallesi	3.Bölge	7,2	Kararsız Değişim
14	Kuşçusofulu Mahallesi	3.Bölge	-11,5	Kararsız Değişim
15	Barakdağı Mahallesi	3.Bölge	-24,2	Azalan
16	Gildirli Mahallesi	3.Bölge	-14,5	Kararsız Değişim
17	Çukur Mahallesi	3.Bölge	-13,2	Belirgin Azalan
18	Etekli Mahallesi	3.Bölge	1,5	Kararsız Değişim

Karaisalı’da yürütülen mahalle ölçeğindeki nüfus değişim hızı istatistikleri sınıflandırılarak ilgili grafik ve tablolarda detaylı açıklamaları verilmiştir. Yapılan değerlendirme sonucunda görüldüğü üzere, 1. ve 2. bölgelerden seçilen mahallelerin son 10 yıldaki nüfus düşüşü, 3. bölgedeki mahallelere kıyasla nispeten daha fazla olmuştur. Bu azalış, mahallelerin kente yakınlığı, ulaşım kolaylığı, sosyal refah olanaklarının varlığı, ekonomik katma değer ve istihdam çeşitliliği, tarımsal üretimin rolü ve modern tarım tekniklerinin varlığı vb. birçok altyapı, ekonomi ve sosyal nedenlere bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Nüfus istatistiklerinin analizi ve değişim eğiliminin belirlenmesi, ilgili mahallelerde yapılacak daha detaylı sosyo-ekonomik esaslı çalışmalarla irdelenmek zorundadır. Dolayısıyla bu değerlendirmelere bağlı olarak, mahallelerden düzenli göçü açıklayan değişkenlerin belirlenip (Güreşçi, 2011), azalmanın önüne geçildiği yeni yaşam modeli önerileri ile uygun planlama çalışmalarının yürütülmesi bir zorunluluk olarak görülmektedir.

4.6. Karaisalı'daki Nüfus Değişiminin Kırsal Kalkınma Politikalarıyla İlişkisi

Karaisalı özelinde yapılan detaylı nüfus değişim hızı analizinden sonra, genel ve üst ölçekli bir değerlendirme olan Türkiye'deki mevcut kırsal kalkınma politikaları incelenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda, Karaisalı ilçesinde yıllar içerisinde gözlemlenen nüfus değişim hızının sadece yerel dinamiklerle ilgili olmadığı, aynı zamanda ulusal düzeyde uygulanan kırsal kalkınma politikalarıyla da doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Özellikle kırsal alanlardaki nüfus azalması, genç nüfusun kentlere göç etmesi, tarımsal faaliyetlerin zayıflaması, gibi olguların genellikle kırsal kalkınma politikalarının etkileriyle doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Tarım ve hayvancılık sektörlerinde yaşanan yapısal dönüşümler, küçük ölçekli üreticilerin ekonomik sürdürülebilirliklerini tehdit etmekte ve bu durum kırsal nüfusun azalmasında belirleyici bir rol oynamaktadır. Tarımsal desteklerin yetersizliği ve/veya etkin kullanılamaması üretim maliyetlerinin artması, genç nüfusun tarımsal faaliyetlerden uzaklaşarak kentlere yönelmesine neden olmaktadır. Bu durum, kırsal kalkınma stratejilerinin sorgulanması ve mevcut politikaların yeterliliğinin gözden geçirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla, Karaisalı örneğinden hareketle Türkiye genelindeki kırsal kalkınma politikalarının ne ölçüde etkili olduğu, hedeflerine ulaşip ulaşmadığı ve kırsal alanlarda yaşayan nüfusun yaşam kalitesine nasıl yansıdığı değerlendirilmelidir.

4.6.1. Karaisalı'daki Nüfus Değişim Analizinin Mevcut Kırsal Kalkınma Politikaları Bağlamında Değerlendirilmesi

Karaisalı'daki nüfus değişimi, kırsal kalkınma politikalarının kapsamı, etkinliği ve yerel ihtiyaçlara uyumu ile doğrudan ilişkilidir. Mevcut politikaların incelenmesi sonucunda yeterli kapsayıcılıkta ve yerel ihtiyaçlarla uyumlu olmaması, kırsal alanlarda yaşayan bireylerin ekonomik, sosyal ve kültürel olarak desteklenmesini engellemekte ve bu durum, kırsal alanda nüfus azalmasının görülmesiyle sonuçlanmaktadır (Acar, 2019). Karaisalı'daki nüfus değişimi, kırsal kalkınma politikalarıyla hem doğrudan hem de dolaylı olarak bir etkileşim içerisinde. Kırsal kalkınma politikaları ve stratejilerinin Karaisalı kırsalı üzerindeki etkisi 5 madde aşağıda verilmiştir.

❖ Tarım ve Hayvancılığa Yönelik Politikaların Etkisi,

Karaisalı gibi kırsal ilçelerde geçim kaynağı büyük oranda tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Ancak son yıllarda uygulanan tarım politikalarının küçük çiftçiye desteklememesi (örneğin, destekleme primlerinin azalması, küçük üreticilerin korunmaması), köylülerin geçim kaynaklarını kaybetmesine neden olmuştur. Bu durum, genç nüfusun tarımdan uzaklaşarak şehirlere göç etmesini teşvik etmektedir.

❖ **Kırsal Altyapı Yatırımları ve Hizmetlerin Dağılımı,**

Kırsal kalkınma politikalarının önemli bir amacı, sağlık, eğitim, ulaşım gibi kamu hizmetlerinin kırsal alanlara ulaştırılmasıdır. Bu hizmetlerin eksikliği veya amacına uygun olamayan şekillerde uygulanması, nüfusun kentlere yönelmesine neden olmaktadır. Karaisalı'nın bazı mahallelerinde sağlık ocağı, taşınmalı eğitim veya yol sorunu gibi temel altyapı hizmeti eksiklikleri doğrudan göçü hızlandırmaktadır. Kırsal kalkınma sadece ekonomik teşviklerle değil, aynı zamanda altyapı ve kamu hizmetlerinin bütüncül bir yaklaşımla geliştirilmesiyle mümkün olmaktadır. Dolayısıyla, Karaisalı'da mevcut altyapı hizmetlerindeki yetersizlik ve hizmet açıkları, kırsal yaşamın cazibesini azaltmakta ve özellikle genç nüfusun kentlere göç etmesinde önemli bir etken olarak görülmektedir (Uslu, 2023).

❖ **Kırsal Kalkınma Destek Programlarının Etkinliği (IPARD, KÖYDES vb.),**

AB destekli IPARD programları veya KÖYDES gibi projeler, bazı kırsal yerleşimlerde girişimciliği, tarımsal yatırımı teşvik etmektedir. Ancak bu destekler Karaisalı özelinde incelendiğinde, etkin biçimde uygulanmamasıyla birlikte belirli kesimlere ulaşarak nüfusun genelinde etkisi sınırlı kalmıştır. Bu desteklerin Karaisalı'da sınırlı sayıda girişimciye ulaştığı, başvuru sürecindeki karmaşıklıklar, bilgilendirme eksiklikleri ve teknik kapasite yetersizliği nedeniyle desteklerden etkin bir şekilde yararlanılmadığı görülmektedir. Dolayısıyla uygulama konusunda etkisini tam anlamıyla gösteremeyen, bu program ve projeler, yerel halkın devletten beklentisinin azalarak umudunu yitirmesine ve alternatif geçim kaynakları için dışarıya yönelmesine neden olmaktadır

❖ **Eğitim ve Gençlik Politikalarının Etkisi,**

Karaisalı kırsalı incelendiğinde, gençler için istihdam ve eğitim olanaklarının yeterince gelişmemiş olması, üniversite veya iş imkânı için dışarı çıkan gençlerin geri dönmemesine neden olmaktadır. Bu durum uzun vadede nüfusun yaşlanması ve azalmasına neden olmaktadır. Kent merkezlerine göçün yoğunluğu ve özellikle genç nüfus oranında ciddi düşüşlerin meydana gelmesi ilçenin demografik yapısında kırılmalara yol açmaktadır.

❖ **Turizm ve Alternatif Gelir Kaynakları Geliştirme Politikaları,**

Karaisalı doğal kaynak değerleri bakımından zengin bir kırsal yerleşim alanı olmakla birlikte, doğa turizmi (örneğin, Kapıkaya Kanyonu, Varda Köprüsü vb.) açısından yüksek potansiyele sahip bir ilçedir. Ancak bu potansiyel değerler yeterince değerlendirilmemekte, yerel halk için ek gelir imkânları oluşturmamaktadır. Dolayısıyla bu durum, kırsalda yaşayan yerel halkın ve özellikle gençlerin farklı turizm alternatifleri için göç etmelerine neden olmaktadır.

Yapılan analiz sonucunda, yerel bulgularla ulusal politikalar arasındaki mikro ve makro ölçekte ilişkinin kurulması, Çizelge 4.8'de verilen bilgiler doğrultusunda bütünlük sağlanması hedeflenmiştir.

Çizelge 4.8. Karaisalı yerelindeki bulgular ve ulusal politikalarla olan ilişkisi, yeni model ihtiyacı

Analiz unsuru	Karaisalı Örneği (Mikro Düzey)	Türkiye Geneli ile Bağlantı (Makro Düzey)
Nüfus Eğilimi	Nüfus azalmakta, kırsal göç yoğun.	Türkiye genelinde kırsal alanlarda benzer göç eğilimleri gözleniyor.
Temel Sorunlar	Tarımsal gelir düşüklüğü, genç göçü, hizmet eksikliği, dijital altyapı sorunları.	Kırsal kalkınma politikalarının sınırlı etkisi, uygulamada eşitsizlikler, kırsalın cazibesini yitirmesi.
Destek Programlarının Durumu	IPARD, KÖYDES gibi programlardan sınırlı yararlanma, bürokratik engeller ve düşük farkındalık.	Ulusal programların çoğu kırsal bölgede etkin biçimde uygulanamaması, uygulama alanı ile ihtiyaç alanı arasındaki uyumsuzluk, geri bildirim mekanizmalarının zayıflığı.
Sonuçlar	Kırsalda yaşlı nüfus artışı, üretim kaybı, göç hızlanması, kırsal mahallelerde sosyo-ekonomik çözülme.	Türkiye genelinde kırsal çözülme; benzer yapısal dönüşüm, kırsal alanlarda ekonomik ve demografik anlamda küçülme.
Bağlantı Kurulan Politika Alanı	Kalkınma politikalarının yereldeki yetersizliği.	Kırsal kalkınma politikalarının etkisinin ulusal düzeyde ele alınma gerekliliği.
Yeni Model Gereksinimi	Karaisalı'daki yerel ve politik çözümler sadece destekle değil, yaşam kalitesine yönelik bütüncül bir dönüşüm ihtiyacını ortaya koymaktadır.	“Tarıma Dayalı” kalkınma anlayışından çıkılarak, sosyal altyapı, dijitalleşme, gençlere yönelik teşvikler ve kırsalda yaşam değerini artıran yaklaşımlar gerekmektedir.
Vurgu	Yerelden ulusala geçiş, hiyerarşik bir analizin sonucudur. Karaisalı'daki durum üst ölçekli bir sistemin parçasıdır.	Planlama sistemlerinde olduğu gibi, üst ölçekli (makro) politika belgelerinde yer alan stratejilerdeki çözümler etkisini alt ölçekli (mikro) politika hedeflerindeki sapsmalara dönüşerek göstermektedir.

Karaisalı ilçesinde nüfusun azalması ve kırsal çözülmenin hızlanması, yalnızca bölgesel bir olgu olmayıp Türkiye genelinde birçok kırsal yerleşimde benzer biçimde yaşanmaktadır. Sonuç olarak, Karaisalı'daki nüfus değişim analizi incelendiğinde, mevcut kırsal kalkınma politikalarının bölge üzerindeki etkinliği, kapsayıcılığı ve sürekliliğinin yetersiz olduğu görülmektedir. Yetersiz ve merkezden kopuk uygulamalar, nüfusu yerinde tutmakta zorlanarak göçü tetiklemektedir. Bu durum bölgenin demografik yapısında kırılmalara yol açarak bölgeyi olumsuz etkilemeye devam etmektedir. Dolayısıyla, kırsal kalkınma politikalarının kapsamı, hedef kitlesi ve uygulama yöntemlerinin daha geniş bir perspektiften değerlendirilmesi gerekmektedir. Yerel ihtiyaçlarla

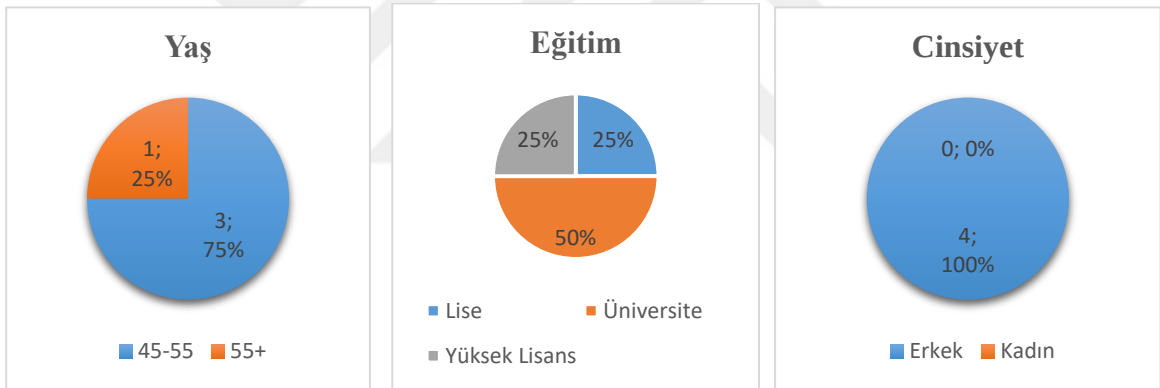
uyumlu, hedefe yönelik kalkınma politikalarının bölge üzerinde bir araç olarak kullanılması nüfusun korunmasına ve geri dönüşün teşvikine olumlu yönde katkı sağlayabilir.

4.7. Anketlerin Değerlendirilmesi

4.7.1. Yetkililere Uygulanan Anket Sonuçları

Adana'nın Karaisalı ilçesinde bulunan devletin ilgili kurumlarında kırsal kalkınma sürecinde aktif olarak görev yapan ve/veya sürece hakim kişilerin, kırsal kalkınma konusunda bilgi, fikir ve strateji düzeyleri ile görüşlerini belirlemek amaçlı yapılan anket çalışması aşağıda belirlenen sorulara cevaplar aranarak gerçekleştirilmiştir. Anket çalışması 14 Nisan 2025 ile 18 Nisan 2025 tarihleri arasında birebir görüşme yöntemi ile uygulanmıştır. Bölgede bulunan Karaisalı Belediyesi ve Karaisalı İlçe Tarım Müdürlüğü olmak üzere 2 kurumdan toplam 4 kişiyle yürütülen anket çalışmasının sonuçları değerlendirilirken Excel Programı kullanılmıştır.

Katılımcıların *Demografik Bilgilerini* belirlemek amacıyla Şekil 4.26'daki gibi, yaş, cinsiyet ve eğitim durumları olmak üzere 3 soru yöneltilmiştir.

Şekil 4.26. Yetkililerin Yaş, Cinsiyet, Eğitim Durumlarının Belirlenmesi

Katılımcılara yöneltilen “Görev yaptığınız kurum/kuruluş hangisidir?” sorusuna ise 4 kişi olarak belirlenen katılımcılardan, Karaisalı İlçe Tarım Müdürlüğü’nden 1 müdür ve 1 personel olmak üzere 2 kişi; Karaisalı Belediyesi’nden ise 1 Başkan Vekili ve 2014-2024 dönemleri arasında belediye başkanlığı yapan eski dönem başkanı olmak üzere 2 kişi yanıt vermiştir.

Nüfus ve Demografik yapının belirlenmesi için toplamda 2 soru yöneltilmiştir. Katılımcılara yöneltilen nüfus artışı ve göç konusunda verilen cevap ve yüzdeleri Çizelge 4.9’da verilmiştir.

Çizelge 4.9. Nüfus artışı ve göç konusunda kullanılan yerel yönetim stratejileri

1-Mahallenizdeki nüfus artışı ve göç konusunda yerel yönetim hangi stratejiler kullanılıyor?	S	%
Kırsal göçü engellemek	0	0
Nüfus artışını desteklemek	0	0
Genç nüfusu tutmak	3	75,0
Diğer	1	25,0

Nüfus ve Demografik yapının belirlenmesinde kullanılan 2. Sorunun yüzde değerleri ise Çizelge 4.10'da verilmiştir.

Çizelge 4.10. Kırsal yaşamda ekonomik ve sosyal kalkınmayı sağlamak amaçlı alınması gereken önlemler

2-Yerel yönetimlerin, kırsal yaşamda ekonomik ve sosyal kalkınmayı sağlamak amaçlı hangi önlemleri alması gerekir?	S	%
Girişimcilik faaliyetlerine destek verilebilir	0	0
Mesleki eğitim programları sağlanabilir	0	0
Halk eğitim merkezleri açılabilir	0	0
Ulaşım olanakları geliştirilebilir	0	0
Diğer altyapı (enerji, sağlık, internet...) olanaklarının geliştirilmesi	0	0
Tarım dışı faaliyetlerin geliştirilmesi	0	0
Ortak sosyal yaşam alanları tasarlanabilir	0	0
Diğer	4	100

Kırsalda yaşam kapsamında alınması gereken önlemler arasında ulaşım olanakları, altyapı olanakları gibi temel ihtiyaçların yanında, sosyal olanakların geliştirilmesi amaçlı ortak yaşam alanlarının tasarlanması, mesleki eğitim programları gibi önemli hususlar yer almaktadır.

Katılımcılara yöneltilmek üzere, *Ekolojik ve Kültürel Kaynaklar* başlığı kapsamında toplam 5 soru belirlenmiştir. Sürdürülebilir kullanım amaçlı geliştirilen projelere dair yüzdeler Çizelge 4.11'de belirtilmiştir.

Çizelge 4.11. Ekolojik açıdan sürdürülebilir kullanım için geliştirilen projeler

1-Ekolojik açıdan sürdürülebilir kullanım için yerel kurumunuz hangi projeleri geliştirmektedir?	S	%
Yenilenebilir enerji	3	42,9
Su kaynakları yönetimi ve koruma	2	28,6
Toprak erozyonu önleme	0	0,0
Atık toplama ve bertarafı	0	0,0
Orman koruma faaliyetleri	0	0,0
Diğer	2	28,6

Yöneltlen sorulardan %42,9 katılım payı alan Yenilenebilir enerji, kurumların en çok üzerinde durduğu ve geliştirmekte olduğu ekolojik konu olmuştur.

Ekolojik ve Kültürel Kaynaklar başlığı kapsamında yöneltlen 2. Soru ekolojik dengenin korunması amaçlı kurumların diğer kurumlar ile işbirliğinin yeterliliği üzerine olmuştur. Çizelge 4.12’de verilen cevaplar ve oyları gösterilmiştir.

Çizelge 4.12. Ekolojik dengenin korunması ve sosyal kalkınma için yapılan işbirliğinin yeterliliği

2-Ekolojik dengenin korunması ve sosyal kalkınma için kurumunuzun diğer kurumlar, STK’lar ve yerel halk ile olan işbirliği yeterli midir?	S	%
Evet	2	50,0
Kısmen	1	25,0
Hayır	1	25,0
Diğer	0	0

Yapılan oylamada görüldüğü gibi ilgili kurumların verdiği cevapların %50’si Evet oyu alsada, %25 Kısmen ve %25 Hayır oyları ile tam bir yeterlilik sağlanamadığı görülmektedir.

Kurumların ekosistemin sürdürülebilirliği ve sosyal kalkınma bağlamında odaklandığı başlıklar Çizelge 4.13’te verilmiştir.

Çizelge 4.13. Ekosistemin sürdürülebilirliği ve sosyal kalkınmanın sağlanması için odak konular

3-Kurumunuz, ekosistemin sürdürülebilirliği ve sosyal kalkınma sağlaması için hangi konu başlığına odaklanması gerekir?	S	%
Doğal kaynakların korunması	0	0
Ekolojik denge	1	20,0
Çevre kirliliği	1	20,0
Ekonominin geliştirilmesi	2	40,0
Diğer(Hepsi)	1	20,0

Bölgede ekonomik yetersizliği gidermek amaçlı yapılan çalışmaların çoğunlukta olduğu, ekonominin geliştirilmesi başlığının %40 katılım payı ile en çok oyu almasıyla desteklenmiştir.

Kurumlarda, kültürel ürünlerin korunması ve tanıtımı konusunda yürütülen çalışmalar Çizelge 4.14’te verilmiştir.

Çizelge 4.14. Kültürel ürünlerin korunması ve tanıtımı ile ilgili çalışmalar

4-Bölgenizde kültürel ürünlerin korunması ve tanıtımı konusunda hangi çalışmaları yürütüyorsunuz?	S	%
Yerel ürünler için pazar	3	42,9
Festivaller	3	42,9
Tarihi ve kültürel eğitimler	1	14,3
Diğer(Hepsi)	0	0

Bölgedeki kültürel değerlerin korunmasına yönelik hangi işbirliklerinin yapılması gerektiği konusu Çizelge 4.15'te incelenmiştir.

Çizelge 4.15. Kültürel değerlerin korunmasına yönelik işbirlikleri

5-Kültürel değerlerin korunmasına yönelik ne tür işbirlikleri yapılmalıdır?	S	%
Yerel halk ile işbirliği geliştirilmelidir	0	0
Diğer yetkili kurumlarla işbirliği geliştirilmelidir	0	0
STK ile işbirliği geliştirilmelidir	0	0
Eğitim kurumları ile eğitim programları düzenlenmelidir.	0	0
Diğer(Hepsi)	4	100

Kurumlarda yürütülen çalışmalardan *Turizm ve Rekreatyonel Kaynaklara* yönelik bilgi alabilmek amaçlı toplam 4 soru belirlenerek katılımcılara uygulanmıştır. Bölgedeki turizm faaliyetlerinin cazip hale getirilmesi amacıyla yürütülmesi gereken çalışmalar Çizelge 4.16'da verilmiştir.

Çizelge 4.16. Bölgedeki turizm faaliyetlerinin cazip hale getirilmesi

1-Bölgenizde turizm faaliyetlerini cazip hale getirmek amacıyla hangi konuya yönelik çalışmalar yürütülmelidir?	S	%
Geleneksel el sanatlarının tanıtımı	0	0
Kültürel değerlerin tanıtımı	0	0
Geleneksel yemeklerin tanıtımı	0	0
Tarihi mekanların tanıtımı	0	0
Doğal varlıkların (mağara, şelale, anıt ağaç...) tanıtımı	0	0
Diğer(Hepsi)	4	100

Bölgedeki turizm faaliyetlerinin daha cazip hale getirilmesi için belirlenen kriterlerin hepsi seçilerek el sanatları, yöresel yemekler, doğal varlık ve tarihi mekan tanıtımları gibi konular %100 oy almıştır.

Turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi için gerekli altyapı yatırımları Çizelge 4.17'de belirlenmiştir.

Çizelge 4.17. Turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi için gerekli altyapı yatırımları

2-Bölgenizdeki turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi için hangi kurumsal altyapı yatırımlarına ihtiyaç vardır?	S	%
Ulaşım ve taşımacılık	4	57,1
Güzergeah planlama	3	42,9
El sanatları	0	0,0
Yemek atölyeleri	1	14,3
Diğer	0	0,0

Yöneltlen soruya katılımcıların verdiği cevaplardan turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi için gerekli kurumsal altyapı ihtiyaçları arasında en önemli kriter %57,1 katılım payı ile ulaşım ve taşımacılık konusu olmuştur.

Turizmin kırsal kalkınma ile olan ilişkisinin belirlenmesi ve gerekli stratejilerin ortaya konması bağlamında sorulan soruya verilen yanıtlar Çizelge 4.18'deki gibi olmuştur.

Çizelge 4.18. Turizmin kırsal kalkınmaya katkısını arttırmak için izlenmesi gereken stratejiler

3-Turizmin kırsal kalkınmaya katkısını arttırmak için hangi stratejiler izlenmeli?	S	%
Ekoturizm ve doğa turizmine yönelik faaliyetler geliştirilmelidir	0	0
Tarımsal ürün pazarı	0	0
Yerel ürün pazarı	0	0
Pansiyonculuk konusunda desteklerin sağlanması	0	0
Tanıtım malzemelerinin hazırlanması ve yayımı	0	0
İnternet sayfası ve sosyal medya ile tanıtım yapılması	0	0
Diğer(Hepsi)	4	100

İzlenmesi gereken stratejiler kapsamında belirlenen başlıkların tamamı seçilerek yöneltlen soruya tam bir katılım sağlanmıştır.

Rekreasyonel faaliyetlerin (doğa yürüyüş parkurları, bisiklet yolları, kampçılık vb.) kırsal kalkınmayı destekleyerek aynı zamanda yerel halk üzerinde sağlamış olduğu motivasyon konusunda yöneltlen soruya verilen cevaplar Çizelge 19'da verilmiştir.

Çizelge 4.19. Rekreasyonel faaliyetlerin kırsal kalkınmayı destekleyip yerel halkı motive etmesi

4-Rekreasyonel faaliyetlerin (doğa yürüyüş parkurları, bisiklet yolları, kampçılık vb.) kırsal kalkınmayı destekleyip yerel halkı motive etmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?	S	%
Doğal dengeyi koruyarak güvenlik sağlanabilir	0	0
Yerel halkın turizmdeki rolünü arttırabilir	0	0
Kırsalda kalmak için motive edebilir	0	0
Diğer(Hepsi)	4	100

Bölgedeki *Ekonomik Faaliyetler* konusunda kurumlar tarafından yürütülen çalışmalar ve mevcut durumun belirlenebilmesi amaçlı 3 soru yöneltlmıştır. Ekonomik faaliyetlerin çeşitlenmesi için yürütülen çalışmaların önceliğini belirlemek için sorulan soruya Çizelge 4.20'deki gibi cevaplar verilmiştir.

Çizelge 4.20. Bölgedeki ekonomik faaliyetlerin çeşitlenmesi için öncelikli projeler

1-Bölgenizdeki ekonomik faaliyetlerin çeşitlenmesi için hangi projeler önceliklidir?	S	%
Tarım dışı faaliyetlere yönelik projeler	3	42,9
Tarımsal faaliyetlere yönelik projeler	0	0
Küçük esnafların desteklenmesi ve girişimcilik faaliyetleri	0	0
Yatırım desteği olan hibe projeleri	3	42,9
Diğer(Hepsi)	1	14,3

Yukarıdaki çizelgeden anlaşılacağı üzere, yöneltilen soruya kurum personellerinden 3 kişi *Tarım dışı faaliyetlere yönelik projeler* ve *Yatırım desteği olan hibe projeleri* olmak üzere 2 seçeneği aynı anda seçerek %42,9 oy belirlemiş, 1 katılımcının bütün şıkları seçmesiyle ise %14,3'lük bir oy belirlenmiştir.

Kurumların, kırsal kalkınma ve sürdürülebilirliğin desteklenmesi için hangi sektörlerle işbirliği içerisinde olmaları gerektiği konusunda sorulan soruya katılımcılar Çizelge 4.21'deki gibi cevap vermişlerdir.

Çizelge 4.21. Kırsal kalkınma ve sürdürülebilirliğin desteklenmesi için gerekli işbirlikleri

2-Kırsal kalkınma ve sürdürülebilirliğin desteklenmesi için kurumunuzun hangi sektörlerle işbirliği içinde olması gerekir?	S	%
Eğitim	1	11,1
Tarım	3	33,3
Enerji	1	11,1
Sanayi	0	0
Ulaşım	3	33,3
Diğer(Hepsi)	1	11,1

Tarım ve *Ulaşım* başlıklarının %33,3 katılım payı ile en çok oyu alması, bu alanlarla ilgili çalışmalar yürüten kurumların yapılan çalışmalarda işbirliği içerisinde olması gerektiğini belirlemiştir.

Ekonomik faaliyetlerin daha verimli hale getirilebilmesi için kurum olarak hangi alanda faaliyetlerde bulunulduğu Çizelge 4.22'de belirlenmiştir.

Çizelge 4.22. Ekonomik faaliyetlerin verimli hale gelmesi için yürütülen çalışmalar

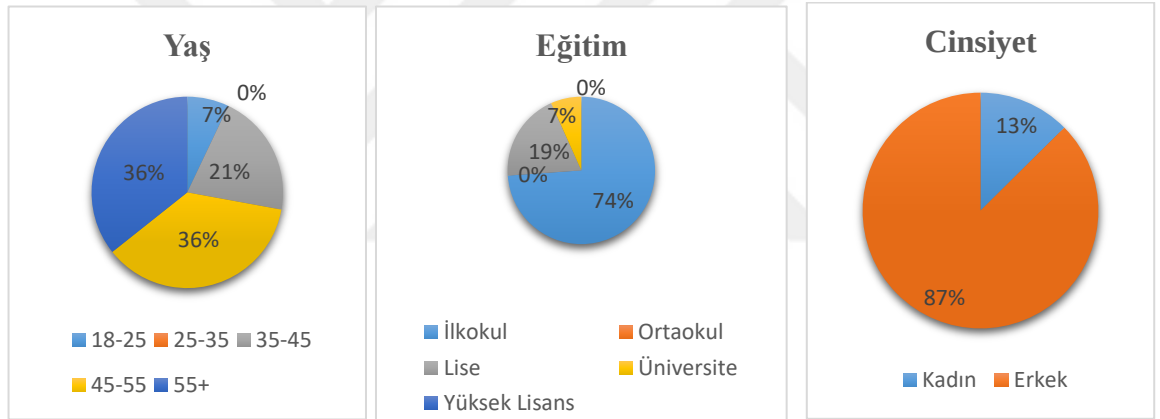
3-Bölgenizde ekonomik faaliyetlerin daha verimli hale gelmesi için kurum olarak hangi alanda faaliyetler yürütüyorsunuz?	S	%
Tarımda teknoloji kullanımını arttırmak için tanıtım	3	25,0
Küçük işletmelere mali destek sağlamak	1	8,3
Pazarlama faaliyetlerini desteklemek	4	33,3
Altyapı ihtiyaçlarını geliştirmek desteklemek	4	33,3

Kurum çalışanlarının verdiği cevaplardan, *Pazarlama faaliyetlerinin desteklenmesi* ve *Altyapı ihtiyaçlarının geliştirilmesi* alanında yürütülmesi gereken faaliyetler %33,3 katılım payı ile en çok oyu almıştır. Tarım alanında faaliyet gösteren yerel halk için *Tarımda teknoloji kullanımının artırılması için tanıtım* ise %25 katılım payı ile 2. sırada yer almaktadır.

4.7.2. Yöre Halkına Uygulanan Anket Sonuçları

Tez kapsamında seçilen Karaisali ilçesine bağlı bütün bölgeyi temsil edecek bir dağılım ile belirlenen 18 mahallede bulunan ve 270 kişiye uygulanan anket çalışmasında deneklere; Demografik Bilgiler, Kırsal Yaşam ve Altyapı, Ekonomik Durum ve Tarım, Sosyal ve Kültürel Yaşam, Çevresel ve Sürdürülebilirlik, Gelecek Beklentileri ve Nüfus Değerlendirmesi olmak üzere temelde 7 ana başlık kapsamında sorular yöneltilmiştir.

Katılımcıların *Demografik Bilgilerini* belirlemek amacıyla Şekil 4.27 ve Şekil 4.28'deki gibi, yaş, cinsiyet ve eğitim durumları, hanede yaşayan sayısı, çalışan sayısı ve çalışma durumlarına yönelik 6 soru yöneltilmiştir.

Şekil 4.27. Yöre Halkının Yaş, Cinsiyet, Eğitim Durumlarının Belirlenmesi

Şekil 4.28. Yöre Halkının Hanede Yaşayan Sayısı, Çalışan Sayısı Ve Çalışma Durumlarının Belirlenmesi

Kırsal Yaşam ve Altyapı'nın belirlenmesi için toplamda 5 soru yöneltilmiştir. Katılımcılara yöneltilen altyapı hizmetlerinin yeterliliği konusunda verilen cevap ve yüzdeleri Çizelge 4.23'te verilmiştir.

Çizelge 4.23. Mahalledeki altyapı hizmetlerinin yeterliliği

1-Mahallenizdeki altyapı hizmetleri yeterli mi? (Su, elektrik, yol, sağlık vb.)	S	%
Evet	1	0,4
Hayır	213	78,9
Kısmen	56	20,7

Altyapı hizmetlerinin yeterliliği konusunda katılımcılara yöneltilen soruya %78,9 katılım payı ile “Hayır” cevabı verilmiştir. Dolayısıyla bölgedeki altyapı (Su, elektrik, yol, sağlık vb.) ihtiyaçlarının yetersiz olduğu bilinmektedir.

Sağlık hizmetlerinin yeterliliği konusunda verilen cevaplar Çizelge 4.24'te verilmiştir.

Çizelge 4.24. Mahalledeki sağlık hizmetlerinin yeterliliği

2-Mahallenizdeki sağlık hizmetleri yeterli mi?	S	%
Evet	1	0,4
Hayır	184	68,1
Kısmen	85	31,5

Yörede bulunan halkın internet ve iletişim konusunda belirttikleri görüş Çizelge 4.25'te verilmiştir. Diğer altyapı ihtiyaçlarında olduğu gibi internet ve iletişim hizmetleri konusundaki yeterlilik tam olarak sağlanamamıştır.

Çizelge 4.25. Mahalledeki internet ve iletişim hizmetlerinin yeterliliği

3-Mahallenizdeki internet ve iletişim hizmetlerinden memnunuz musunuz?	S	%
Evet	36	13,3
Hayır	77	28,5
Kısmen	157	58,1

Katılım sağlayan halkın mahalledeki eğitim olanakları konusundaki görüşleri Çizelge 4.26'da belirtilmiştir.

Çizelge 4.26. Mahalledeki eğitim olanaklarının yeterliliği

4-Mahallenizdeki eğitim olanakları yeterli mi?	S	%
Evet	60	22,2
Hayır	51	18,9
Kısmen	159	58,9

Katılım sağlayan halkın mahalledeki ulaşım olanakları konusundaki görüşleri Çizelge 4.27’de belirtilmiştir.

Çizelge 4.27. Mahalledeki ulaşım olanaklarının yeterliliği

5-Mahallenizdeki ulaşım olanakları yeterli mi?	S	%
Evet	15	5,6
Hayır	111	41,1
Kısmen	144	53,3

Mahallede bulunan halkın eğitim ve ulaşım konularındaki görüşleri diğer altyapı hizmetlerinde olduğu gibi yeterli yetkinlik gösteremeyip eğitim %58,9 katılım payı ile ulaşım %53,3’lük katılım payı ile “Kısmen” olarak belirtilmiştir.

Katılımcılara *Ekonomik Durum ve Tarım* konusunda toplam 5 soru yöneltilerek yörede, ilgili konulara yönelik fikir ve görüşler, yaşanan zorluklar ve mevcut durum ile alakalı bilgi edinilmiştir.

Mahallede en yaygın ekonomik faaliyetin ne olduğu konusunda sorulan soruya verilen cevaplar Çizelge 4.28’deki gibi olmuştur.

Çizelge 4.28. Mahalledeki en yaygın ekonomik faaliyet

1-Mahallenizdeki en yaygın ekonomik faaliyet nedir?	S	%
Tarım	180	66,7
El Sanatları	0	0
Turizm	0	0
Ticaret	90	33,3
Diğer	0	0

Bölgede genel olarak *Tarım* faaliyeti %66,7 katılım payı ile en çok gelir elde edilen sektör olurken, tarımsal faaliyetlerden sonra gelir elde edilen diğer faaliyet olarak %33,3 katılım payı ile *Ticaret* alanındaki faaliyetler belirlenmiştir.

Tarım ile uğraşan yöre halkının hangi tarımsal faaliyetten gelir elde ettiği ile ilgili bilgi Çizelge 4.29’da verilmiştir.

Çizelge 4.29. Mahallede ekonomik gelir elde edilen tarımsal faaliyetler

2-Hangi tarımsal faaliyetlerden ekonomik gelir elde ediyorsunuz?	S	%
Hayvancılık	52	19,3
Bahçe	83	30,7
Tarla	47	17,4
Seracılık	0	0
Diğer	91	33,7

Yörede bulunan halkın en çok Bahçe ve Tarla tarımı alanında faaliyet göstermesinin yanında Hayvancılık ile uğraştığı da belirlenmiştir.

Katılımcıların tarımsal faaliyetleri yürütürken karşılaştıkları en büyük zorluklar Çizelge 4.30'daki gibi *Sulama* alanında olup, girdi maliyetlerinin yüksek olması ve dolayısıyla *Pazar bulma* konusundaki görüşleri öncelikli zorlukları belirlemiştir.

Çizelge 4.30. Tarımda karşılaşılan en büyük zorluklar

3-Tarımda karşılaştığınız en büyük zorluk nedir?	S	%
Sulama	180	66,7
Pazar bulma	70	25,9
Yetersiz arazi	21	7,8
Eğitim	0	0,0
Diğer	1	0,4

Tarım faaliyetleri yürütülürken tarımda gerçekleşen teknolojik faaliyetlerden yararlanma durumu hakkında yöneltilen soruya verilen cevap Çizelge 4.31'de görüldüğü gibi %100 katılım payı alarak en çok “Hayır” cevabı olmuştur.

Çizelge 4.31. Tarımda teknolojik gelişmelerden yararlanma durumu

4-Tarımda teknolojik gelişmelerden yararlanıyor musunuz? (Drone, akıllı sulama sistemleri vb.)	S	%
Evet	0	0
Hayır	270	100
Kısmen	0	0

Yörede tarım faaliyetlerinin yoğun olduğu tespit edildikten sonra, tarım dışında hangi sektörlerde gelişim sağlanması gerektiği ile ilgili öneri belirtilmesi istendiğinde Çizelge 4.32'de görüldüğü gibi %68,9 oranında “Turizm” sektörü yer almaktadır.

Çizelge 4.32. Bölgede tarım dışı sektörlerin talep durumu

5-Bölgenizde tarım dışında hangi sektörlerin gelişimi devam etmeli?	S	%
Turizm	186	68,9
El sanatları	44	16,3
Hayvancılık	5	1,9
Diğer	80	29,6

Mahalle sakinlerine *Sosyal ve Kültürel Yaşam* başlığı altında toplam 5 soru yöneltilmiştir. Bu kapsamda belirlenen sorular ile mahallenin sosyal aktivite potansiyeli, kadınların iş hayatındaki aktifliği, gençlerin iş ve eğitim olanakları, tarihi ve kültürel değerlerin korunmasına yönelik bilgiler

edinilmeye çalışılmıştır. Bölgedeki sosyal aktivite ve etkinliklerin yeterliliği konusunda Çizelge 4.33'teki gibi bilgiler elde edilmiştir.

Çizelge 4.33. Mahalledeki sosyal aktiviteler ve etkinliklerin yeterliliği

1-Mahallenizdeki sosyal aktiviteler ve etkinlikler yeterli mi?	S	%
Evet, çok fazla etkinlik var.	0	0,0
Kısmen	14	5,2
Hayır, hiç etkinlik yok	256	94,8

Yöre halkına yapılan anket sonucunda sosyal aktivite ve etkinlikler açısından mahallenin yeterliliği konusunda %94,8 oranında “Hayır, hiç etkinlik yok” cevabı verilmiştir. Dolayısıyla mahalleler sosyal aktivite açısından oldukça zayıf durumdadır.

Kadınların iş hayatına katılma durumları yetersiz olup, bu durum Çizelge 4.34'teki gibi ankette yöneltilen soruya verilen %86,7 oranındaki “Hayır” cevabıyla da desteklenmiştir.

Çizelge 4.34. Mahalledeki kadınların iş hayatına katılım durumu

2-Mahallenizdeki kadınların iş hayatına katılma durumları nedir?	S	%
Evet, çok fazla etkinlik var.	1	0,4
Kısmen	35	13,0
Hayır, hiç etkinlik yok	234	86,7

Mahallede bulunan kadınların iş hayatındaki etkinliği çok zayıf olmakla birlikte, eşlerine destek ve ev işleri dışında bir katkı sağlayamadıkları yapılan birebir görüşmeler sonucu elde edilmiştir.

Mahalledeki gençlerin eğitim ve iş olanakları konusunda yaşadığı sıkıntılar Çizelge 4.35'te yöneltilen soru ile belirlenmiştir. Genel anlamda iş seçeneklerinin kısıtlı olması ve diğer nedenlerden dolayı gençler iş imkânı bulmakta oldukça zorlanmaktadır. Ankete verilen cevaplar doğrultusunda %60,4 oranında iş seçeneklerinin kısıtlı olması yer almaktadır.

Çizelge 4.35. Gençlerin eğitim ve iş olanakları konusundaki sıkıntıları

3-Mahallenizdeki gençlerin eğitim ve iş olanakları konusunda ne gibi sıkıntıları var?	S	%
Usta yok	0	0
İş seçenekleri kısıtlı	163	60,4
Yeterli eğitim olanakları yok	1	0
Diğer	106	39,3

Mahallenin sahip olduğu tarihi dokular ve kültürel değerlerin korunmasına yönelik sorulan soruya Çizelge 4.36'daki gibi %64,4 katılım oranı ile “Kısmen korunuyor” cevabı verilerek, %30,4 “Hayır” cevabı verilmiştir. Kısmen cevabını veren yerel halk ile yapılan görüşmelerde geleneklerin korunmaya çalışıldığı konusundaki çabaların devam etmesi gerekliliği ortaya konulmuştur.

Çizelge 4.36. Mahalledeki tarihi ve kültürel değerlerin korunması

4-Mahallenizdeki tarihi ve kültürel değerler korunuyor mu?	S	%
Evet	14	5,2
Kısmen korunuyor	174	64,4
Hayır	82	30,4

Bölgede sosyal ve kültürel aktivitelerin yetersiz olmasının yanı sıra hangi kültürel aktivitelerin ön planda olması gerektiği mahalle sakinleri ile görüşülmüştür. Yapılan görüşme sonucunda Çizelge 4.37’deki gibi çoğunluk oyu %62,2 ile “*Festivaller*” yanıtı almıştır.

Çizelge 4.37. Mahallede olması gereken kültürel aktivitelerin durumu

5-Bölgenizde hangi kültürel aktiviteler ön planda olmalı?	S	%
Geleneksel el sanatları	4	1,5
Yöresel yemekler	71	26,3
Festivaller	168	62,2
Köy tiyatroları ve açık hava sinemaları	26	9,6
Öneriler; Gastronomi Pazarı, Kadın kooperatifleri...		

Yapılan görüşme sonucunda, en çok oranın *Festivaller* cevabında olduğu görülmektedir. Katılımcıların önerilerinin alındığı kısımda ise yöredeki zengin tarımsal faaliyetlerden kaynaklı ve zengin yemek kültüründen kaynaklı gastronomi pazarlarının ve kadınların el işlerinin ön planda tutulacağı kadın kooperatiflerinin aktif olarak hayata geçirilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır.

Çevresel ve Sürdürülebilirlik ana konu başlığı altında yer alan 3 soruda atık yönetimi, doğal varlıkların korunması, yenilenebilir enerji konuları ile ilgili sorular üzerinde durulmuştur. Bölgedeki atık yönetimi ile alakalı yöneltilen soruya Çizelge 4.38’deki gibi %72,7 katılım oranıyla “*Yetersiz*” yanıtı verilmiştir.

Çizelge 4.38. Mahalledeki atık yönetimi

1-Mahallenizdeki atık yönetimi hakkında ne düşünüyorsunuz?	S	%
Çok iyi	1	0,4
Kısmen	74	27,4
Yetersiz	195	72,2

Bölgedeki doğal varlıkların (su, toprak, orman vb.) korunması için alınması gereken önlemler Çizelge 4.39’da verilmiştir.

Çizelge 4.39. Mahalledeki doğal varlıkların (su, toprak, orman vb.) korunması için gerekli önlemler

2-Mahallenizdeki doğal varlıkların(su, toprak, orman vb.) korunması için ne gibi önlemler alınmalı?	S	%
Çevre eğitim programları	0	0
Teşvik çalışmaları	238	88,1
Ağaçlandırma çalışmaları	32	11,9

Doğal varlıkların korunmasına yönelik gerekli önlemler ile alakalı katılımcılara yöneltilen soruda verilen cevaplarda en yüksek oranı %88,1 ile “*Teşvik çalışmaları*” almıştır.

Yenilenebilir enerjinin kullanımı hakkında alınan görüşler içerisinde Çizelge 4.40’taki gibi katılımcıların %73,0’ı “*Evet*” olarak yanıt vermiştir. Dolayısıyla katılımcıların büyük çoğunluğu yenilenebilir enerji kullanımını desteklemektedir.

Çizelge 4.40. Yenilenebilir enerji kullanımının desteklenmesi durumu

3-Yenilenebilir enerji (güneş, rüzgar vb.) kullanımını destekliyor musunuz?	S	%
Evet	197	73,0
Kısmen	73	27,0
Hayır	0	0

Yöre halkının bölge ile alakalı *Gelecek Beklentilerinin* ortaya konulmasına yönelik toplam 2 soru belirlenmiştir. Ankette yöneltilen sorularda yaygınlaşması beklenen faaliyetler ile ihtiyaç duyulan sosyal olanaklar hakkında sorular sorulmuştur. Halkın en çok hangi faaliyetlerin yaygınlaşmasına yönelik belirttikleri beklentileri Çizelge 4.41’de verilmiştir.

Çizelge 4.41. Mahallede yaygınlaşması beklenen faaliyetler

1-Mahallenizde en çok hangi faaliyetin yaygınlaşmasını beklersiniz?	S	%
Altyapı (yol, su, elektrik, internet)	158	58,5
Ekonomik	94	34,8
Çevre koruma	0	0
Eğitim ve sosyal olanaklar	18	6,7
Diğer	0	0

Çizelgeye bakıldığında verilen cevaplar arasında en çok oranın %58,5 ile “*Altyapı faaliyetlerinde*” ve hemen ardında gelen %34,8 katılım oranı gösteren “*Ekonomik faaliyetlerde*” olduğu görülmektedir.

Bölgede tasarlanması planlanan hangi sosyal olanakların (parklar, açık alanlar, meydanlar) öncelikli olduğunu ortaya koyabilmek amaçlı yöneltilen soruya Çizelge 4.42’deki gibi %41,1 oran ile “*Ortak kullanım alanları*” ve %34,8 oranı ile “*Köy meydanları*” cevabı verilmiştir.

Çizelge 4.42. Sosyal olanakların öncelik durumu

2-Bölgenizde hangi sosyal olanaklar (parklar, açık alanlar, meydanlar) tasarlanmalı?	S	%
Köy meydanı	94	34,8
Ortak kullanım alanları (kapalı mekânlar)	111	41,1
Yerel ürün pazarı	33	12,2
Spor ve yürüyüş alanları	32	11,9
Diğer	0	0,0

Ankette yer alan son ana başlık olarak *Nüfus Değerlendirmesi* konusu ile ilgili toplam 3 soru belirlenmiştir. Nüfus değerlendirilmesi kapsamında sorulan sorularda mevcut nüfusun durumu, gençlerin mahallede kalmaları için gerekli olanaklar ve bölgedeki göç durumu ile ilgili bilgi elde etmek hedeflenmiştir. Mahalledeki nüfus durumu Çizelge 4.43’te görülmektedir.

Çizelge 4.43. Mahalledeki nüfusun değerlendirilmesi

1-Mahallenizdeki nüfusu nasıl değerlendiriyorsunuz?	S	%
Genç nüfus oranı fazla	0	0
Orta yaşlı nüfus fazla	41	15,2
Yaşlı nüfus fazla	229	84,8
Bilmiyorum	0	0

Çizelgeden anlaşılabileceği üzere mevcutta bulunan nüfus yoğunluğunun yaşlı nüfus olduğu anlaşılmaktadır. Verilen cevaplarda yaşlı nüfus ve orta yaşlı nüfusun bölgede hakim olduğu görülmektedir.

Gençlerin yörede kalıp çalışmasına yönelik sunulması gereken olanaklar Çizelge 4.44’te verilmiştir. Çoğunluğun verdiği cevaplarda % 55,9 oranıyla “*Girişimcilik ve desteklerin sağlanması*”, %19,6 oranıyla “*Turizm faaliyetlerinin artırılması*” ve %18,1 oranıyla da “*Modern tarım faaliyetlerinin geliştirilmesi*” olarak 3 faaliyet ön plana çıkmaktadır.

Çizelge 4.44. Gençlerin mahallede kalıp çalışması için gerekli olanaklar

2-Gençlerin mahallenizde kalıp çalışması için hangi olanaklar sağlanmalı?	S	%
Turizm faaliyetleri artırılmalı	53	19,6
Pansiyonculuk geliştirilmeli	0	0
Ticari faaliyetler artırılmalı	17	6,3
Modern tarım faaliyetleri geliştirilmeli	49	18,1
Girişimcilik ve destek sağlanmalı	151	55,9
Diğer tarım dışı faaliyetler artmalı...	0	0
Diğer	0	0

Bölgedeki göç durumu hakkında yöneltilen soruya yöre halkının verdiği çoğunluk cevap olarak “*Genç nüfus göç ediyor*” görülmektedir. Genç nüfusun göç etmesi Çizelge 4.45’teki gibi %95,9 ve “*Yaşlı nüfusun gelmesi*” ise %4,1 olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.45. Mahalledeki göç durumu

3-Mahallenizdeki göç durumu hakkında ne düşünüyorsunuz?	S	%
Genç nüfus göç ediyor	259	95,9
Genç nüfus geliyor	0	0
Yaşlı nüfus göç ediyor	0	0
Yaşlı nüfus geliyor	11	4,1
Diğer	0	0

4.7.3. Anket Sonuçlarına Göre Mahallelerin Değer, Sorun ve Çözüm Analizi

Yapılan sosyal etüt çalışmaları sonucunda, Karaisali İlçesi'ne bağlı 18 mahalleye ait kaynak değerler, mevcut sorunlar ve çözümler ortaya konularak, mahallelere ait öncelikli, ortak ve spesifik çözümler üretilmiştir (Çizelge 4.46). Her mahallede mevcut olan olumlu faktörler (örneğin, tarım odaklı ekonomik faaliyetler, sosyal dayanışma, doğal kaynaklar) belirtilmiştir. Mahallelerin karşılaştığı zorluklar altında öncelikli sorunlar belirlenerek, sorunların ne kadar yaygın veya spesifik olduğu gösterilmiştir. Aynı şekilde öncelikli çözümler üzerinde durulmuş, her mahalleye özgü ve daha geniş çaplı çözümler arasında bir karşılaştırma yapılması sağlanmıştır.

Yerel kaynakların çözümlerde nasıl değerlendirilebileceği, kırsal kalkınma ve yerel gelişim stratejileri açısından oldukça önemli bir konu olarak yer almaktadır. Karaisali gibi kırsal alanlardaki mahalleler için yerel kaynak değerlerinin doğru bir şekilde kullanılması, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması ve yerel halkın yaşam kalitesinin iyileştirilmesi için kritik bir rol oynamaktadır. Yerel kaynaklar; doğal kaynaklar (toprak,su, orman), insan kaynakları (yerel beceriler, nüfus), kültürel kaynaklar (yerele özgü gelenekler, el sanatları), ekonomik kaynaklar (tarım, hayvancılık) ve altyapı gibi farklı unsurları kapsayabilmektedir. Bu kaynakların verimli ve doğru bir şekilde kullanılması, yerel halkın ihtiyaçlarını karşılamak ve bölgenin kalkınmasını desteklemek için temel bir strateji oluşturmaktadır. Karaisali ilçesine ait yerel kaynakların çözümlerde değerlendirilmesi; Tarım ve Doğal Kaynak Kullanımı, Kültürel Kaynakların Kullanımı, Eğitim Sisteminin Güçlendirilmesi ve İnsan Kaynaklarının Kullanımı, Doğal Kaynakların Korunması ve Sürdürülebilir Kullanımı, Yerel Girişimciliğin Desteklenmesi, Altyapı Yatırımlarının Arttırılması, Su ve Enerji Kaynaklarının Verimli Kullanımı başlıkları tezin sonuç ve öneriler kısmında çözüm önerileriyle ilişkilendirilmiştir.

Çizelge 4.46. Karaisali ilçesine bağlı 18 mahalleye ait değer, sorun, çözüm tablosu

MAHALLE	DEĞERLER	SORUNLAR	ÇÖZÜMLER
• Selampınar • (Anonim, 2016)	★ Tarıma dayalı ekonomik faaliyetler ★ Geleneksel yaşam	Öncelikli: Göç, tarımsal üretimde azalma Ortak: Genç nüfus göçü ve altyapı eksiklikleri Özgün: Su temini, su kıtlığı, iş gücü göç	Öncelikli: Gençler için yerel teşvikler, altyapının iyileştirilmesi, su yönetim sistemleri oluşumu Ortak: Ortak kırsal kalkınma projeleri, eğitim fırsatları Özgün: Tarımsal ürün çeşitliliği ve kooperatif kurma

Çizelge 4.46. Karaisalı ilçesine bağlı 18 mahalleye ait değer, sorun, çözüm tablosu (devamı)

MAHALLE	DEĞERLER	SORUNLAR	ÇÖZÜMLER
• Bucak • (Anonim, 2016)	★ Yerel tarım ürünleri ★ Toplumsal dayanışma ★ Geleneksel zanaatlar	Öncelikli: Altyapı eksiklikleri, göç Ortak: Su temini, yetersiz ulaşım altyapısı Özgün: Yaşlanan nüfus	Öncelikli: Su kaynaklarının verimli kullanımı, yolların iyileştirilmesi Ortak: Eğitim ve sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi Özgün: Toplumsal yaşam merkezleri kurma, yöresel pazar
• Eğlence • (Anonim, 2016)	★ Tarımsal çeşitlilik ★ Doğal güzellikler ★ Orman varlığı	Öncelikli: Eğitim yetersizliği, istihdam eksikliği, barajdan dolayı faaliyet engeli Ortak: Su temini, yetersiz ulaşım altyapısı Özgün: Yaşlanan nüfus	Öncelikli: Su kaynaklarının verimli kullanımı, yolların iyileştirilmesi Ortak: Ekonomik teşvikler, mobil sağlık birimleri Özgün: Eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimi iyileştirme, kereste fabrikası
• Gildirli • (Anonim, 2016)	★ Toplumsal bağlar ★ Geleneksel tarım ★ El sanatları	Öncelikli: Tarımda verimlilik kaybı, ulaşım sıkıntıları Ortak: Göç, eğitim eksikliği, kadınların iş gücüne katılma eksikliği Özgün: Altyapı ve sağlık hizmetleri eksikliği	Öncelikli: Tarımsal destekler, yolların iyileştirilmesi Ortak: Eğitim ve sağlık erişimi, kadın istihdamı Özgün: Yerel ürünlerin pazarlanması, el sanatları ile kadın girişimciliğini teşvik

Çizelge 4.46. Karaisalı ilçesine bağlı 18 mahalleye ait değer, sorun, çözüm tablosu (devamı)

MAHALLE	DEĞERLER	SORUNLAR	ÇÖZÜMLER
• Etekli • (Anonim, 2016)	★ Tarımsal potansiyel ★ Sosyal dayanışma	Öncelikli: Göç, genç işsizlik Ortak: Eğitim yetersizliği, altyapı eksiklikleri Özgün: Tarımda yeni teknolojilerin eksikliği	Öncelikli: Göç engeli için gençlere iş fırsatları Ortak: Eğitim ve sağlık altyapısının iyileştirilmesi Özgün: Tarım kooperatifleri ile tarımsal pazarlama stratejileri geliştirmek
• Nuhlu • (Anonim, 2016)	★ Geleneksel yaşam ★ Tarım odaklı üretim	Öncelikli: Göç, ulaşım eksikliği Ortak: Eğitim eksiklikleri, sosyal altyapı yetersizliği, kırsal alanda gelir düşüklüğü, dışa bağımlılık Özgün: Gençlerin göçü, yaşlı nüfus oranı yüksek	Öncelikli: Ulaşımın iyileştirilmesi, tarımsal destekler Ortak: Ortak projelerle kırsal kalkınma, eğitim ve farkındalık projeleri Özgün: Yaşlılar için sosyal hizmetler, kültürel mirasın korunması

Çizelge 4.46. Karaisalı ilçesine bağlı 18 mahalleye ait değer, sorun, çözüm tablosu (devamı)

MAHALLE	DEĞERLER	SORUNLAR	ÇÖZÜMLER
• Barakdağı • (Anonim, 2016)	★ Tarımsal üretim ★ Doğal kaynaklar ★ Orman köyü yaşamı	Öncelikli: Altyapı eksiklikleri, tarımda verimlilik düşüşü, işsizlik Ortak: Göç, yetersiz sağlık hizmetleri ve erişim Özgün: Nüfusun yaşlanması ve gençlerin göçü	Öncelikli: Yolların iyileştirilmesi, gençlere yönelik eğitim ve iş fırsatları Ortak: Sağlık ve eğitim alanlarında iyileştirmeler Özgün: Kooperatif yapılarının güçlendirilmesi, istihdam projeleri
• Karakılıç • (Anonim, 2016)	★ Yerel dayanışma ★ Tarıma dayalı geçim ★ Hayvancılık	Öncelikli: Altyapı eksiklikleri, tarımda verim kaybı Ortak: Gençlerin göçü, eğitim eksikliği Özgün: Su temini yetersizlikleri	Öncelikli: Tarımsal destek projeleri Ortak: Yerel iş imkânlarının sağlanması, hayvancılıkla ilgili girişimler Özgün: Hayvancılık ürünleri için yerel pazar
• Kıralan • (Anonim, 2016)	★ Yerel tarım ürünleri ★ Sosyal dayanışma	Öncelikli: Eğitim eksiklikleri, sağlık hizmetlerine ulaşım zorluğu Ortak: Göç, altyapı yetersizlikleri Özgün: Kültürel ve geleneksel işlerin kaybolması, iş gücü göçü, su kaynakları eksikliği	Öncelikli: Eğitim ve sağlık hizmetleri artırılmalı, su yönetim sistemleri kurulmalı Ortak: Tarımsal kooperatiflerin kurulması, gençlerin desteklenmesi Özgün: Kırsal turizm ve zanaat destekleri, yerel ürün markalaştırma

Çizelge 4.46. Karaisalı ilçesine bağlı 18 mahalleye ait değer, sorun, çözüm tablosu (devamı)

MAHALLE	DEĞERLER	SORUNLAR	ÇÖZÜMLER
• Kırıklı • (Anonim, 2016)	★ Tarım gelişmiş ★ Sulama sistemleri mevcut ★ Sakin yaşam tarzı	Öncelikli: Genç nüfusun göçü, altyapı eksiklikleri, su yetersizliği Ortak: Eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşım zorluğu Özgün: Ulaşımda zorluklar, altyapı yetersizliği, gıda güvenliği sorunları	Öncelikli: Tarımsal verimliliği artıracak projeler, tarım arazilerinin modernleştirilmesi, altyapı yatırımları Ortak: Eğitimde ve sağlık alanlarında iyileştirmeler, tarımda sürdürülebilir yöntemler Özgün: Yerel ekonomi için girişimcilik projeleri geliştirme, organik tarım projelerinin teşvik edilmesi
• Bekirli • (Anonim, 2020)	★ Tarım ★ Geleneksel yaşam tarzı ★ Orman köy	Öncelikli: Göç, genç işsizlik Ortak: Eğitim eksikliği Özgün: Tarımda verim kaybı, sağlık ve altyapı eksiklikleri, sulama sistemleri kısıtı	Öncelikli: Yerel kalkınma için destekler, genç iş gücü yaratma Ortak: Eğitimde fırsat eşitliği Özgün: Orman faaliyetleri, eğitim merkezleri kurulması ve mobil sağlık hizmetleri sunulması
• Ömerli • (Anonim, 2016)	★ Tarım ★ Doğal kaynaklar ★ Kırsal üretim	Öncelikli: Ulaşım sorunları, sağlık hizmetlerine ulaşım zorluğu Ortak: Eğitimde yetersizlik, gençlerin göçü Özgün: Altyapı eksiklikleri, tarımda verim düşüşü	Öncelikli: Altyapı projeleri, sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesi Ortak: Gençler için iş ve eğitim fırsatları Özgün: Kooperatifleşme, ekoturizm geliştirme

Çizelge 4.46. Karaisalı ilçesine bağlı 18 mahalleye ait değer, sorun, çözüm tablosu (devamı)

MAHALLE	DEĞERLER	SORUNLAR	ÇÖZÜMLER
• Hacılı • (Anonim, 2016)	★ Tarım ★ Yerel dayanışma ve kültürel değerler	Öncelikli: Tarımda gelir düşüşü, ulaşım ve altyapı eksiklikleri Ortak: Eğitim eksiklikleri, göç Özgün: Altyapı eksiklikleri, sağlık hizmetlerine erişim sorunları	Öncelikli: Altyapı iyileştirmeleri, gençlere yönelik yerel iş fırsatları Ortak: Sağlık ve eğitim hizmetlerinin geliştirilmesi Özgün: Kültürel mirası turizme dönüştürme projeleri
• Çorlu • (Anonim, 2022)	★ Tarım potansiyeli ve tarıma dayalı ekonomi ★ Toplumsal yardımlaşma	Öncelikli: Göç, altyapı eksiklikleri Ortak: Genç işsizlik, eğitimde eksiklik Özgün: Eğitim fırsatlarının kısıtlı olması, su kaynakları sorunları	Öncelikli: Eğitim olanaklarının artırılması, altyapı yatırımları Ortak: Gençlere yönelik iş destek projeleri Özgün: Yerel kalkınma için kooperatifleşme ve eğitim programları, su kaynaklarının verimli kullanılması
• Çukur • (Anonim, 2016)	★ Tarım ★ Doğal güzellikler ★ Geleneksel yaşam	Öncelikli: Ulaşım ve altyapı eksiklikleri Ortak: Eğitimde eksiklikler, sağlık hizmetleri Özgün: Gençlerin göçü, yaşlı nüfus oranı yüksek	Öncelikli: Altyapı iyileştirmeleri, eğitim ve sağlık alanında reformlar Ortak: Gençler için istihdam yaratan projeler, tarımda verimlilik artışı Özgün: Kooperatifleşme, kültürel mirasın korunması, tarımsal inovasyonlar ve ürün çeşitliliği

Çizelge 4.46. Karaisalı ilçesine bağlı 18 mahalleye ait değer, sorun, çözüm tablosu (devamı)

MAHALLE	DEĞERLER	SORUNLAR	ÇÖZÜMLER
• Nergizlik • (Anonim, 2016)	★ Tarım ★ Hayvancılık ★ Kültürel miras ★ Gölet varlığı	Öncelikli: Eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim zorluğu Ortak: Göç ve altyapı eksiklikleri Özgün: Genç işsizliği, yaşlı nüfus artışı, gölette su kaybı	Öncelikli: Eğitim ve sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi Ortak: Tarımsal kalkınma projeleri, kültürel mirasın korunması Özgün: Kooperatifleşme ve yerel girişimcilik destekleri, göl onarım çalışması
• Körüklü • (Anonim, 2016)	★ Tarım ★ Sosyal dayanışma	Öncelikli: Altyapı eksiklikleri, sağlık hizmetleri yetersizliği Ortak: Eğitimde zorluklar, ulaşım sıkıntıları Özgün: Genç göçü, barajdan dolayı kısıtlı faaliyet	Öncelikli: Altyapı iyileştirmeleri, gençler için iş fırsatları Ortak: Sağlık ve eğitim hizmetlerinin geliştirilmesi Özgün: Tarım ürünlerinin çeşitlendirilmesi, kooperatif kurma
• Kuşçusofulu • (Anonim, 2016)	★ Tarım ★ Yerel ürünler	Öncelikli: Tarımda verim düşüşü, altyapı eksiklikleri Ortak: Genç nüfusun göçü, iş gücü göçü, eğitimde eksiklikler Özgün: Sağlık hizmetlerine ulaşım sıkıntıları, ulaşım zorlukları	Öncelikli: Tarımsal desteklerin artırılması, altyapı yatırımları Ortak: Gençlere yönelik iş olanakları, sağlık erişimini iyileştirme Özgün: Tarımda verimlilik artırıcı projeler ve kooperatifleşme, yerel üretim zincirinin kurulması

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Adana ili Karaisalı ilçesinin 62 mahalle içerisinde seçilen 18 mahalleye ait nüfus hareketliliği sınıflaması sonucunda, kırsalda sürdürülebilir yaşam koşullarının sağlanmasına yönelik önlemlerin alınmasında öncelikli lokasyonların belirlenmesi amaçlanmıştır. Sonraki adımda, 18 mahalle olarak belirlenen örneklemenin tüm popülasyonun temsil edileceği 62 mahalle için benzer yöntemle yapılması bir proje kapsamında planlanmıştır. Seçilen mahallelerin nüfus hareketliliğine göre sınıflandırılması tamamlanmıştır.

►Kırsaldan kentsel alanlara yoğun göçün gerçekleştiği mahallelerin özel ilgi odağı olarak seçilmesi,

►Bu lokasyonlar için göç nedenlerinin, konuyla yakın ilişkili olan literatürden belirlenerek sınıflandırılması,

►Sınıflandırılmış göç unsurları için önceliklendirme yapılması amacıyla, üst bürokrasi (Ankara) ile ilgili görüşmeler yapılması, il ve ilçe düzeyinde konunun sorumlusu karar vericiler ve yerelde muhtarlar ile anket çalışmalarının yürütülmesi,

►Kırsalda sürdürülebilir yaşam koşullarının sağlam temellere dayalı olarak oluşturulmasında yukarıda gruplandırılan karar verici ve etkin rolü olan unsurlar arasındaki düşünce birliği ve farklılıklarının net çizgilerle belirlenmesi,

►Kırsalda yaşayan vatandaşlara benzer bağlamda anket çalışmaları yapılarak ve mevcut politikaların yeterliliğinin sorgulandığı sonuçların karşılaştırmalı analizi,

►Kırsala ait ekonomik getiri sağlayacak (tarımsal üretim, turizm) potansiyelin tüm ayrıntısıyla belirlenmesi,

►Ekonomik faaliyetler ile ekosistem hizmetleri arasındaki ilişkinin, çevre hassasiyeti bağlamında değerlendirilmesi,

►Tüm bu çıkarımlardan hareketle, mümkün olan en küçük ölçekte (mahalle/köy) yeni kırsal yaşam modeli için parametrelerin belirlenerek, tüm paydaşlarla oluşturulacak bir platformda paylaşılması ve tartışılması.

Bu ve benzeri çalışmaların özellikle kent alanlarına göçün yoğun olduğu ve gelişmişlik düzeyi düşük kırsal alanlarda belirli bir sistematik ve planlama çerçevesinde yapılmasıyla, ülkesel ölçekte güncel ve yeni kırsal yaşam alanlarının saha verilerine dayalı olarak planlanabileceği ortamların oluşturulması mümkündür.

5.1. Yerel Kaynakların Çözümlerde Değerlendirilmesi

➤ **Tarım ve Doğal Kaynakların Kullanımı**

- Kaynak Değer: Toprak, su, tarımsal gelenekler, çiftçilik bilgisi.
- Çözüm Önerisi: Mahallelerde yerel halkın sahip olduğu tarım bilgisi, geleneksel üretim teknikleri ve toprak yapısı dikkate alınarak, verimlilik artırıcı yerel çözümler uygulanmalıdır. Örneğin, yerel tarım kooperatifleri kurarak tarımsal ürünlerin daha etkin bir şekilde pazarlanması sağlanabilir. Toprağın ve suyun verimli kullanımı için yağmur suyu hasadı sistemlerinin yerel halk tarafından kurulması, organik tarım yöntemleri ve bölgeye uygun bitki çeşitliliğinin artırılmasına yönelik teşvik çalışmaları planlanabilir. Böylece yerel yöntemler ve teknoloji kullanımı ile tarımda verimlilik artırılabilir.

➤ **Kültürel Kaynakların Kullanılması**

- Kaynak Değer: Geleneksel el sanatları, kültürel etkinlikler, yerel festivaller.
- Çözüm Önerisi: Karaisalı'nın kültürel zenginlikleri, yerel turizmin gelişmesi için fırsat olarak kullanılabilir. Yerel el sanatları (örneğin; halı dokuma, seramik yapımı), geleneksel festivaller ve yöresel mutfak ürünleri, turizme açılarak, yerel halk için gelir kaynağı ve istihdam çeşitliliği oluşturulabilir. Böylece, yöresel el sanatları atölyeleri ve kültürel festivaller düzenleyerek, yerel halkın geleneksel becerileri ekonomik katma değere dönüştürülebilir. Dolayısıyla, yerel kültürel miras canlandırılarak turizm teşvik edilebilir.

➤ **İnsan Kaynaklarının ve Eğitim Sisteminin Güçlendirilmesi**

- Kaynak Değer: Yerel iş gücü (genç nüfus, kadınlar, yaşlılar).
- Çözüm Önerisi: Yerel halkın sahip olduğu beceri ve yetenekler, eğitimle desteklenebilir. Özellikle genç nüfusun, tarım dışında farklı sektörlerde de istihdam edilmesi için mesleki eğitim programları düzenlenebilir. Kadınların ve yaşlıların da iş gücüne dâhil edilmesi için esnek çalışma alanları yaratılabilir. Gençlere yönelik tarım dışı iş becerilerinin kazandırıldığı kurslar, zanaatkârlar için ustalık eğitimleri ve yaşlılar için sosyal girişimcilik alanlarında fırsatlar yaratılmalıdır.

➤ **Doğal Kaynakların Korunması ve Sürdürülebilir Kullanımı**

- Kaynak Değer: Ormanlar, su kaynakları, doğal alanlar.
- Çözüm Önerisi: Karaisalı gibi doğal kaynakların zengin olduğu bir bölgede, bu kaynakların sürdürülebilir bir şekilde kullanılması, ekolojik dengenin korunması için oldukça önemlidir. Doğal kaynakların verimli kullanımı, hem bölge halkına uzun vadeli fayda sağlarken hem de çevreye zarar verilmeden ekonomik gelişim desteklenebilir. Ekolojik tarım uygulamaları ve orman köylerinin ormanları sürdürülebilir şekilde yönetmesine olanak tanıyan destek programları düzenlenebilir. Ayrıca, su kaynaklarının verimli kullanımı için yerel sulama sistemleri kurarak, su tüketiminin azaltılması sağlanabilir.

➤ **Yerel Girişimciliğin Desteklenmesi**

- Kaynak Değer: Yerel iş gücü, yerel üretim
- Çözüm Önerisi: Yerel halkın sahip olduğu beceri ve iş gücü, girişimcilik potansiyelini arttırabilir. Kırsal alanlarda yerel girişimcilere yönelik finansal destekler, eğitim ve mentorluk hizmetleri sunulabilir. Bu girişimler, hem ekonomik kalkınmaya katkı sağlar hem de yerel halkın kendi işlerini kurmasına olanak tanır. Yerel iş planları ve mikro kredi programları aracılığıyla küçük işletmeler desteklenmeli, tarım ve zanaat ürünleri için yerel pazarlama alanları yaratılmalıdır.

➤ **Altyapı Yatırımlarının Artırılması**

- Kaynak Değer: Yerel iş gücü, yerel yöneticilerin yönetim kabiliyeti.
- Çözüm Önerisi: Altyapı, kırsal kalkınmanın temel unsurlarından biridir. Bu bağlamda yerel iş gücünün kullanılması, köy yollarının onarılması, internet altyapısının güçlendirilmesi gibi projelerle yerel kaynaklardan faydalanılabilir. Ayrıca, dijitalleşme ve teknoloji kullanımı, kırsal yerlerde ekonomik fırsatlar yaratabilir ve köy halkının küresel pazara erişimini sağlayabilir. Dolayısıyla, mahalle içi yolların yerel halkla onarılması, internet altyapısının güçlendirilmesi, yerel işletmelerin dijital pazarlama eğitimleri ile desteklenmesi gerekmektedir.

➤ **Su ve Enerji Kaynaklarının Verimli Kullanımı**

- Kaynak Değer: Güneş enerjisi, rüzgâr enerjisi, su kaynakları.
- Çözüm Önerisi: Karaisalı gibi kırsal alanlarda güneş enerjisi ve rüzgâr enerjisi gibi yenilenebilir enerji kaynakları büyük potansiyel taşımaktadır. Bu kaynakların etkin kullanımı, enerji maliyetlerini düşürürken çevresel sürdürülebilirliği de artırır. Güneş panelleri kurulumu teşvik edilmeli, su kaynaklarının verimli kullanımını sağlayan yerel sulama sistemlerinin kurulması desteklenmelidir.

5.2. Yeni Kırsal Yaşam Modelinin Çözüm Olarak Değerlendirilmesi

Bu çalışma, Adana İli Karaisalı ilçesindeki kırsal yerleşimlerin mevcut sosyal, ekonomik ve ekolojik durumlarını inceleyerek, sürdürülebilir kırsal kalkınma anlayışı doğrultusunda yeni bir kırsal yaşam modelinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Yapılan analizler doğrultusunda, Karaisalı kırsalındaki mahallelerin büyük bir kısmında nüfusun azaldığını, genç nüfusun kentlere göç ettiğini ve sonucunda demografik kırılmaların görüldüğü, buna bağlı olarak kırsal yaşamın ekonomik ve toplumsal dinamiklerinde zayıflamalar yaşandığı tespit edilmiştir.

Ayrıca yapılan araştırmalar sonucunda, peyzaj unsurlarının sadece estetik değil, aynı zamanda işlevsel bir planlama aracı olarak kullanılabileceği ve ekosistem hizmetleriyle bütüncül bir kırsal planlamanın mümkün olduğu görülmüştür. Karaisalı kırsalında yapılan anket ve saha gözlemleri, yerel halkın kırsalda kalma isteğinin çeşitli sosyo-ekonomik koşullara bağlı olduğunu, ancak doğru planlama ve destek politikaları ile bu eğilimin tersine çevrilebileceğini göstermektedir.

Yapılan literatür taramaları ve saha çalışmalarından elde edilen bulgulara göre;

- ✓ Yerel potansiyeller belirlenerek, her kırsal yerleşim birimi için doğal kaynak değerleri, tarımsal alanların varlığı, su varlığı, biyoçeşitlilik envanterleri ve kültürel miras unsurları detaylı bir şekilde belgelendirilerek bölgede yapılacak olan planlama çalışmalarına entegre edilmelidir.
- ✓ Karaisalı kırsalında görülen altyapı gereksinimlerinin yeterli düzeyde karşılanamaması yerel halkın bölgeden göçünü hızlandırmaktadır. Sağlık, eğitim, internet altyapısı gibi temel hizmetlerin kalitesi artırılarak, genç nüfusun kırsalda kalması veya geri dönmesi teşvik edilmelidir.
- ✓ Her bölgenin kendi dinamiğine uygun olarak, halkın sosyal, kültürel, ekonomik ihtiyaçlarına cevap verecek kırsal yerleşim merkezleri planlanmalı ve bu yeni kırsal yerleşim merkezlerinde özellikle kadınlar, gençler ve yerel halkın istihdam edilebileceği programlar düzenlenmelidir.
- ✓ Bölgede yer alan doğal ve kültürel peyzaj değerleri turizme kazandırılmalı, köy pansiyonculuğu, organik tarım çiftlikleri, ekolojik yürüyüş rotaları gibi gelir getiren faaliyetler desteklenmelidir. Bölgenin kaynak değerlerinin yerinde kullanıldığı kırsal turizm ve tarıma dayalı geçim sürdüren yerel halk için agroturizm faaliyetlerinin geliştirilmesi desteklenmelidir.
- ✓ Yerel mimarinin korunduğu restorasyon projeleri geliştirilmelidir. Kültürel festivaller, yerel hikayelerin anlatıldığı gelenekler, zanaat sergileri ile yerel kimlik güçlendirilmelidir.
- ✓ Bölgeye özgü ürünlerin (tarımsal ürünler, hayvansal ürünler, el sanatları, kilim, dokuma vs.) kooperatifler ve yeni kırsal yaşam merkezleri aracılığı ile işlenmesi, paketlenmesi ve satışı için destek sağlanmalı, “Karaisalı yerel ürünü” gibi bölgesel markalaşmalar sağlanmalıdır.
- ✓ Bölgedeki su kısıtı dikkate alınarak, su ve toprak yönetimine duyarlı, organik ve yerel tohum temelli üretimin esas alındığı yöntemler desteklenerek, çiftçilere bu konuda eğitimler verilmelidir.
- ✓ Güneş ve rüzgar gibi yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı küçük ölçekli enerji sistemleri teşvik edilmeli; kompost, geri dönüşüm gibi uygulamalar yerel ölçekte planlanmalıdır.
- ✓ Uzaktan eğitimi dijital tarım uygulamaları, e-ticaret olanakları gibi hizmetlerin yaygınlaştırılması için kırsalda dijital altyapı güçlendirilerek, dijital eşitsizlik giderilmelidir. Akıllı kırsal uygulamaları geliştirilmelidir.
- ✓ Yörede yapılan nüfus analizi sonucunda, gençlerin kentlere göç ettiği ve kırsal nüfusun yaşlandığı tespiti göz önünde bulundurulduğunda, özellikle gençler ve kadınlar için tarım dışı alanlarda girişimcilik, pazarlama, dijital okuryazarlık gibi konularda eğitim programları düzenlenmelidir.

- ✓ Yerel yönetimler, halk, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin birlikte çalışacağı kırsal planlama meclisleri oluşturulmalı; tüm süreçlerde halkın aktif katılımı sağlanmalıdır.
- ✓ Yerel halk, muhtarlar, belediye temsilcileri, kadın ve gençlik grupları ile çalıştaylar düzenlemeli, yaşam alanlarına yönelik sorunlar, talepler ve öneriler birlikte konuşulmalıdır. Her mahallenin ihtiyaç profiline göre özelleştirilmiş yerleşim planları hazırlanmalıdır.
- ✓ Kırsal kalkınmaya yönelik stratejilerin uygulanabilirliği için merkezi ve yerel yönetimler tarafından mali teşvikler, kırsal kalkınma fonları ve AB destekleri gibi kaynaklara erişim kolaylaştırılmalıdır.
- ✓ Mahalle potansiyeline özgü tarım odaklı, ekoturizm odaklı, kadın kooperatifi odaklı, gençlik ve inovasyon gibi tematik kalkınma planları hazırlanmalıdır.
- ✓ Karaisalı kırsalında seçilecek bir veya birkaç yerleşim biriminde geliştirilen sürdürülebilir kırsal yaşam modeli pilot uygulama olarak hayata geçirilmeli ve yaygınlaştırma çalışmaları başlatılmalıdır.
- ✓ Her uygulama mahallesinde aylık izleme toplantıları yapılmalı, performans göstergeleri (nüfus değişimi, üretim artışı ve çeşitliliği, sosyal katılım oranları, göç eğilimleri vb.) düzenli olarak ölçülerek takip edilmelidir.
- ✓ Pilot uygulamada başarı gösteren uygulamalar belgelendirilerek, eğitim, rehberlik ve finansal destek ile diğer Karaisalı mahallelerine model yaygınlaştırılmalıdır.
- ✓ İl genelinde bir “Kırsal Yaşam Modeli Koordinasyon Kurulu” oluşturularak sürecin sürdürülebilirliği sağlanmalıdır.

Sonuç olarak, sürdürülebilir kırsal kalkınma için ekosistem hizmetlerinin, sosyo-kültürel dokunun ve ekonomik potansiyelin birlikte ele alındığı, Karaisalı ilçesine bağlı mahallelerdeki doğal ve kültürel kaynakların ekonomik katma değere dönüştürüldüğü ve yeni istihdam fırsatlarının yaratıldığı, yerel özelliklere göre özelleştirilmiş bir kırsal yaşam modeli gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Acar, S.M., 2019.** Tarım Politikaları Çerçevesinde Kırsal Kalkınma Kavramı ve Kırsal Yoksulluğun Önlenmesi: Türkiye Örneği. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Konya.
- Adana Çevre Durum Raporu, 2021.** T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, Adana.
https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/editordosya/Adana_icdr2016.pdf, Erişim Tarihi:18.12.2024.
- Akmana, O., 2023.** Köylerin Altyapısının Desteklenmesi (Köydes) Projesinin Kırsal Kalkınmaya Etkisi. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.
- Akpınar,R., Başaran, T., Uçar, A., 2018.** Kalkınma Ajanslarının Bölge Planlarında Entegre Kırsal Kalkınma Yaklaşımı: Ege Örneği. ISSN: 1305-7979, Cilt/14, Sayı:1, ss. 45-58.
- Aksu, A., 2021.** Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma Uygulaması Örneği: Yukarı Avusturya, Ottenschlag Köyü ve Mooswiesen Biyolojik Göleti Peyzaj Planlama Projesi. Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi, Sayı 27, s. 1061-1072, Kasım 2021.
- Aksu, A.G., 2021.** Sürdürebilir Kırsal Kalkınma Uygulaması Örneği: Yukarı Avusturya, Ottenschlag Köyü ve Mooswiesen Biyolojik Göleti Peyzaj Planlama Projesi. Kastamonu Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Avrupa Bilim Teknoloji Dergisi, s 27, 1061-1072.
- Anonim, 2023.** Türkiye İlleri, İlçeleri, Mahalleri ve Köyleri Nüfus Değerleri. <https://www.nufusune.com/karaisali-mahalleleri-koyleri-adana>, Erişim Tarihi: Eylül,2023.
- Anonim, 2023.** Tarfin, Hollanda'nın Tarım Başarısı. <https://tarfin.com/blog/hollandanin-tarim-basarisi>, Erişim Tarihi: 14.04.2025.
- Anonim, 2016.** Karaisalı Mahalleleri. <https://www.koylerim.com/karaisali-haberleri-105hy.htm>, Erişim Tarihi: 01.05.2025.
- Anonim, 2022.** Karaisalı Çorlu Mahallesi. <https://www.facebook.com/groups/karaisalifotograflari/posts/3274866946116573/>, Erişim Tarihi: 01.05.2025.
- Anonim, 2020.** Karaisalı Bekirli Mahallesi. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=4680799318612111&set=p.4680799318612111>, Erişim Tarihi: 01.05.2025.
- Anonim, 2021.** Burası Japonya'da Bir Köy, Shirakawa-Go!. <https://www.gzt.com/foto-galeri/skyroad/burasi-japonyada-bir-koy-shirakawa-go-2024496/1>, Erişim Tarihi: 14.04.2025
- Arppha, 2023.** Tarımda Hollanda Gerçeği. <https://www.arppha.com/tr/haber/97/tarimda-hollanda-gercegi>, Erişim Tarihi: 14.04.2025.

- Arslan, M., Bingöl, M.Ü., Erdoğan, N., 2012. Avrupa Doğa Bilgi Sistemi (EUNIS) Habitat Sınıflandırması ve Türkiye Batı Öksin Alanındaki Doğu Kayını (*Fagus orientalis* Lipsky) Ormanları Örneği. Artvin Çoruh Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi, ISSN:2146-1880, 13(12):278-290, Artvin.
- Aytekin, A., 2019.** Yeni Kırsallık Kavramı ve Kırsal Değişme: Kırıkkale İli Kırsalı Örneği. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, S: 151, Elazığ, 2019.
- Bakırcı, M., 2003. Kırsal Türkiye; Tarihsel Gelişim, Sorunlar ve Kırsal Kalkınma Yaklaşımları. İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Coğrafya Dergisi, Sayı:11, Sayfa: 75-96, İstanbul.
- Batalhao, C,S., Bostancı, S., 2019.** Bir Köy Bir Ürün (OVOP): Potansiyelleri ve Tehditleri ile Brezilya ve Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme. Journal of Emerging Economies and policy (JOEEP), 2019 4(1) 31-41.
- Biçer, Ö., Taner, Z., 2020.** Sürdürülebilir Kalkınma Bağlamında Yapım Yönetiminin Çukurova Bölgesi'nde İncelenmesi. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi XLVIII, 2020/1 196-219.
- Britannica, 2025.** Göller Bölgesi. <https://www.britannica.com/place/Cumbria>, Erişim Tarihi: 14.04.2025.
- Bulut, M., 2003.** Erken Modern Dönem Osmanlı Ticaret Literatürüne Genel Bir Bakış. Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, 2003, 219-244.
- Çan, F.** Kentleşme, Sanayileşme ve Kalkınma Etkileşimi. T.C Fırat Kalkınma Ajansı.
- Çekirge, S., 2013.** Sanayileşmenin Kentleşmeye Etkisi: Kırıkkale Örneği. Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Çoban, A., Yücel, M., 2018.** Kent Planlamasında Ekosistem Hizmetlerinin Rolü. Düzce Üniversitesi, Bilim ve Teknoloji Dergisi, 6(2018), Sayfa: 444-454.
- Demir, T., 2022.** Kırsal Kalkınma Bağlamında Halfeti İlçesinin Kırsal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Yıl: 2022, s 55.
- Demirel, T., 2023.** Bazı Orman Ekosistem Hizmetlerinin Uzaktan Algılamaya Dayalı Olarak Belirlenmesi ve Planlamaya Entegrasyonu. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.
- Deniz, E., Yücel, D., 2012.** Türkiye'de Arazi Toplulaştırma Çalışmalarının Kırsal Kalkınma Açısından Değerlendirilmesi. 10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, Tarım, Yoksulluk, Kalkınma, S 409.
- Doğruyol, A., 2021.** Tarım Devrimi ve Zaman Ölçümü, Makale Denemesi. Sakarya İktisat Dergisi, Cilt 10, Sayı 1, 2021, ss. 103-114.

- Ekoyapı, 2013.** Gelişmiş Kasaba Modeline Bir Örnek: Almanya'nın Bavyera Eyaletinde Yukarı Allgau Bölgesi. <https://www.ekoyapidergisi.org/gelistmis-kasaba-modeline-bir-ornek-almanya-nin-bavyera-eyaletinde-yukari-allgau-bolgesi>, Erişim Tarihi: 14.04.2025.
- Erdoğan, G., Şahin, S., 2018.** Kırsal Kalkınmada Mekansal Model Akıllı Köy Kümeleri: Datça Örneği. TÜCAUM 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu, 3-6 Ekim, 2018.
- Erdönmez, C., 2005.** Köykent: Olumlu ve Olumsuz Yönleriyle Bir Kırsal Kalkınma Projesinin Çözümlemesi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi, ISSN:1302-7085, Sayfa: 35-51, Isparta.
- Evcim, N., Güneş, S., Orhan, H., 2019.** Yoksulluk, Eşitsizlik ve Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye Düzey-1 Örneği. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Cilt/ 17, Sayı:4 ss/145-164.
- Furat, M., 2013.** Küresel Politika Değişimleri ve Türkiye’de Kırsal Kalkınma. Gaziantep University, Journal of Social Sciences, ISSN: 1303-0094, 12(3):589-610, Niğde.
- Gal,Y., Gal, R., Hadas, E., 2015.** Processes of Development as Reflected in Land Use Characteristics of Agricultural Cooperatives in Israel, 1921-1991: A Case Study of the Moshov us the Kibbutz., Asian Journal of Agricultural Extension, Economics Sociology, 7(2) 1-20, 2015. ISSN: 2320-7027.
- Gülersoy, A.E., Gümüş, N., İlhan, A., 2013.** Bir Tersine Göç Örneği: Köprucük Köyü (Vartomuş). International Periodical Fot the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/6 Spring, 2013.
- Günay, E., Taş, S., 2015.** Antik Çağ Toplumlarının Özellikleri, Geleneksel Statüleri ve İktisatı ve Yapıyı Belirleyen Kurumları. KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 12(2), 2015.
- Güreşci, E., 2011.** Türkiye’de Köyden Kente Göç Ve Düşündükleri. Sosyo-Ekonomi Dergisi, (özel sayı, 2011-MI), s. 127-13.
- Güven, O., 2017.** Türkiye Kırsal Kalkınma Politikalarının Analizi. Calal-Abad Uluslararası Üniversitesi, Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Akademik Bakış Dergisi, ISSN:1694-528X, Sayı: 63, Sayfa:209-227, Kırgızistan.
- Haydari, A., 2020.** Kırsal Kalkınmada Kırsal Potansiyellerden Yararlanma Olanakları: Kütahya Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2020.
- Hovardaoğlu, O., 2018.** Kırsal Kalkınma, Yaşam Kalitesi ve Yakın-Kırsal: Türkiye’de Kırsal Kalkınma Stratejileri İçin Bir Kavramsal Çerçeve Önerisi. Rural Development, Quality of Life and Near-Rural: A Framework Suggestion for Rural Development Strategies in Turkey.
- IUCN, 2018.** Sustainable Development Goals. <https://www.iucn.org/regions/europe/our-work/sustainable-developmentgoals>, Erişim Tarihi: 05.12.2022.

- İnternet Geography, 2025.** Yüksek Bir Buzul Bölgesinde Turizm-Lake District.
<https://www.internetgeography.net/topics/tourism-in-an-upland-glaciated-area-the-lake-district>, Erişim Tarihi: 14.04.2025.
- Karadağ, H., 2017.** Osmanlı'nın Tarımsal Mirası ve Erken Cumhuriyet Döneminde Kırsal Kesimin Kalkınmasına Yönelik Çalışmalar (Bursa örneğinde). Uludağ Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi ,C.18, S.32, S. 225-257.
- Kaya, M., Uzun, O., 2019.** Ekosistem Hizmetleri ve Mekansal Planlama İlişkisinin Peyzaj Planlama Çerçevesinde Değerlendirilmesi. Düzce Üniversitesi, Bilim ve Teknoloji Dergisi, 7(2019), 2166-2193.
- Keskin, Ü., 2021.** Tersine Göçler ve Geri Dönüşler: Almanya'dan Iğdır'a Yerleşenlerin Sosyolojik Özellikleri. Sosyolojik Bağlam Dergisi, ISSN: 2757-5942, 2(2), 34-54.
- Kılıç, D., 2020.** Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) Kullanılarak En Uygun Kırsal Yerleşim Alanlarının Belirlenmesi ve Ekolojik Köy Tasarımı: Erzincan İli Örneği. Konya Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 71s.
- Kizilhan, S., Kizilhan, T., 2016.** Book Review; The Rise of the Network Society- The Information Age: Economy, Society and Culture. Contemporary Educational Tecnology, 7(3), 277-280, 2016.
- Kutlar, Y., 2015.** Kırsal Yerleşmelere İlişkin Mekansal Tasarım Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi ve İzmir Çınardibi Köyü Örneği. İtatanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kentsel Tasarım Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Aralık, 2015.
- Küçüköğül, S., Türkoğlu, H., 2021.** Kırsal Yerleşmelerde Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi İçin Bir Yöntem Önerisi: Bursa Köylerinden Örnekler. TMMOB Şehir Plancıları Odası, Planlama 2021; 31(1): 47-62.
- Montgomery, D.C., Runger G.C., Hubele N.F., 2011.** Engineering statistics. John Wiley and Sons, Inc. ISBN-13 978- 0-470-63147-8, 546 s.
- Muhacir, S., Tazebay, İ., 2017.** Kırsal Turizm Türlerinin Belirlenmesinde Bir Araç: Ekosistem Hizmetleri Yaklaşımı. Türkiye Ormancılık Dergisi, 2017; 18(1): 74-81.
- Oral, S.S., 2017.** 'Kibbutz'lardan 'MASHAV'a. Haftalık Siyasi ve Kültürel Gazete, ŞALOM. Köşe Yazısı. <https://www.salom.com.tr/arsiv/koseyazisi/102244/kibbutzlardan-mashava>, Erişim Tarihi: 14.04.2025.
- Özdemir, H., 2012.** Türkiye'de İç Göçler Üzerine Genel Bir Değerlendirme. Akademik Bakış Dergisi, Sayı:30, Mayıs- Haziran, 2012.
- Özdemir, L., Polat, O., 2018.** Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma ve Göçün Önlenmesi İçin Tarımsal Eğitim Önerisi: Bir Pilot Araştırma. İnönü Üniversitesi, Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt,7. Sayı 1.

- Özden, F., 2019.** Kırsal Kalkınmaya Etki Eden Başlıca Sosyo-Ekonomik ve Mekansal Faktörlerin Analizi ve Uygun Kırsal Kalkınma Seçeneklerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İzmir.
- Özensel, E., 2022.** Kır Ve Köy Sosyolojisi. Tubitak Bilim ve Toplum Başkanlığı Popüler Bilim Yayınları, Sosyal Bilimler Ansiklopedisi. URL: https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/kir_ve_koy_sosyolojisi, Erişim Tarihi: 05.12.2022.
- Özer, G., 2021.** Hollanda'nın Tarımdaki Yapısal Dönüşümü ve Bu Dönüşümün Uluslararası Ticaretine Yansımaları. Journal of Life Economics, Araştırma Makalesi, Cilt 8/ Sayı 1, 2021, pp. 69-79.
- Pamukçu, P., 2015.** Ekosistem Hizmetlerinin Peyzaj Planlama Sürecine Entegrasyonu. İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, s 252, İstanbul.
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2022.** Türkiye İlçeleri'nin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Raporu. <https://www.sanayi.gov.tr/assets/pdf/birimler/2022-ilce-sege.pdf>, Erişim Tarihi: Eylül, 2023.
- Say, S., Say, N., Yücel, M., Türel, H., Küçükerbaş, E., 2014.** Seferihisar'da Sakinşehir (Cittaslow) Kıstasların Uygun Alan Kullanım Önerilerinin Geliştirilmesi ve Bu Kapsamda Farklı Ulaşım Seçeneklerinin Değerlendirilmesi. COST TU 1002, TÜBİTAK 112Y010.
- Şahin, G., Taşlıgil, N., 2012.** Kolektif İşletme Tiplerine Tipik Bir Örnek: Kibbutzlar. Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, ISSN: 1308-9196. Yıl: 5, Sayı: 9, Haziran 2012.
- T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2018.** Planlar ve Programlar, Kalkınma Planları. <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/#>, Erişim Tarihi:13.03.2025.
- The Borgen Project, 2015.** Güney Kore'nin Yeni Köy Hareketi. <https://borgenproject.org/new-village-movement-korea/>, Erişim Tarihi: 14.04.2025.
- Temiz, H.K., Yenigül, S.B., 2021.** Yaşam Kalitesi Çalışmalarının Kırsal Kalkınma ile İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme. Gazi Üniversitesi, Kent Araştırmaları Dergisi, E-ISSN: 2602-2133, Sayı:34, Cilt:12, Sayfa: 1337-1357, Ankara.
- Tokgöz, G., 2018.** Ekosistem Hizmetlerine Dayalı Kent Planlamasının Adana-Karaisali Örneğinde Değerlendirilmesi. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 177 s.
- Uslu, H., 2023.** Dijital Dönüşüm ve Kamu Hizmetleri Yönetimde Yenilikçi Yaklaşımlar ve Zorluklar. Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi, e-ISSN: 2149-8539 p-ISSN: 2528-9969, Cilt. 9 (3) 15-31, İstanbul.

- Yalçınkaya, N.M., 2019.** Ulaşım Sektöründe Stratejik Çevresel Değerlendirme Uygulamasının Türkiye Açısından İrdelenmesi. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı. Doktora Tezi, Adana.
- Yaman, A., 2021.** Kırsal Alanın Dönüşümü: Kırklareli- Lüleburgaz- Pınarhisar Örneği. Dünya İnsan Bilimleri Dergisi, 2021-1, ISSN:2717-6665.
- Yardımcı, B., 2023.** Türkiye’de Kırsal Alan Tanımının Serüveni. Bölgesel Kalkınma Dergisi, ISSN:2980-0544, Cilt:01/ Sayı:02, Yıl:2023, Derleme Makalesi.
- Yeni, O., 2014.** Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma: Bir Yazın Taraması. Gazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16/3 , 181-208.
- Yıldırım, P., 2020.** Kırsal Kalkınmada Kadın Kooperatiflerinin Rolü: Ahatlı Kadın Kooperatifi Örneği. ETÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.11 Ekim, ISSN: 2717-8706.
- Yılmaz, F.Ç., 2021.** Ekosistem Hizmetleri Odaklı Kent Modeli Tasarımı. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yücel, C., 2020.** 20.Yüzyıl Dünya ve Türkiye Kentleşmesi Üzerine Bir Derleme. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2020/3, 200-230.
- Yücer, A., 2016.** Kırsal Kalkınma İçin Bir Köy Bir Ürün Projeleri ve Başarı Koşulları. Süleyman Demirel Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, XII. Ulusal Tarım Ekonomisi Bölümü, XII. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, Sy: 993-1001.
- Zeydanlı, U., 2007.** Bir Yaşambirliği Sınıflandırma Sisteminin Türkiye’ye Uyarlanması Ve Uydu Görüntüleri İle Akdeniz Bölgesi’nde Test Edilmesi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Doğa ve Uygulamalı Bilimler Enstitüsü, Biyoloji Bölümü, Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

Suna YÜZGEÇ, İlk, Orta ve Lise öğrenimini Adana’da tamamladı. 2016 yılında başladığı Çukurova Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü’nden 2020 yılında mezun oldu. 2021 yılında Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans eğitimine başladı.

Ortak Kültür Mirası: Türkiye ve AB Arasında Koruma ve Diyalog-II (CCH-II) Hibe Programı kapsamında, Adana’nın Kültürel Mirası: Unutulmaya Yüz Tutmuş Yemek Kültürünün Ortaya Çıkartılması, TR2016/DG/03/A2-03/300 nolu projede proje asistanlığı yapmıştır. TUBİTAK BİÇABA programı kapsamında yürütülen, Pars (Panthera Pardus)’ın Akdeniz ve Ege Bölgesi’ndeki Yayılışının Araştırılması, 222O013 nolu projede yüksek lisans öğrencisi olarak görev almıştır.

EKLER

Ek 1. Anket İzin İstem Dilekçesi

**ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
MİMARLIK FAKÜLTESİ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANA BİLİM DALI**

ANKET İZİN İSTEM DİLEKÇESİ

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı-Öğrenci Numarası	Suna YÜZGEÇ / 2021911256
Tezin Konusu:	Sürdürülebilir Kırsal Yaşamın Peyzaj Unsurları Çerçevesinde Planlanması, Kırsal Yaşam Modeli
Enstitünüzün Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans programı öğrencisiyim. Yukarıda Başlığını belirtmiş olduğum Tez çalışmamı Karaisalı'dan seçilmiş olan “<i>Bekirli, Kırıklı, Selampınar, Bucak, Körüklü, Ömerli, Nuhlu, Nergizlik, Çorlu, Eğlence, Kıralan, Hacılı, Karakılıç, Kuşçusofulu, Barakdağı, Gildirli, Çukur, Etekli</i>” Mahallelerinde bulunan yöre halkına ve ilgili kurum çalışanlarına ekte sunulan anket formumu yüz yüze olarak uygulamak istemekteyim. Anket İzin hakkının verilmesi hususunda gereğini saygılarımla arz ederim. Ekler: 1- Yetkililere Yapılan Anket Örneği 2-Yöre Halkına Yapılan Anket Örneği /...../2025 İmza Suna Yüzgeç	
TEZ DANIŞMAN ONAYI İMZA Prof. Dr. Nuriye Peker SAY	

Ek 2. Yetkililere Yapılan Anket Formu

SÜRDÜRÜLEBİLİR KIRSAL YAŞAMIN PEYZAJ UNSURLARI ÇERÇEVESİNDE PLANLANMASI, KIRSAL YAŞAM MODELİ

Bu anket formu Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı'nda yürütülmekte olan “Sürdürülebilir Kırsal Yaşamın Peyzaj Unsurları Çerçevesinde Planlanması, Kırsal Yaşam Modeli” başlıklı yüksek lisans tez çalışması kapsamında yapılmaktadır. Anket formundan elde edilecek veriler tamamen bilimsel amaçlı kullanılacaktır, katkılarınız ve görüşleriniz bu çalışma için oldukça önemlidir. Şimdiden değerli katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Suna Yüzgeç, Çukurova Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, ADANA.

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Nuriye Peker SAY, Çukurova Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, ADANA.

A-DEMOGRAFİK BİLGİLER

1-Yaşınız nedir?

- ☐ 18-25
- ☐ 25-35
- ☐ 35-45
- ☐ 45-55
- ☐ 55+

2-Cinsiyetiniz nedir?

- ☐ Kadın
- ☐ Erkek
- ☐ Diğer

3-Eğitim durumu?

- ☐ İlkokul
- ☐ Ortaokul
- ☐ Lise
- ☐ Üniversite
- ☐ Yüksek Lisans

4- Görev yaptığınız kurum ya da kuruluş hangisidir?

.....

B-NÜFUS VE DEMOGRAFİK YAPI

1-Mahallenizdeki nüfus artışı ve göç konusunda yerel yönetim hangi stratejiler kullanılıyor?

- ☐ Kırsal göçü engellemek
- ☐ Nüfus artışını desteklemek
- ☐ Genç nüfusu tutmak
- ☐ Diğer.....

2-Yerel yönetimlerin, kırsal yaşamda ekonomik ve sosyal kalkınmayı sağlamak amaçlı hangi önlemleri alması gerekir?

- ☐ Girişimcilik faaliyetlerine destek verilebilir
- ☐ Mesleki eğitim programları sağlanabilir

- ☐ Halk eğitim merkezleri açılabilir
- ☐ Ulaşım olanakları geliştirilebilir
- ☐ Diğer altyapı (enerji, sağlık, internet...) olanaklarının geliştirilmesi
- ☐ Tarım dışı faaliyetlerin geliştirilmesi
- ☐ Ortak sosyal yaşam alanları tasarlanabilir
- ☐ Diğer.....

C-EKOLOJİK/KÜLTÜREL KAYNAKLAR

1-Ekolojik açıdan **sürdürülebilir kullanım** için yerel kurumunuz hangi projeleri geliştirmektedir?

- ☐ Yenilenebilir enerji
- ☐ Su kaynakları yönetimi ve koruma
- ☐ Toprak erozyonu önleme
- ☐ Atık toplama ve bertarafı
- ☐ Orman koruma faaliyetleri
- ☐ Diğer.....

2-Ekolojik dengenin korunması ve sosyal kalkınma için kurumunuzun, diğer kurumlar, STK'lar ve yerel halk ile olan işbirliği yeterli midir?

- ☐ Evet
- ☐ Kısmen
- ☐ Hayır
- ☐ Diğer.....

3-Kurumunuz, ekosistemin sürdürülebilirliği ve sosyal kalkınma sağlaması için hangi konu başlığına odaklanması gerekir?

- ☐ Doğal kaynakların korunması
- ☐ Ekolojik denge
- ☐ Çevre kirliliği
- ☐ Ekonominin geliştirilmesi
- ☐ Diğer.....

4-Bölgenizde kültürel ürünlerin korunması ve tanıtımı konusunda hangi çalışmaları yürütüyorsunuz?

- ☐ Yerel ürünler için pazar
- ☐ Festivaller
- ☐ Tarihi ve kültürel eğitimler
- ☐ Diğer.....

5-Kültürel değerlerin korunmasına yönelik ne tür işbirlikleri yapılmalıdır?

- ☐ Yerel halk ile işbirliği geliştirilmelidir
- ☐ Diğer yetkili kurumlarla işbirliği geliştirilmelidir
- ☐ STK ile işbirliği geliştirilmelidir
- ☐ Eğitim kurumları ile eğitim programları düzenlenmelidir.
- ☐ Diğer.....

D-TURİZM VE REKREASYONEL KAYNAKLAR

1-Bölgenizde turizm faaliyetlerini cazip hale getirmek amacıyla hangi konuya yönelik çalışmalar yürütülmelidir?

- ☐ Geleneksel el sanatlarının tanıtımı
- ☐ Kültürel değerlerin tanıtımı
- ☐ Geleneksel yemeklerin tanıtımı
- ☐ Tarihi mekanların tanıtımı
- ☐ Doğal varlıkların (mağra, şelale, anıt ağaç...) tanıtımı
- ☐ Diğer.....

2-Bölgenizdeki turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi için hangi kurumsal altyapı yatırımlarına ihtiyaç vardır?

- ☐ Ulaşım ve taşımacılık
- ☐ Güzergah planlama
- ☐ El sanatları
- ☐ Yemek atölyeleri
- ☐ Diğer.....

3-Turizmin kırsal kalkınmaya katkısını arttırmak için hangi stratejiler izlenmeli?

- ☐ Ekoturizm ve doğa turizmine yönelik faaliyetler geliştirilmelidir
- ☐ Tarımsal ürün pazarı
- ☐ Yerel ürün pazarı
- ☐ Pansiyonculuk konusunda desteklerin sağlanması
- ☐ Tanıtım malzemelerinin hazırlanması ve yayımı
- ☐ İnternet sayfası ve sosyal medya ile tanıtım yapılması
- ☐ Diğer.....

4-Rekreasyonel faaliyetlerin (doğa yürüyüş parkurları, bisiklet yolları, kampçılık vb.) kırsal kalkınmayı destekleyip yerel halkı motive etmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?

- ☐ Doğal dengeyi koruyarak güvenlik sağlanabilir
- ☐ Yerel halkın turizmdeki rolünü arttırabilir
- ☐ Kırsalda kalmak için motive edebilir
- ☐ Diğer.....

E-EKONOMİK FAALİYETLER

1-Bölgenizdeki ekonomik faaliyetlerin çeşitlenmesi için hangi projeler önceliklidir?

- ☐ Tarım dışı faaliyetlere yönelik projeler
- ☐ Tarımsal faaliyetlere yönelik projeler
- ☐ Küçük esnafların desteklenmesi ve girişimcilik faaliyetleri
- ☐ Yatırım desteği olan hibe projeleri
- ☐ Diğer.....

2-Kırsal kalkınma ve sürdürülebilirliğin desteklenmesi için kurumunuzun hangi sektörlerle işbirliği içinde olması gerekir?

- ☐ Eğitim
- ☐ Tarım
- ☐ Enerji
- ☐ Sanayi
- ☐ Ulaşım
- ☐ Diğer.....

3-Bölgenizde ekonomik faaliyetlerin daha verimli hale gelmesi için kurum olarak hangi alanda faaliyetler yürütüyorsunuz?

- ☐ Tarımda teknoloji kullanımını arttırmak için tanıtım
- ☐ Küçük işletmelere mali destek sağlamak
- ☐ Pazarlama faaliyetlerini desteklemek
- ☐ Altyapı ihtiyaçlarını geliştirmek desteklemek
- ☐ Diğer.....

Ek 3. Yöre Halkına Yapılan Anket Formu

SÜRDÜRÜLEBİLİR KIRSAL YAŞAMIN PEYZAJ UNSURLARI ÇERÇEVESİNDE PLANLANMASI, KIRSAL YAŞAM MODELİ

Bu anket formu Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı'nda yürütülmekte olan “*Sürdürülebilir Kırsal Yaşamın Peyzaj Unsurları Çerçevesinde Planlanması, Kırsal Yaşam Modeli*” başlıklı yüksek lisans tez çalışması kapsamında yapılmaktadır. Anket formundan elde edilecek veriler tamamen bilimsel amaçlı kullanılacaktır, katkılarınız ve görüşleriniz bu çalışma için oldukça önemlidir. Şimdiden değerli katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Suna Yüzgeç, Çukurova Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, ADANA.

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Nuriye Peker SAY, Çukurova Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, ADANA.

A-DEMOGRAFİK BİLGİLER

1-Yaşınız nedir?

- ☐ 18-25
- ☐ 25-35
- ☐ 35-45
- ☐ 45-55
- ☐ 55+

2-Cinsiyetiniz nedir?

- ☐ Kadın
- ☐ Erkek
- ☐ Diğer

3-Eğitim durumu?

- ☐ İlkokul
- ☐ Ortaokul
- ☐ Lise
- ☐ Üniversite
- ☐ Yüksek Lisans

4-Ailenizde kaç kişi yaşıyor?

- ☐ 1-2
- ☐ 3-4
- ☐ 5+

5-Ailede kaç kişi çalışıyor?

- ☐ 1-2
- ☐ 3-4
- ☐ 5+

6-Çalışan aile üyelerinin çalışma durumu?

- ☐ Çiftçi
- ☐ İşsiz
- ☐ Öğrenci
- ☐ Emekli
- ☐ Diğer

B-KIRSAL YAŞAM VE ALTYAPI

1-Mahallenizdeki altyapı hizmetleri yeterli mi? (Su, elektrik, yol, sağlık vb.)

- ☐ Evet
- ☐ Hayır
- ☐ Kısmen

2-Mahallenizdeki sağlık hizmetleri yeterli mi?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır
- ☐ Kısmen

3-Mahallenizdeki internet ve iletişim hizmetlerinden memnun musunuz?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır
- ☐ Kısmen

4-Mahallenizdeki eğitim olanakları yeterli mi?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır
- ☐ Kısmen

5-Mahallenizdeki ulaşım olanakları yeterli mi?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır
- ☐ Kısmen

C-EKONOMİK DURUM VE TARIM

1-Mahallenizdeki en yaygın ekonomik faaliyet nedir?

- ☐ Tarım
- ☐ El Sanatları
- ☐ Turizm
- ☐ Ticaret
- ☐ Diğer.....

2-Hangi tarımsal faaliyetlerden ekonomik gelir elde ediyorsunuz?

- ☐ Hayvancılık
- ☐ Bahçe
- ☐ Tarla
- ☐ Seracılık
- ☐ Diğer.....

3-Tarımda karşılaştığınız en büyük zorluk nedir?

- ☐ Sulama
- ☐ Pazar bulma
- ☐ Yetersiz arazi
- ☐ Eğitim
- ☐ Diğer.....

4-Tarımda teknolojik gelişmelerden yararlanıyor musunuz? (Drone, akıllı sulama sistemleri vb.)

- ☐ Evet
- ☐ Hayır
- ☐ Kısmen

5-Bölgenizde tarım dışında hangi sektörlerin gelişimi devam etmeli?

- ☐ Turizm
- ☐ El sanatları
- ☐ Hayvancılık
- ☐ Diğer

D-SOSYAL VE KÜLTÜREL YAŞAM

1-Mahallenizdeki sosyal aktiviteler ve etkinlikler yeterli mi?

- ☐ Evet, çok fazla etkinlik var.
- ☐ Kısmen
- ☐ Hayır, hiç etkinlik yok

2-Mahallenizdeki kadınların iş hayatına katılma durumları nedir?

- ☐ Evet, çok fazla etkinlik var.
- ☐ Kısmen
- ☐ Hayır, hiç etkinlik yok

3-Mahallenizdeki gençlerin eğitim ve iş olanakları konusunda ne gibi sıkıntıları var?

- ☐ Usta yok
- ☐ İş seçenekleri kısıtlı
- ☐ Yeterli eğitim olanakları yok
- ☐ Diğer.....

4-Mahallenizdeki tarihi ve kültürel değerler korunuyor mu?

- ☐ Evet
- ☐ Kısmen korunuyor
- ☐ Hayır

5-Bölgenizde hangi kültürel aktiviteler ön planda olmalı?

- ☐ Geleneksel el sanatları
- ☐ Yöresel yemekler
- ☐ Festivaller
- ☐ Köy tiyatroları ve açık hava sinemaları
- ☐ Öneriniz?.....

E-ÇEVRESEL VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

1-Mahallenizdeki **atık yönetimi** hakkında ne düşünüyorsunuz?

- ☐ Çok iyi
- ☐ Kısmen yönetiliyor
- ☐ Yetersiz

2-Mahallenizdeki doğal varlıkların(su, toprak, orman vb.) korunması için ne gibi önlemler alınmalı?

- ☐ Çevre eğitim programları
- ☐ Teşvik çalışmaları
- ☐ Ağaçlandırma çalışmaları
- ☐ Öneriniz?.....

3-Yenilenebilir enerji (güneş, rüzgar vb.) kullanımını destekliyor musunuz?

- ☐ Evet
- ☐ Kısmen
- ☐ Hayır

F-GELECEK BEKLENTİLERİ

1-Mahallenizde en çok hangi faaliyetin yaygınlaşmasını beklersiniz?

- ☐ Altyapı (yol, su, elektrik, internet)
- ☐ Ekonomik
- ☐ Çevre koruma
- ☐ Eğitim ve sosyal olanaklar
- ☐ Diğer.....

2-Bölgenizde hangi sosyal olanaklar (parklar, açık alanlar, meydanlar) tasarlanmalı?

- ☐ Köy meydanı
- ☐ Ortak kullanım alanları (kapalı mekanlar)
- ☐ Yerel ürün pazarı
- ☐ Spor ve yürüyüş alanları
- ☐ Diğer.....

G-NÜFUS DEĞERLENDİRMESİ

1-Mahallenizdeki nüfusu nasıl değerlendiriyorsunuz?

- ☐ Genç nüfus oranı fazla
- ☐ Orta yaşlı nüfus fazla
- ☐ Yaşlı nüfus fazla
- ☐ Bilmiyorum

2-Gençlerin mahallenizde kalıp çalışması için hangi olanaklar sağlanmalı?

- ☐ Turizm faaliyetleri arttırılmalı
- ☐ Pansiyonculuk geliştirilmeli
- ☐ Ticari faaliyetler arttırılmalı
- ☐ Modern tarım faaliyetleri geliştirilmeli
- ☐ Girişimcilik ve destek sağlanmalı
- ☐ Diğer tarım dışı faaliyetler artmalı
- ☐ Diğer.....

3-Mahallenizdeki göç durumu hakkında ne düşünüyorsunuz?

- ☐ Genç nüfus göç ediyor
- ☐ Genç nüfus geliyor
- ☐ Yaşlı nüfus göç ediyor
- ☐ Yaşlı nüfus geliyor
- ☐ Diğer.....

